

Innvandring og innvandrere 2002

Benedicte Lie

Statistiske analyser

I denne serien publiseres analyser av statistikk om sosiale, demografiske og økonomiske forhold til en bredere leserkrets. Fremstillingsformen er slik at publikasjonene kan leses også av personer uten spesialkunnskaper om statistikk eller bearbeidingsmetoder.

Statistical Analyses

In this series, Statistics Norway publishes analyses of social, demographic and economic statistics, aimed at a wider circle of readers. These publications can be read without any special knowledge of statistics and statistical methods.

© Statistisk sentralbyrå, april 2002
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen, vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-5044-7
ISSN 0804-3221

Emnegruppe

02 Befolkning

Omslag: Siri Boquist

Trykk: Lobo Media as/850

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentligjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpige tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Rettet siden forrige utgave	r

Forord

Hensikten med publikasjonen er å samle ulik statistikk som handler om innvandrere i Norge. Det er lagt vekt på å presentere tidsserier som sier noe om utviklingen innenfor forskjellige levekårsområder, og å oppdatere disse med så ferske tall som mulig. Det tas sikte på å oppdatere publikasjonen hvert år, annet hvert år i papirversjon og annet hvert år i en enklere Internett-versjon. Den første publikasjonen var SA 23 (Bjertnæs 2000), oppdatert på Internett; http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa33/.

Data er hentet fra administrative registre, men også fra utvalgsundersøkelser. Dette kommer frem under hvert område. Statistikken blir produsert av ulike fagseksjoner i Statistisk sentralbyrå. Deler av statistikken om flyktninger er basert på data fra Utlendingsdirektoratet.

Benedicte Lie, er koordinator for innvandrrelatert statistikk, og har utarbeidet denne publikasjonen om innvandring og innvandrere. Lars Østby har kommet med verdifulle innspill under hele prosessen. Mye av statistikken er publisert tidligere, men ikke i samlet form. Bjørn Olsen har skrevet kapittelet om innvandrere og arbeidsmarkedet, og kapittelet om valgdeltakelse er skrevet av Vebjørn Aalandslid. Deler av teksten er hentet fra tidligere utgaver av samlepublikasjoner om innvandrere og innvandring, og fra tekster som er publisert tidligere i form av Dagens Statistikk på Internett. Resten av publikasjonen er skrevet og/eller tilrettelagt av Benedicte Lie. Det meste av tabellgrunlaget til befolkningskapittelet er levert av Minja Dzamarija. Liv Hansen har tilrettelagt figurene.

Det er lagt vekt på å presentere innholdet med fokus på noen nøkkeltall, og at innholdet skal være lett tilgjengelig med oversiktlige tabeller og figurer.

Publikasjonen er gitt ut med støtte fra Kommunal- og regionaldepartementet.

Statistisk sentralbyrå
Oslo/Kongsvinger, 8. mars 2002

Svein Longva

Innhold

1. Innledning	9
2. Innvandrerbefolkningen	15
2.1. Befolkningsstruktur	15
2.2. Befolkningsendringer	33
2.3. Flyktninger	42
3. Utdanning	49
4. Arbeid	65
5. Inntekt	83
6. Valgdeltakelse	97
7. Holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk	105
8. Oversikt over innvandrrelatert statistikk	111
Referanser	115
De sist utgitte publikasjonene i serien Statistiske analyser	117

Figurregister

2.1.1	Innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn, verdensregioner. 1. januar 1986-2001. Absolutte tall	16
2.1.2.	De 20 største nasjonalitetsgruppene etter innvandringsbakgrunn og landbakgrunn. 1. januar 2001	17
2.1.3.	Andel norske statsborgere i innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn. 1. januar 2000. Prosent	23
2.1.4.	Folkemengden i alt og innvandrerbefolkningen, etter kjønn og alder. 1. januar 2001. Prosent.	23
2.1.5.	Innvandrerbefolkningen i prosent av folkemengden. 1. januar 2001	26
2.2.1.	Flyttinger til og fra utlandet. 1958-2000	37
2.2.2.	Vestlige og ikke-vestlige statsborgere som fikk norsk statsborgerskap. 1977-2000	38
2.3.1.	Flyktninger, etter alder og kjønn. 1990 og 1999. Prosent	46
2.3.2.	Antall asylsøkere til Norge. 1985-2001	46
3.1.	Barn i barnehage fra språklige og kulturelle minoriteter. Andel som får morsmåls-trening, etter fylke. 2000	54
3.2.	Antall minoritetspråklige elever i grunnskolen 1992-2000	55
4.1.	Arbeidstakere i alderen 16-74, etter innvandringsbakgrunn og kjønn. 4. kvartal 1990-2000. I prosent av personer i alt	67
4.2.	Arbeidstakere i alderen 16-74, etter innvandringsbakgrunn og verdensregion. 4. kvartal 1990-2000. I prosent av personer i alt.	67
4.3.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter innvandringsbakgrunn, landbakgrunn og antall år bosatt i Norge. 4. kvartal 2000. Prosent	69
4.4.	Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år, etter innvandringskategori. Utgangen av november 1989-2000. Prosent	71
4.5.	Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og kjønn. 4. kvartal 2000. I prosent av arbeidsstyrken.	72
4.6.	Arbeidstakere i alderen 16-74 som er flyktninger, etter fødeland og kjønn. Prosent av personer i alt. 4. kvartal 2000	80
4.7.	Arbeidstakerprosent, etter flyktningkull og fødeland. Utvalgte land. 4. kvartal 2000. Prosent av personer i alt	80
5.1.	Inntektsposter for familier, etter landbakgrunn. Referansepersonens alder 25-55 år. Gjennomsnitt. 1999. Kroner	85
5.2.	Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5), etter husholdningstype og landbakgrunn, som andel av inntekt etter skatt per forbruksenhet for alle husholdninger. Hovedinntektstaker 25-55 år. 1998. Prosent	88
6.1.	Stortingsvalgene 1997 og 2001. Valgdeltakelse, etter landbakgrunn. Prosent	101
6.2.	Stortingsvalget 2001. Aldersfordelingen i den stemmeberettigede innvandrer-befolkningen. Prosent	101
6.3.	Stortingsvalget 2001. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og botid	103
6.4.	Stortingsvalget 2001. Valgdeltakelse, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent	103
7.1.	Holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk. 1993-2000. Gjennomsnitt på fem punkts skala hvor høy verdi uttrykker innvandrevennlig holdning	106

Tabellregister

1.1. Ulike avgrensninger av personer med innvandringsbakgrunn/utenlandsk bakgrunn, etter statsborgerskap og innvandringskategori. 1. januar 2001	10
2.1.1. De 40 største nasjonalitetsgruppene, etter tre avgrensningsmåter av personer med utenlandsk bakgrunn/innvandringsbakgrunn. 1. januar 2001	20
2.1.2. Folkemengde, etter grupperingen av tre varianter av landbakgrunn, fødeland og statsborgerskap. 1. januar 2001	21
2.1.3. Folkemengde, etter landbakgrunn. 1970-2001. Utenlandsk landbakgrunn gjelder innvandrerbefolkningen	22
2.1.4. Førstegenerasjonsinnvandrere, etter tid bosatt i Norge/første innvandringsår og landbakgrunn. 1. januar 2001	24
2.1.5. Innvandrerbefolkningen i Oslo, etter to grupper av landbakgrunn. Bydeler. 1. januar 2001. Innvandrerbefolkningen	25
2.1.6. Innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn og kommune. Sortert etter størrelsen på innvandrerbefolkningen. 1. januar 2001. Absolutte tall og prosent	27
2.1.7. Innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn og kommune. Sortert etter andel innvandrere i forhold til innbyggertallet i kommunen. 1. januar 2001. Absolutte tall og prosent	28
2.1.8. Innvandrerbefolkningen, etter fem grupper av landbakgrunn . Fylke. 1. januar 2001	29
2.1.9. Folkemengde, etter sivilstand, innvandrerbefolkningen sin landbakgrunn og kjønn. 1. januar 2001	30
2.1.10. Eksisterende ekteskap, etter ektefellenes fødeland. 1. januar 2001	32
2.1.11. Personer etter familiestørrelse. Hele landet per 1. januar 1998. Prosent	32
2.2.1. Folkemengde 1. januar 2000 og 2001 og endringene i 2000, etter landbakgrunn. Utenlandsk bakgrunn gjelder innvandrerbefolkningen. Absolutte tall	36
2.2.2. Flyttinger fra/til utlandet, etter fylke. 1996-2000	38
2.2.3. Overgang til norsk statsborgerskap etter tidligere statsborgerskap gruppert etter verdensregion. 1977-2000	39
2.2.4. Ekteskapsinngåelser, etter mannens og kvinnens landbakgrunn. 2000	40
2.2.5. Skilsmisser, etter mannens og kvinnens landbakgrunn. 2000	40
2.2.6. Fruktbarhet (SFT), etter alder og landbakgrunn. 1994-1995 og 1999-2000	41
2.2.7. Fruktbarhet blant kvinner 35-44 år, etter landbakgrunn. 1. januar 2000	41
2.3.1. Flyktninger , etter flyktningstatus og landbakgrunn. 1. januar 2000	44
2.3.2. Flyktninger, etter statsborgerskap og botid i Norge. 1. januar 2000	45
2.3.3. Flyktninger, etter fylke. 1. januar 2000. Absolutte tall og prosent	46
2.3.4. Tallet på asylsøkere etter land. 1988-2001	47
2.3.5. Antall personer som har fått vedtak om beskyttelse. 1988-2001	47
3.1. Barn i barnehager fra språklige og kulturelle minoriteter. 1997-2000	54
3.2. Barn i barnehager, etter barnehagens eierforhold. 1997-2000	54
3.3. Minoritetspråklige elever i grunnskolen. Hele landet. 1. september 2000	55
3.4. Elever i grunnskolen fra språklige minoriteter, med morsmålsopplæring, tospråklig opplæring og særskilt norskopplæring, etter fylke. 1. september 2000	56
3.5. Elever i videregående skole i prosent av registrerte årskull 16-18 år, etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000	56
3.6. Elever i videregående skoler, etter innvandringskategori, alder og kjønn. 1. oktober 2000	57
3.7. Elever i videregående skoler, etter landbakgrunn og innvandringskategori 1. oktober 2000	58
3.8. Studenter i høyere utdanning i prosent av registrerte årskull (19-24 år), etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000	59

3.9.	Studenter i høyere utdanning i prosent av registrerte årskull (25-29 år), etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000	59
3.10.	Innvandrere som er studenter i høyere utdanning, etter landbakgrunn, kjønn og innvandringskategori per 1. oktober 2000. 19-24 år. Absolutte tall og prosent	60
3.11.	Innvandrere som er studenter i høyere utdanning etter landbakgrunn, kjønn og innvandringskategori per 1. oktober 2000. 25-29 år. Absolutte tall og prosent	61
3.12.	Personer 16 år og over, etter høyeste fullførte utdanning og landbakgrunn. 1998. Prosent	62
3.13.	Personer 16 år og over, etter høyeste fullførte utdanning og landbakgrunn, gruppert etter verdensregioninndeling. 1998. Prosent	63
4.1.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og kjønn. 4. kvartal 1990-2000. I prosent av personer i alt	75
4.2.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn. Absolutte tall og prosent av personer i alt. 4. kvartal 1992, 1999 og 2000. Prosent	76
4.3.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år etter landbakgrunn og utvalgte næringer. 4. kvartal 2000. Prosent	77
4.4.	Arbeidstakere, etter sektor og landbakgrunn. Absolutte tall og prosent. 4. kv. 2000 ...	78
4.5.	Deltakere på arbeidsmarkedstiltak, etter landbakgrunn og kjønn. Absolutte tall og prosent av personer i alderen 16-74 år. 4. kvartal 2000	79
4.6.	Arbeidstakere i alderen 16-74 som er flyktninger, etter fødeland. Prosent av personer i alt. 4. kvartal 1992, 1994, 1996, 1998, 1999 og 2000	79
4.7.	Registrerte arbeidsledige i alderen 16-74 som er flyktninger, etter fødeland. Prosent av personer i alt. 1992, 1994, 1996, 1998 og 2000	81
4.8.	Personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak i alderen 16-74 som er flyktninger, etter landbakgrunn. Prosent av personer i alt. 4. kvartal 1992, 1994, 1996, 1998 og 2000	81
5.1.	Inntektsposter for familier, etter familietype og landbakgrunn. Referansepersonens alder 25-55 år. Gjennomsnitt. 1999. Kroner	91
5.2.	Andel familier, etter intervaller for inntekt etter skatt og landbakgrunn. Referansepersonens alder 25-55 år. 1999. Prosent	92
5.3.	Inntektsregnskap for familier hvor referansepersonen har flyktningbakgrunn, etter år for første opphold i Norge. 1997. Gjennomsnittlig beløp. Kroner	92
5.4.	Ulike inntekter som andel av samlet inntekt, etter husholdningstype og landbakgrunn. 1998	93
5.5.	Andelen personer, som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker er i alderen 25-55 år, etter kvintilfordelt inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5). Første (laveste) og siste (høyeste) kvintil. Vestlig og ikke-vestlig landbakgrunn. 1994 og 1998. Prosent	94
5.6.	Andelen personer, som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker er innvandrere i alderen 25-55 år, med gjennomsnittlig inntekt, etter andel av medianinntekten (EL=0,5). 1994 og 1998. Prosent	95
6.1.	Stortingsvalget 2001. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og kjønn	99
6.2.	Stortingsvalget 1997 og 2001. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn. Endring i prosentpoeng	100
6.3.	Stortingsvalget 2001. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og alder	102
7.1.	Holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk1. 2000. Prosent	108
7.2.	Holdninger til påstanden "Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag.". 1993-2000. Prosent	108
7.3.	Holdninger til påstanden "Innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp sammenlignet med nordmenn.". 1993-2000. Prosent	109
7.4.	Holdninger til påstanden "Innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn.". 1993-2000. Prosent	109
7.5.	Holdninger til påstanden "Innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn.". 1993-2000. Prosent	109

1. Innledning

Denne publikasjonen handler om omfanget av innvandringen til Norge, og om noen aspekter ved innvandreres liv i Norge. Når det fokuseres på innvandrere og deres levekår, er det ofte negative forhold som blir stående i sentrum. Det er riktig at det blant enkelte innvandrergrupper finnes en opphoping av dårlige levekår, sammenliknet med befolkningen ellers. Det er viktig å ha i minne at innvandrere er en mindre ensartet del av befolkningen enn kanskje noen annen del. I hele befolkningen varierer levekår med alder, kjønn, utdanningsnivå osv. For innvandrere er levekårene i tillegg påvirket av forhold som botid i Norge, landbakgrunn og bakgrunn for innvandringen. Det er derfor viktig å tydeliggjøre slike forskjeller i statistikken så langt det lar seg gjøre.

Hvorfor fokusere på innvandrere?

Statistikk om innvandrere kan gi oss et bilde av om innvandrere skiller seg ut fra resten av befolkningen i noen henseender. Det kan gi oss en pekepinn på innvandreres situasjon i det norske samfunnet, og hvorvidt situasjonen endrer seg over tid. Kunnskap om innvandrernes situasjon i Norge er viktig av flere grunner: Manglende kunnskap kan gi grobunn for synsing, og løse antakelser i offentlige debatt om innvandrere og innvandring. Med økt kunnskap om innvandreres

bakgrunn og levekår, kan det skapes større forståelse mellom innvandrere og andre nordmenn. Et godt faktagrunnlag er viktig som styringsinformasjon og beslutningsgrunnlag for politikere som skal treffe viktige avgjørelser som berører omfanget av innvandringen og innvandreres situasjon i Norge.

Innvandrere - 500 000 eller 180 000?

Det er ulike måter å definere begrepet innvandrer på. Avgrensningen av hvem som skal kalles innvandrere vil avhenge formålet med definisjonen. Det finnes ingen ideell definisjon som er hensiktsmessig for alle formål. Forskjellige avgrensninger og kategoriseringer vil nødvendigvis gi ulike utslag på statistikken. Det er viktig å kjenne avgrensningen for å vite hva som danner grunnlag for generaliseringen.

I juridisk sammenheng vil ofte statsborgerskap være det avgjørende kriterium. Per 1. januar 2001 var det er ca. 180 000 utenlandske statsborgere i Norge. Velger en å ta utgangspunkt i statsborgerskap, får en imidlertid ikke med de med utenlandsk bakgrunn som etter hvert har blitt norske statsborgere.

I andre sammenhenger kan det være hensiktsmessig å ta utgangspunkt i personer

født i utlandet. Per 1. januar 2001 var det ca. 300 000 som var født i utlandet, men over 30 000 av disse var adopterte eller født i utlandet av to norskfødte foreldre. I tillegg til at barn født i utlandet av to norskfødte foreldre og adopterte blir med i avgrensningen, kommer 23 000 barn født i utlandet med en norskfødt forelder med. Samtidig ble barn født i Norge av utenlandske foreldre utelatt (48 000). SSB har valgt å trekke inn foreldrenes fødeland i definisjonen av innvandrere. Tabell 1.1 viser befolkningen etter ulike avgrensninger i forhold til stasborgerskap og innvandringsbakgrunn.

Innvandrerbefolkningen = Personer med to utenlandsfødte foreldre

Slik Statistisk sentralbyrå (SSB) per i dag avgrensner og definerer **innvandrerbefolkningen** består den av personer med to utenlandsfødte foreldre. Innvandrerbefolkningen består av førstegenerasjonsinnvandrere og barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Førstegenerasjonsinnvandrere er, slik SSB definerer det, personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Barn født i Norge med to utenlandsfødte foreldre ble tidli-

gere kalt andregenerasjonsinnvandrere. Adopterte og personer med én utenlandsfødt forelder er ikke med i det SSB kaller innvandrerbefolkningen. Det finnes imidlertid en videre definisjon, personer med annen innvandringsbakgrunn, hvor disse personene også er med.

Kontinuerlig vurdering av begrepsbruken

Samfunnet og befolkningssammensetningen endrer seg over tid. Det samme gjør språkbruk, begrepenes meningsinnhold, og dessuten behovet for statistikk om ulike grupper. SSB vurderer kontinuerlig begrepsbruken og kategoriene som benyttes. Med jevne mellomrom foretas det en større gjennomgang av definisjoner og betegnelser. SSB streber etter å presentere dataene på en mest mulig nøytralt beskrivende måte. SSB hadde en større gjennomgang av standard for innvandrergruppering i 1993, og har i 1999 gjennomført en høring av begrepsbruk og kategorisering som benyttes i innvandrerstatistikken. Et resultat av denne høringsrunden var at SSB valgte å bytte ut betegnelsen andregenerasjonsinnvandrer. Diskusjonen har i første rekke handlet om

Tabell 1.1. Ulike avgrensninger av personer med innvandringsbakgrunn/utenlandsk bakgrunn, etter statsborgerskap og innvandringskategori. 1. januar 2001

	Innvandrer- befolkningen	Utenlandske statsborgere	Utenlandsfødte
Befolkningen i alt: 4 503 436			
Innvandrerbefolkningen			
Førstegenerasjons innvandrere	249 904	157 202	249 904
Barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	47 827	11 119	-
Innvandrerbefolkningen i alt.....	297 731	168 321	249 904
Personer med annen innvandringsbakgrunn:			
Adoptert fra utlandet	13 843	-	13 843
Født i utlandet med en utenlandsfødt forelder	23 143	3 880	23 143
Født i Norge med en utenlandsfødt forelder	153 006	9 311	-
Født i utlandet av to norskfødte foreldre	17 827	514	17 827
Personer med innvandringsbakgrunn i alt:	505 868	182 343	305 035

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

hvilke betegnelser som skal benyttes, og i liten grad rørt ved selve kategoriseringen.

Skal vi lage statistikk om innvandreres barn og inkludere dem i innvandrerbefolkningen?

I mange tilfeller er det ikke relevant å se på førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre under ett. Det er jo bare førstegenerasjon som har vandret inn til Norge, og barn født i Norge med utenlandsfødte foreldre trenger ikke nødvendigvis å skille seg nevneverdig fra andre som er født i Norge. For mange formål er det derfor hensiktsmessig nettopp å se på disse gruppene hver for seg. Der hvor det har vært hensiktsmessig og mulig å se på disse gruppene for seg, har vi forsøkt å gjøre det. Personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre ble inkludert i definisjonen av innvandrerbefolkningen fordi en så et spesielt behov for mer kunnskap om denne gruppens integrasjon. Sentralt står spørsmålet om denne gruppen følger et mønster som likner førstegenerasjonsinnvandrere på ulike levekårsområder, eller om de i økende grad likner befolkningen for øvrig. Barn av førstegenerasjonsinnvandrere som er født i Norge er fremdeles unge, og det er ikke like relevant å se på dem i alle sammenhenger. Per 1. januar 2001 var nær 90 prosent av dem fremdeles under 20 år.

Landbakgrunn

Vi tenker kanskje ikke på svensker og engelskmenn når vi i dagligtalen snakker om innvandrere. De er lite synlige i det norske samfunnet, og kommer fra land med kulturhistorie og tradisjoner ikke er veldig ulike norske. SSB registrerer ikke i noen sammenheng etnisitet, rase, hudfarge eller personer som på noen måte er utseendemessige annerledes enn majoritetsbefolkningen. SSB lager derfor heller

ikke statistikk på bakgrunn av slike kategoriseringer.

Vi lager imidlertid kategorier på bakgrunn av landbakgrunn, og i denne publikasjonen har vi valgt å fokusere en del på gruppering i forhold til enkeltland. Når en ser på grupper med forskjellig landbakgrunn, finner en ofte at det er signifikante forskjeller i levekår fra gruppe til gruppe. Dette har å gjøre med at det er store forskjeller i botid, at personene kommer fra til dels svært forskjellige samfunn under forskjellige omstendigheter, og er rustet med forskjellige forutsetninger for å klare seg i det norske samfunnet. Bakgrunnen for flyttingen til Norge er viktig; flyktninger vil ofte ha svært ulike forutsetninger enn andre. Vi har tatt for oss de tyve største landgruppene og har forsøkt å følge disse gruppene gjennom flere av kapitlene. Her må det likevel understrekes at en gruppering i forhold til landbakgrunn også innebærer en generalisering. En hjemmевærende husmor i en liten bygd i Norge kan ha vel så mye til felles med en dame på samme alder fra USA, enn med en tenåringsjente i Oslo.

For en del formål slås landene også sammen i større grupper. Innvandrere fra Norden blir gjerne skilt ut som en egen gruppe. Europa deles i øst og vest. Dette fordi skillet, på tross av politiske endringer, fortsatt har relevans i innvandrings-sammenheng. Vestlig og ikke-vestlig blir benyttet til geografiske og substansielle grupperinger. Med vestlige land menes Norden, Vest-Europa (unntatt Tyrkia), Nord-Amerika og Oseania. Med ikke-vestlige land menes Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia. Tyrkia slås sammen med Asia. Dette fordi vandringene mellom Norge og Tyrkia ikke følger et vesteuropeisk møn-

ster, sett i et demografisk perspektiv. USA og Canada utgjør en gruppering, og i noen tilfeller er Oseania (som består overveiende av Australia og New Zealand) slått sammen med Nord-Amerika. Tredje verden omfatter de samme landene som i ikke-vestlige land, eksklusive Øst-Europa. Grove landgrupperinger er ikke like godt egnet dersom forskjellene innad i gruppen er større enn forskjellene mellom gruppene.

Flyktninger

Mens noen innvandrere har kommet til Norge av arbeidsgrunner eller blitt familiegjenforent med personer som har det, har andre kommet hit av fluktgrunner. Flyktninger inngår i statistikken over innvandrerbefolkningen; de er første generasjons innvandrere. Noen ganger kan det imidlertid være hensiktsmessig å

skille flyktningene ut som en egen gruppe i statistikken. Dette fordi det viser seg at mange flyktninger har betydelig dårligere levekår enn resten av befolkningen, især dersom de har bodd kort tid i landet. Slike forhold gjør det spesielt viktig å følge utviklingen over tid.

Avgrensningen av hvem som regnes som flyktning varierer. I SSBs bruk av begrepet menes personer med utenlandsk fødeland bosatt i Norge som en gang har kommet til landet av fluktgrunner, og som har fått innvilget opphold i landet som flyktning eller på humanitært grunnlag. Familiegjenforente til disse personene blir også regnet som flyktninger.

Noe av statistikken vi presenterer er hentet fra Utlendingsdirektoratets (UDI) publikasjoner. Vi gjør oppmerksom på at

Definisjoner og betegnelser

Førstegenerasjonsinnvandrere: Dette er personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Førstegenerasjonsinnvandrere har altså på et tidspunkt innvandret til Norge.

Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre er personer som er født i Norge av to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre som er født i utlandet.

Innvandrerbefolkningen er summen av de to foregående grupperingene, og omfatter personer som har to utenlandsfødte foreldre, eller mer presist: Personer som verken har foreldre eller besteforeldre som er født i Norge. Innvandrerbefolkningen omfatter dermed førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

Personer med innvandringsbakgrunn omfatter en større gruppe personer enn innvandrerbefolkningen. Følgende inndelinger blir benyttet for personer med innvandringsbakgrunn:

- Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn
- Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre
- Utenlandsadopterte
- Utenlandsfødte med en norskfødt forelder
- Norskfødt med en utenlandsfødt forelder
- Født i utlandet av norskfødte foreldre

Innvandringskategori viser til ulike avgrensninger av personer uten/med innvandringsbakgrunn. Foruten gruppene som er nevnt under "Personer med innvandrerbakgrunn" er "personer uten innvandringsbakgrunn" en gruppe.

Fødeland er hovedsaklig mors bosted ved personens fødsel.

Landbakgrunn er eget, eventuelt mors, eventuelt fars utenlandske fødeland. Personer uten innvandringsbakgrunn har kun Norge som landbakgrunn. Når begge foreldrene er født i utlandet, er de i de aller fleste tilfellene født i samme land. I tilfeller der foreldrene har ulikt fødeland, er det altså mors fødeland som blir valgt.

tallene fra UDI og fra SSB kan være noe forskjellige, grunnet metodiske forhold. I SSB oppdateres informasjonen ved at dataene fra UDI kobles mot ulike befolkningsfiler.

Statistikk et forenklet bilde av virkeligheten

Statistikk gir et forenklet bilde av virkeligheten hvor en vil fremheve noen prioriterte aspekter. En benytter forskjellige måter å gruppere på, og setter "merkelapper" på kategoriene. Å gruppere folk på grunnlag av noen kriterier under slike merkelapper innebærer forenkling og generalisering. For å lage statistikk er en avhengig av kategorier og "merkelapper". Statistikk handler om å plassere unike individer med enkelte fellestrekk i til dels unyanserte grupper.

Bidrar statistikk om innvandrere til å skape et skille mellom oss og dem? Det hevdes noen ganger at dersom en plasserer folk i kategorier som virker ekskluderende, slik noen mener at begrepene i innvandrerdebatten gjør, kan en ikke vente at de individene som plasseres "utenfor" samtidig oppfatter seg selv som en del av det norske samfunnet (Chaudry i Bjertnæs 2001b). Kategorier bygger ofte på at gruppene skal være gjensidig utelukkende; en kategoriseres enten som innvandrer eller ikke som innvandrer. På den måten inviteres en til å tenke "oss" og "dem". Men like lite som "oss" er en homogen størrelse er "de" det. Enkle stereotypier strekker ikke til som klassifiseringer av folk rundt oss. Anne fra Oslo kan ha mer til felles med Shanti fra New Dehli enn Petter fra Båtsfjord (Lie & Daugstad 2001). Det er derfor bra at det finnes andre fag hvor individer kan formidles i all sin kompleksitet. Begge typer beskrivelse trengs for å forstå samfunnsmessige prosesser (Østby 2001a, Østby

2000). Ideelt sett skal ikke kategoriene gi et videre innhold enn det som begrepsmessig trengs til å etablere dem (Østby 2001a), men de blir likevel ofte fylt med et sterkere meningsinnhold. Derfor er det viktig at statistikken om innvandrere ikke tar mål av seg for å være annet en det den er: En opptelling av antall personer med forskjellige innslag av utenlandsk bakgrunn, og en analyse av enkelte levekårsforhold basert på informasjon om personer gruppert etter visse kriterier, og målt i forhold til skalaer med definerte verdier.

Valg av statistikk

I denne publikasjonen har vi lagt vekt på muligheten for å sammenlikne informasjon om innvandrere fra år til år, og tatt utgangspunkt i løpende statistikk. Dette for å kunne følge utviklingen på de forskjellige levekårsområdene over tid. Noen levekårsforhold som helse og boforhold blir belyst i egne levekårsundersøkelser som foretas med lengre tids mellomrom. Resultatene av disse undersøkelsene blir beskrevet i egne rapporter utgitt av SSB (f.eks. Blom 1998).

Så langt det er mulig har vi forsøkt å ta med de ferskeste tallene under de ulike emnene. Hyppigheten og tidspunkt for datainnsamlingene varierer imidlertid. Arbeidsmarkedsstatistikk produseres kvartalsvis, andre områder, som utdanning og inntekt, oppdateres årlig.

På noen områder er flyktninger skilt ut som egen gruppe, andre ikke. Barn født i Norge med to utenlandsfødte foreldre er det ikke grunnlag for å ta med i alle statistikkområdene.

For en fylldig oversikt over hva som ellers finnes av innvandrrelatert statistikk i Statistisk sentralbyrå, se kapittel 8.

født i utlandet. Per 1. januar 2001 var det ca. 300 000 som var født i utlandet, men over 30 000 av disse var adopterte eller født i utlandet av to norskfødte foreldre. I tillegg til at barn født i utlandet av to norskfødte foreldre og adopterte blir med i avgrensningen, kommer 23 000 barn født i utlandet med en norskfødt forelder med. Samtidig ble barn født i Norge av utenlandske foreldre utelatt (48 000). SSB har valgt å trekke inn foreldrenes fødeland i definisjonen av innvandrere. Tabell 1.1 viser befolkningen etter ulike avgrensninger i forhold til stasborgerskap og innvandringsbakgrunn.

Innvandrerbefolkningen = Personer med to utenlandsfødte foreldre

Slik Statistisk sentralbyrå (SSB) per i dag avgrensner og definerer **innvandrerbefolkningen** består den av personer med to utenlandsfødte foreldre. Innvandrerbefolkningen består av førstegenerasjonsinnvandrere og barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Førstegenerasjonsinnvandrere er, slik SSB definerer det, personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Barn født i Norge med to utenlandsfødte foreldre ble tidli-

gere kalt andregenerasjonsinnvandrere. Adopterte og personer med én utenlandsfødt forelder er ikke med i det SSB kaller innvandrerbefolkningen. Det finnes imidlertid en videre definisjon, personer med annen innvandringsbakgrunn, hvor disse personene også er med.

Kontinuerlig vurdering av begrepsbruken

Samfunnet og befolkningssammensetningen endrer seg over tid. Det samme gjør språkbruk, begrepenes meningsinnhold, og dessuten behovet for statistikk om ulike grupper. SSB vurderer kontinuerlig begrepsbruken og kategoriene som benyttes. Med jevne mellomrom foretas det en større gjennomgang av definisjoner og betegnelser. SSB streber etter å presentere dataene på en mest mulig nøytralt beskrivende måte. SSB hadde en større gjennomgang av standard for innvandrergruppering i 1993, og har i 1999 gjennomført en høring av begrepsbruk og kategorisering som benyttes i innvandrerstatistikken. Et resultat av denne høringsrunden var at SSB valgte å bytte ut betegnelsen andregenerasjonsinnvandrer. Diskusjonen har i første rekke handlet om

Tabell 1.1. Ulike avgrensninger av personer med innvandringsbakgrunn/utenlandsk bakgrunn, etter statsborgerskap og innvandringskategori. 1. januar 2001

	Innvandrer- befolkningen	Utenlandske statsborgere	Utenlandsfødte
Befolkningen i alt: 4 503 436			
Innvandrerbefolkningen			
Førstegenerasjons innvandrere	249 904	157 202	249 904
Barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	47 827	11 119	-
Innvandrerbefolkningen i alt.....	297 731	168 321	249 904
Personer med annen innvandringsbakgrunn:			
Adoptert fra utlandet	13 843	-	13 843
Født i utlandet med en utenlandsfødt forelder	23 143	3 880	23 143
Født i Norge med en utenlandsfødt forelder	153 006	9 311	-
Født i utlandet av to norskfødte foreldre	17 827	514	17 827
Personer med innvandringsbakgrunn i alt:	505 868	182 343	305 035

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

født i utlandet. Per 1. januar 2001 var det ca. 300 000 som var født i utlandet, men over 30 000 av disse var adopterte eller født i utlandet av to norskfødte foreldre. I tillegg til at barn født i utlandet av to norskfødte foreldre og adopterte blir med i avgrensningen, kommer 23 000 barn født i utlandet med en norskfødt forelder med. Samtidig ble barn født i Norge av utenlandske foreldre utelatt (48 000). SSB har valgt å trekke inn foreldrenes fødeland i definisjonen av innvandrere. Tabell 1.1 viser befolkningen etter ulike avgrensninger i forhold til stasborgerskap og innvandringsbakgrunn.

Innvandrerbefolkningen = Personer med to utenlandsfødte foreldre

Slik Statistisk sentralbyrå (SSB) per i dag avgrensner og definerer **innvandrerbefolkningen** består den av personer med to utenlandsfødte foreldre. Innvandrerbefolkningen består av førstegenerasjonsinnvandrere og barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Førstegenerasjonsinnvandrere er, slik SSB definerer det, personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Barn født i Norge med to utenlandsfødte foreldre ble tidli-

gere kalt andregenerasjonsinnvandrere. Adopterte og personer med én utenlandsfødt forelder er ikke med i det SSB kaller innvandrerbefolkningen. Det finnes imidlertid en videre definisjon, personer med annen innvandringsbakgrunn, hvor disse personene også er med.

Kontinuerlig vurdering av begrepsbruken

Samfunnet og befolkningssammensetningen endrer seg over tid. Det samme gjør språkbruk, begrepenes meningsinnhold, og dessuten behovet for statistikk om ulike grupper. SSB vurderer kontinuerlig begrepsbruken og kategoriene som benyttes. Med jevne mellomrom foretas det en større gjennomgang av definisjoner og betegnelser. SSB streber etter å presentere dataene på en mest mulig nøytralt beskrivende måte. SSB hadde en større gjennomgang av standard for innvandrergruppering i 1993, og har i 1999 gjennomført en høring av begrepsbruk og kategorisering som benyttes i innvandrerstatistikken. Et resultat av denne høringsrunden var at SSB valgte å bytte ut betegnelsen andregenerasjonsinnvandrer. Diskusjonen har i første rekke handlet om

Tabell 1.1. Ulike avgrensninger av personer med innvandringsbakgrunn/utenlandsk bakgrunn, etter statsborgerskap og innvandringskategori. 1. januar 2001

	Innvandrer- befolkningen	Utenlandske statsborgere	Utenlandsfødte
Befolkningen i alt: 4 503 436			
Innvandrerbefolkningen			
Førstegenerasjons innvandrere	249 904	157 202	249 904
Barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	47 827	11 119	-
Innvandrerbefolkningen i alt.....	297 731	168 321	249 904
Personer med annen innvandringsbakgrunn:			
Adoptert fra utlandet	13 843	-	13 843
Født i utlandet med en utenlandsfødt forelder	23 143	3 880	23 143
Født i Norge med en utenlandsfødt forelder	153 006	9 311	-
Født i utlandet av to norskfødte foreldre	17 827	514	17 827
Personer med innvandringsbakgrunn i alt:	505 868	182 343	305 035

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

hvilke betegnelser som skal benyttes, og i liten grad rørt ved selve kategoriseringen.

Skal vi lage statistikk om innvandreres barn og inkludere dem i innvandrerbefolkningen?

I mange tilfeller er det ikke relevant å se på førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre under ett. Det er jo bare førstegenerasjon som har vandret inn til Norge, og barn født i Norge med utenlandsfødte foreldre trenger ikke nødvendigvis å skille seg nevneverdig fra andre som er født i Norge. For mange formål er det derfor hensiktsmessig nettopp å se på disse gruppene hver for seg. Der hvor det har vært hensiktsmessig og mulig å se på disse gruppene for seg, har vi forsøkt å gjøre det. Personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre ble inkludert i definisjonen av innvandrerbefolkningen fordi en så et spesielt behov for mer kunnskap om denne gruppens integrasjon. Sentralt står spørsmålet om denne gruppen følger et mønster som likner førstegenerasjonsinnvandrere på ulike levekårsområder, eller om de i økende grad likner befolkningen for øvrig. Barn av førstegenerasjonsinnvandrere som er født i Norge er fremdeles unge, og det er ikke like relevant å se på dem i alle sammenhenger. Per 1. januar 2001 var nær 90 prosent av dem fremdeles under 20 år.

Landbakgrunn

Vi tenker kanskje ikke på svensker og engelskmenn når vi i dagligtalen snakker om innvandrere. De er lite synlige i det norske samfunnet, og kommer fra land med kulturhistorie og tradisjoner ikke er veldig ulike norske. SSB registrerer ikke i noen sammenheng etnisitet, rase, hudfarge eller personer som på noen måte er utseendemessige annerledes enn majoritetsbefolkningen. SSB lager derfor heller

ikke statistikk på bakgrunn av slike kategoriseringer.

Vi lager imidlertid kategorier på bakgrunn av landbakgrunn, og i denne publikasjonen har vi valgt å fokusere en del på gruppering i forhold til enkeltland. Når en ser på grupper med forskjellig landbakgrunn, finner en ofte at det er signifikante forskjeller i levekår fra gruppe til gruppe. Dette har å gjøre med at det er store forskjeller i botid, at personene kommer fra til dels svært forskjellige samfunn under forskjellige omstendigheter, og er rustet med forskjellige forutsetninger for å klare seg i det norske samfunnet. Bakgrunnen for flyttingen til Norge er viktig; flyktninger vil ofte ha svært ulike forutsetninger enn andre. Vi har tatt for oss de tyve største landgruppene og har forsøkt å følge disse gruppene gjennom flere av kapitlene. Her må det likevel understrekes at en gruppering i forhold til landbakgrunn også innebærer en generalisering. En hjemmевærende husmor i en liten bygd i Norge kan ha vel så mye til felles med en dame på samme alder fra USA, enn med en tenåringsjente i Oslo.

For en del formål slås landene også sammen i større grupper. Innvandrere fra Norden blir gjerne skilt ut som en egen gruppe. Europa deles i øst og vest. Dette fordi skillet, på tross av politiske endringer, fortsatt har relevans i innvandrings-sammenheng. Vestlig og ikke-vestlig blir benyttet til geografiske og substansielle grupperinger. Med vestlige land menes Norden, Vest-Europa (unntatt Tyrkia), Nord-Amerika og Oseania. Med ikke-vestlige land menes Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia. Tyrkia slås sammen med Asia. Dette fordi vandringene mellom Norge og Tyrkia ikke følger et vesteuropeisk møn-

ster, sett i et demografisk perspektiv. USA og Canada utgjør en gruppering, og i noen tilfeller er Oseania (som består overveiende av Australia og New Zealand) slått sammen med Nord-Amerika. Tredje verden omfatter de samme landene som i ikke-vestlige land, eksklusive Øst-Europa. Grove landgrupperinger er ikke like godt egnet dersom forskjellene innad i gruppen er større enn forskjellene mellom gruppene.

Flyktninger

Mens noen innvandrere har kommet til Norge av arbeidsgrunner eller blitt familiegjenforent med personer som har det, har andre kommet hit av fluktgrunner. Flyktninger inngår i statistikken over innvandrerbefolkningen; de er første generasjons innvandrere. Noen ganger kan det imidlertid være hensiktsmessig å

skille flyktningene ut som en egen gruppe i statistikken. Dette fordi det viser seg at mange flyktninger har betydelig dårligere levekår enn resten av befolkningen, især dersom de har bodd kort tid i landet. Slike forhold gjør det spesielt viktig å følge utviklingen over tid.

Avgrensningen av hvem som regnes som flyktning varierer. I SSBs bruk av begrepet menes personer med utenlandsk fødeland bosatt i Norge som en gang har kommet til landet av fluktgrunner, og som har fått innvilget opphold i landet som flyktning eller på humanitært grunnlag. Familiegjenforente til disse personene blir også regnet som flyktninger.

Noe av statistikken vi presenterer er hentet fra Utlendingsdirektoratets (UDI) publikasjoner. Vi gjør oppmerksom på at

Definisjoner og betegnelser

Førstegenerasjonsinnvandrere: Dette er personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Førstegenerasjonsinnvandrere har altså på et tidspunkt innvandret til Norge.

Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre er personer som er født i Norge av to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre som er født i utlandet.

Innvandrerbefolkningen er summen av de to foregående grupperingene, og omfatter personer som har to utenlandsfødte foreldre, eller mer presist: Personer som verken har foreldre eller besteforeldre som er født i Norge. Innvandrerbefolkningen omfatter dermed førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

Personer med innvandringsbakgrunn omfatter en større gruppe personer enn innvandrerbefolkningen. Følgende inndelinger blir benyttet for personer med innvandringsbakgrunn:

- Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn
- Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre
- Utenlandsadopterte
- Utenlandsfødte med en norskfødt forelder
- Norskfødt med en utenlandsfødt forelder
- Født i utlandet av norskfødte foreldre

Innvandringskategori viser til ulike avgrensninger av personer uten/med innvandringsbakgrunn. Foruten gruppene som er nevnt under "Personer med innvandrerbakgrunn" er "personer uten innvandringsbakgrunn" en gruppe.

Fødeland er hovedsaklig mors bosted ved personens fødsel.

Landbakgrunn er eget, eventuelt mors, eventuelt fars utenlandske fødeland. Personer uten innvandringsbakgrunn har kun Norge som landbakgrunn. Når begge foreldrene er født i utlandet, er de i de aller fleste tilfellene født i samme land. I tilfeller der foreldrene har ulikt fødeland, er det altså mors fødeland som blir valgt.

tallene fra UDI og fra SSB kan være noe forskjellige, grunnet metodiske forhold. I SSB oppdateres informasjonen ved at dataene fra UDI kobles mot ulike befolkningsfiler.

Statistikk et forenklet bilde av virkeligheten

Statistikk gir et forenklet bilde av virkeligheten hvor en vil fremheve noen prioriterte aspekter. En benytter forskjellige måter å gruppere på, og setter "merkelapper" på kategoriene. Å gruppere folk på grunnlag av noen kriterier under slike merkelapper innebærer forenkling og generalisering. For å lage statistikk er en avhengig av kategorier og "merkelapper". Statistikk handler om å plassere unike individer med enkelte fellestrekk i til dels unyanserte grupper.

Bidrar statistikk om innvandrere til å skape et skille mellom oss og dem? Det hevdes noen ganger at dersom en plasserer folk i kategorier som virker ekskluderende, slik noen mener at begrepene i innvandrerdebatten gjør, kan en ikke vente at de individene som plasseres "utenfor" samtidig oppfatter seg selv som en del av det norske samfunnet (Chaudry i Bjertnæs 2001b). Kategorier bygger ofte på at gruppene skal være gjensidig utelukkende; en kategoriseres enten som innvandrer eller ikke som innvandrer. På den måten inviteres en til å tenke "oss" og "dem". Men like lite som "oss" er en homogen størrelse er "de" det. Enkle stereotypier strekker ikke til som klassifiseringer av folk rundt oss. Anne fra Oslo kan ha mer til felles med Shanti fra New Dehli enn Petter fra Båtsfjord (Lie & Daugstad 2001). Det er derfor bra at det finnes andre fag hvor individer kan formidles i all sin kompleksitet. Begge typer beskrivelse trengs for å forstå samfunnsmessige prosesser (Østby 2001a, Østby

2000). Ideelt sett skal ikke kategoriene gi et videre innhold enn det som begrepsmessig trengs til å etablere dem (Østby 2001a), men de blir likevel ofte fylt med et sterkere meningsinnhold. Derfor er det viktig at statistikken om innvandrere ikke tar mål av seg for å være annet en det den er: En opptelling av antall personer med forskjellige innslag av utenlandsk bakgrunn, og en analyse av enkelte levekårsforhold basert på informasjon om personer gruppert etter visse kriterier, og målt i forhold til skalaer med definerte verdier.

Valg av statistikk

I denne publikasjonen har vi lagt vekt på muligheten for å sammenlikne informasjon om innvandrere fra år til år, og tatt utgangspunkt i løpende statistikk. Dette for å kunne følge utviklingen på de forskjellige levekårsområdene over tid. Noen levekårsforhold som helse og boforhold blir belyst i egne levekårsundersøkelser som foretas med lengre tids mellomrom. Resultatene av disse undersøkelsene blir beskrevet i egne rapporter utgitt av SSB (f.eks. Blom 1998).

Så langt det er mulig har vi forsøkt å ta med de ferskeste tallene under de ulike emnene. Hyppigheten og tidspunkt for datainnsamlingene varierer imidlertid. Arbeidsmarkedsstatistikk produseres kvartalsvis, andre områder, som utdanning og inntekt, oppdateres årlig.

På noen områder er flyktninger skilt ut som egen gruppe, andre ikke. Barn født i Norge med to utenlandsfødte foreldre er det ikke grunnlag for å ta med i alle statistikkområdene.

For en fylldig oversikt over hva som ellers finnes av innvandrrelatert statistikk i Statistisk sentralbyrå, se kapittel 8.

hvilke betegnelser som skal benyttes, og i liten grad rørt ved selve kategoriseringen.

Skal vi lage statistikk om innvandreres barn og inkludere dem i innvandrerbefolkningen?

I mange tilfeller er det ikke relevant å se på førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre under ett. Det er jo bare førstegenerasjon som har vandret inn til Norge, og barn født i Norge med utenlandsfødte foreldre trenger ikke nødvendigvis å skille seg nevneverdig fra andre som er født i Norge. For mange formål er det derfor hensiktsmessig nettopp å se på disse gruppene hver for seg. Der hvor det har vært hensiktsmessig og mulig å se på disse gruppene for seg, har vi forsøkt å gjøre det. Personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre ble inkludert i definisjonen av innvandrerbefolkningen fordi en så et spesielt behov for mer kunnskap om denne gruppens integrasjon. Sentralt står spørsmålet om denne gruppen følger et mønster som likner førstegenerasjonsinnvandrere på ulike levekårsområder, eller om de i økende grad likner befolkningen for øvrig. Barn av førstegenerasjonsinnvandrere som er født i Norge er fremdeles unge, og det er ikke like relevant å se på dem i alle sammenhenger. Per 1. januar 2001 var nær 90 prosent av dem fremdeles under 20 år.

Landbakgrunn

Vi tenker kanskje ikke på svensker og engelskmenn når vi i dagligtalen snakker om innvandrere. De er lite synlige i det norske samfunnet, og kommer fra land med kulturhistorie og tradisjoner ikke er veldig ulike norske. SSB registrerer ikke i noen sammenheng etnisitet, rase, hudfarge eller personer som på noen måte er utseendemessige annerledes enn majoritetsbefolkningen. SSB lager derfor heller

ikke statistikk på bakgrunn av slike kategoriseringer.

Vi lager imidlertid kategorier på bakgrunn av landbakgrunn, og i denne publikasjonen har vi valgt å fokusere en del på gruppering i forhold til enkeltland. Når en ser på grupper med forskjellig landbakgrunn, finner en ofte at det er signifikante forskjeller i levekår fra gruppe til gruppe. Dette har å gjøre med at det er store forskjeller i botid, at personene kommer fra til dels svært forskjellige samfunn under forskjellige omstendigheter, og er rustet med forskjellige forutsetninger for å klare seg i det norske samfunnet. Bakgrunnen for flyttingen til Norge er viktig; flyktninger vil ofte ha svært ulike forutsetninger enn andre. Vi har tatt for oss de tyve største landgruppene og har forsøkt å følge disse gruppene gjennom flere av kapitlene. Her må det likevel understrekes at en gruppering i forhold til landbakgrunn også innebærer en generalisering. En hjemmевærende husmor i en liten bygd i Norge kan ha vel så mye til felles med en dame på samme alder fra USA, enn med en tenåringsjente i Oslo.

For en del formål slås landene også sammen i større grupper. Innvandrere fra Norden blir gjerne skilt ut som en egen gruppe. Europa deles i øst og vest. Dette fordi skillet, på tross av politiske endringer, fortsatt har relevans i innvandrings-sammenheng. Vestlig og ikke-vestlig blir benyttet til geografiske og substansielle grupperinger. Med vestlige land menes Norden, Vest-Europa (unntatt Tyrkia), Nord-Amerika og Oseania. Med ikke-vestlige land menes Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia. Tyrkia slås sammen med Asia. Dette fordi vandringene mellom Norge og Tyrkia ikke følger et vesteuropeisk møn-

ster, sett i et demografisk perspektiv. USA og Canada utgjør en gruppering, og i noen tilfeller er Oseania (som består overveiende av Australia og New Zealand) slått sammen med Nord-Amerika. Tredje verden omfatter de samme landene som i ikke-vestlige land, eksklusive Øst-Europa. Grove landgrupperinger er ikke like godt egnet dersom forskjellene innad i gruppen er større enn forskjellene mellom gruppene.

Flyktninger

Mens noen innvandrere har kommet til Norge av arbeidsgrunner eller blitt familiegjenforent med personer som har det, har andre kommet hit av fluktgrunner. Flyktninger inngår i statistikken over innvandrerbefolkningen; de er første generasjons innvandrere. Noen ganger kan det imidlertid være hensiktsmessig å

skille flyktningene ut som en egen gruppe i statistikken. Dette fordi det viser seg at mange flyktninger har betydelig dårligere levekår enn resten av befolkningen, især dersom de har bodd kort tid i landet. Slike forhold gjør det spesielt viktig å følge utviklingen over tid.

Avgrensningen av hvem som regnes som flyktning varierer. I SSBs bruk av begrepet menes personer med utenlandsk fødeland bosatt i Norge som en gang har kommet til landet av fluktgrunner, og som har fått innvilget opphold i landet som flyktning eller på humanitært grunnlag. Familiegjenforente til disse personene blir også regnet som flyktninger.

Noe av statistikken vi presenterer er hentet fra Utlendingsdirektoratets (UDI) publikasjoner. Vi gjør oppmerksom på at

Definisjoner og betegnelser

Førstegenerasjonsinnvandrere: Dette er personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Førstegenerasjonsinnvandrere har altså på et tidspunkt innvandret til Norge.

Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre er personer som er født i Norge av to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre som er født i utlandet.

Innvandrerbefolkningen er summen av de to foregående grupperingene, og omfatter personer som har to utenlandsfødte foreldre, eller mer presist: Personer som verken har foreldre eller besteforeldre som er født i Norge. Innvandrerbefolkningen omfatter dermed førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

Personer med innvandringsbakgrunn omfatter en større gruppe personer enn innvandrerbefolkningen. Følgende inndelinger blir benyttet for personer med innvandringsbakgrunn:

- Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn
- Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre
- Utenlandsadopterte
- Utenlandsfødte med en norskfødt forelder
- Norskfødt med en utenlandsfødt forelder
- Født i utlandet av norskfødte foreldre

Innvandringskategori viser til ulike avgrensninger av personer uten/med innvandringsbakgrunn. Foruten gruppene som er nevnt under "Personer med innvandrerbakgrunn" er "personer uten innvandringsbakgrunn" en gruppe.

Fødeland er hovedsaklig mors bosted ved personens fødsel.

Landbakgrunn er eget, eventuelt mors, eventuelt fars utenlandske fødeland. Personer uten innvandringsbakgrunn har kun Norge som landbakgrunn. Når begge foreldrene er født i utlandet, er de i de aller fleste tilfellene født i samme land. I tilfeller der foreldrene har ulikt fødeland, er det altså mors fødeland som blir valgt.

tallene fra UDI og fra SSB kan være noe forskjellige, grunnet metodiske forhold. I SSB oppdateres informasjonen ved at dataene fra UDI kobles mot ulike befolkningsfiler.

Statistikk et forenklet bilde av virkeligheten

Statistikk gir et forenklet bilde av virkeligheten hvor en vil fremheve noen prioriterte aspekter. En benytter forskjellige måter å gruppere på, og setter "merkelapper" på kategoriene. Å gruppere folk på grunnlag av noen kriterier under slike merkelapper innebærer forenkling og generalisering. For å lage statistikk er en avhengig av kategorier og "merkelapper". Statistikk handler om å plassere unike individer med enkelte fellestrekk i til dels unyanserte grupper.

Bidrar statistikk om innvandrere til å skape et skille mellom oss og dem? Det hevdes noen ganger at dersom en plasserer folk i kategorier som virker ekskluderende, slik noen mener at begrepene i innvandrerdebatten gjør, kan en ikke vente at de individene som plasseres "utenfor" samtidig oppfatter seg selv som en del av det norske samfunnet (Chaudry i Bjertnæs 2001b). Kategorier bygger ofte på at gruppene skal være gjensidig utelukkende; en kategoriseres enten som innvandrer eller ikke som innvandrer. På den måten inviteres en til å tenke "oss" og "dem". Men like lite som "oss" er en homogen størrelse er "de" det. Enkle stereotypier strekker ikke til som klassifiseringer av folk rundt oss. Anne fra Oslo kan ha mer til felles med Shanti fra New Dehli enn Petter fra Båtsfjord (Lie & Daugstad 2001). Det er derfor bra at det finnes andre fag hvor individer kan formidles i all sin kompleksitet. Begge typer beskrivelse trengs for å forstå samfunnsmessige prosesser (Østby 2001a, Østby

2000). Ideelt sett skal ikke kategoriene gi et videre innhold enn det som begrepsmessig trengs til å etablere dem (Østby 2001a), men de blir likevel ofte fylt med et sterkere meningsinnhold. Derfor er det viktig at statistikken om innvandrere ikke tar mål av seg for å være annet en det den er: En opptelling av antall personer med forskjellige innslag av utenlandsk bakgrunn, og en analyse av enkelte levekårsforhold basert på informasjon om personer gruppert etter visse kriterier, og målt i forhold til skalaer med definerte verdier.

Valg av statistikk

I denne publikasjonen har vi lagt vekt på muligheten for å sammenlikne informasjon om innvandrere fra år til år, og tatt utgangspunkt i løpende statistikk. Dette for å kunne følge utviklingen på de forskjellige levekårsområdene over tid. Noen levekårsforhold som helse og boforhold blir belyst i egne levekårsundersøkelser som foretas med lengre tids mellomrom. Resultatene av disse undersøkelsene blir beskrevet i egne rapporter utgitt av SSB (f.eks. Blom 1998).

Så langt det er mulig har vi forsøkt å ta med de ferskeste tallene under de ulike emnene. Hyppigheten og tidspunkt for datainnsamlingene varierer imidlertid. Arbeidsmarkedsstatistikk produseres kvartalsvis, andre områder, som utdanning og inntekt, oppdateres årlig.

På noen områder er flyktninger skilt ut som egen gruppe, andre ikke. Barn født i Norge med to utenlandsfødte foreldre er det ikke grunnlag for å ta med i alle statistikkområdene.

For en fylldig oversikt over hva som ellers finnes av innvandrrelatert statistikk i Statistisk sentralbyrå, se kapittel 8.

2. Innvandrerbefolkningen

Det behøves informasjon om innvandrerbefolkningens struktur og sammensetning. Under overskriften **befolkningsstruktur** (kapittel 2.1) skal vi se på demografiske forhold for grupper av personer med utenlands bakgrunn, enten det er snakk om førstegenerasjonsinnvandrere, barn av førstegenerasjonsinnvandrere eller flyktninger. Det er viktig å se på sammensetningen når det gjelder kjønn, alder, landbakgrunn, botid i Norge, innvandringsgrunn, hvor i Norge innvandrere bor osv. I dette kapitlet har vi også tatt med en del som fokuserer på **befolkningsendringer** (kapittel 2.2) i innvandrerbefolkningen. I denne delen presenteres tall for inn- og utvandring, overganger til norsk statsborgerskap og sivilstandsendringer i innvandrerbefolkningen, og litt om innenlandske flyttinger. I det siste kapitlet presenterer vi tall for **flyktninger** (kapittel 2.3) og asylsøkere.

2.1. Befolkningsstruktur

- Innvandrerbefolkningen i Norge talte ved inngangen til 2001 297 700 personer og utgjorde 6,6 prosent av hele befolkningen.
- Førstegenerasjonsinnvandrere utgjorde 250 000 personer og 5,6 prosent av befolkningen.
- Barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre utgjorde 48 000 personer og 1 prosent.
- Den største gruppen var personer med Pakistan som landbakgrunn (23 600). Deretter fulgte Sverige, Danmark og Vietnam (15 900).
- Inkluderer en personer med annen innvandringsbakgrunn, som de med en norsk og en innvandret forelder, utenlandsadopterte og personer født i utlandet av norskfødte foreldre, kommer en opp i 506 000 personer, og vel 11 prosent av befolkningen.
- Vel 50 prosent av innvandrerbefolkningen hadde bakgrunn fra ikke-vestlige land (Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia).
- 129 000, eller 43 prosent av innvandrerbefolkningen var norske statsborgere per 1. januar 2001.
- Hele 47 prosent av førstegenerasjonsinnvandrere var i alderen 25-44 år, mens 30 prosent av befolkningen totalt var i denne aldersgruppen.
- De aller fleste født i Norge av to utenlandsfødte foreldre er fremdeles unge. 72 prosent var under ti år.
- Det er store forskjeller i hvor lenge innvandrerne har bodd i Norge. 33

prosent hadde botid under fem år, og 30 prosent 15 år og mer. Botid varierer mye i forhold til landgrupper.

- En femtedel av befolkningen i Oslo er innvandrere.
- Det er relativt få kryss-nasjonale ekte-skap i Norge, med unntak for enkelte grupper.

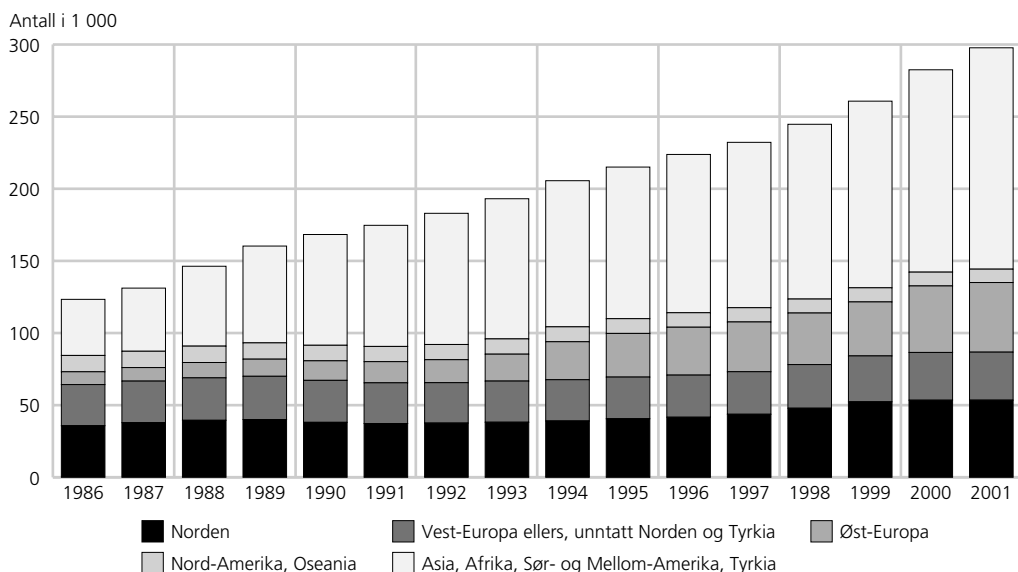
Halvparten av innvandrerne har bakgrunn fra ikke-vestlige land

Antall innvandrere i Norge har økt sterkt over tid. Per 1. januar 1970 utgjorde innvandrerbefolkningen i Norge 59 200 personer, eller 1,5 prosent av folkemengden. 20 år senere var tallet steget til 168 300, og tilsvarende 4 prosent av folkemengden. I 1998 var 5,5 prosent av innbyggerne i Norge innvandrere, mens i 2001 var tallet blitt 6,6 prosent (tabell 2.1.3).

Andelen i innvandrerbefolkningen som har bakgrunn fra ikke-vestlige land (Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia) økte mye frem til 1990. I 1970 utgjorde denne gruppen 6 prosent av innvandrerbefolkningen, eller 3 500 personer, og økte til 23,5 prosent, eller 77 000 personer, i 1980. Fra 1990 og frem til i dag har andelen utgjort mellom 48 og 51,5 prosent, men tallet på personer med bakgrunn fra ikke-vestlige land er fordoblet fra 1990 til 2001.

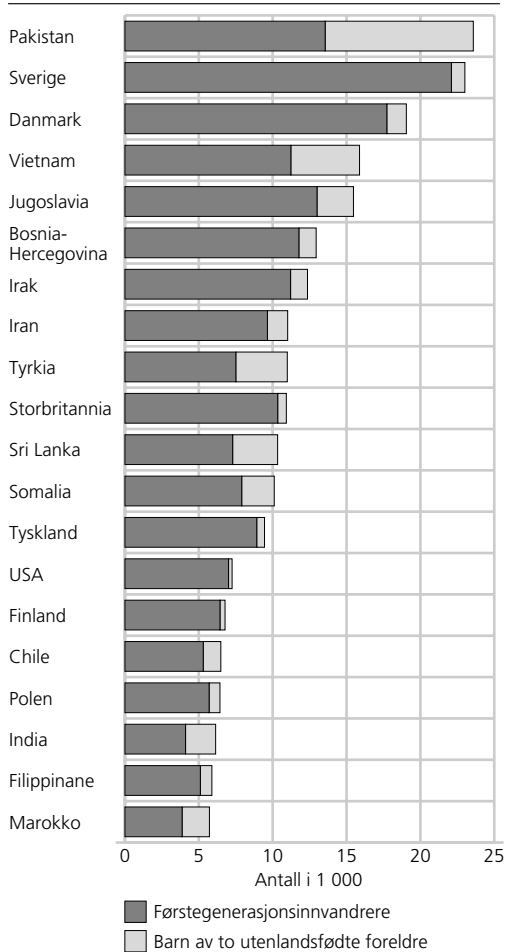
18 prosent av innvandrerbefolkningen hadde landbakgrunn fra andre land i Norden, og vel 11 prosent fra Vest-Europa ellers (Tyrkia ikke medregnet) i 2001. 16 prosent hadde landbakgrunn fra Øst-Europa (figur 2.1.1). I 1990 utgjorde denne gruppen bare 8 prosent. Tallet på personer med innvandringsbakgrunn fra Øst-Europa har økt fra 13 500 til 48 300 i samme periode.

Figur 2.1.1 Innvandrerbefolkningen, etter landbakgrunn, verdensregioner. 1. januar 1986-2001

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.1.2. De 20 største nasjonalitetsgruppene, etter innvandringsbakgrunn og landbakgrunn, 1. januar 2001

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Som de fleste foregående årene, var personer med bakgrunn fra Pakistan og Sverige de to største innvandrergroppene i Norge per 1. januar 2001 (figur 2.1.2). Ved årsskiftet bodde det 23 600 personer med pakistansk bakgrunn og 23 000 personer med svensk bakgrunn i landet. Ser en på antallet personer med bakgrunn fra tidligere Jugoslavia under ett (Jugoslavia, Bosnia-Hercegovina og Kroatia) utgjør disse den største gruppen,

med 30 300 personer. Bare 3 prosent hadde bakgrunn fra Nord-Amerika og Oseania (tabell 2.1.1).

Dersom en ser på førstegenerasjonsinnvandrere som en egen kategori, topper svensker og dansker suverent listen de siste tiårene. Ved inngangen til 2001 utgjorde førstegenerasjonsinnvandrere i Norge 250 000 personer. Dette er mennesker som har kommet fra mange deler av verden, og fra over 200 land. Over halvparten, 146 000 personer, har innvandret til Norge fra andre land i Øst- og Vest-Europa. 9 prosent kommer fra Afrika, 3 prosent fra Nord-Amerika og 4 prosent fra Sør- og Mellom-Amerika. 30 prosent kommer fra Asia, mens mindre enn en prosent kommer fra Oseania (Lie 2002).

Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre utgjorde 48 000 personer, og i overkant av 1 prosent av befolkningen. De største gruppene hadde landbakgrunn (mors fødeland) fra Pakistan (10 000) og Vietnam (4 600), se figur 2.1.2 og tabell 2.1.1.

Mer enn en av ti i Norge har utenlandsk bakgrunn

Som nevnt innledningsvis er det ulike måter å avgrense innvandrerbefolkningen på. Per 1. januar 2001 var det 305 000 utenlandsfødte i Norge. I dette tallet er utenlandsadopterte og personer født i utlandet med norske foreldre tatt med. Det er 153 000 som er født i Norge, og har en utenlandsfødt forelder. Tar en med alle disse kategoriene, finner en at det er 505 900 med innslag av utenlandsk bakgrunn i Norge. Dette er mer enn hver niende person bosatt i Norge (se tabell 1.1).

43 prosent av innvandrerbefolkningen er norske statsborgere

Drøyt 129 000 personer, eller 43 prosent, av innvandrerbefolkningen var norske statsborgere ved inngangen til 2001. Sammenliknet med samme tidspunkt året før, er dette en økning på bare 1 prosentpoeng. Blant de største nasjonalitetsgruppene er andelen norske statsborgere størst blant de med landbakgrunn fra Vietnam, Marokko og Pakistan (figur 2.1.3).

De fleste nasjonalitetsgruppene hadde omtrent samme prosentdel norske statsborgere som året før. Unntaket er personer med bakgrunn fra Bosnia og Jugoslavia, som hadde en økning i andelen norske statsborgere med respektive 7 og 9 prosentpoeng. Dette har sammenheng med at mange i disse gruppene hadde bodd så lenge i Norge at det nå var mulig å skifte statsborgerskap, og mange valgte å søke om det.

Innvandrere er yngre enn nordmenn

Grovt sett kan vi si at innvandrerbefolkningen er yngre enn nordmenn (figur 2.1.4). Det skyldes at mange innvandrere har kommet til Norge mens de var relativt unge, mange har relativt kort botid, og dessuten at de fleste barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre fremdeles er unge.

Særlig er forskjellene store i aldersgruppen 25-44 år. Hele 47 prosent av førstegenerasjonsinnvandrere var i denne aldersgruppen, tilsvarende tall for befolkningen totalt var 30 prosent, mens andel blant personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre bare var 5 prosent. I den sistnevnte gruppen (47 800 personer) var 44 prosent 5 år og yngre, 72 prosent under 10 år, og nesten 90 prosent var fremdeles under 20 år. Det var omtrent like mange

menn og kvinner i innvandrerbefolkningen.

Forskjeller i botid

Det er relativt store forskjeller i botid blant førstegenerasjonsinnvandrere. 33 prosent har en botid på mindre enn fem år (tabell 2.1.4). 19 prosent har botid fra fem til ti år, og nesten like mange fra ti til 15 år. 30 prosent har bodd i Norge i mer enn 15 år.

Botiden varierer mellom grupper av innvandrere med forskjellig fødeland. Blant førstegenerasjonsinnvandrere fra Chile har 85 prosent en botid på ti år og mer. Vel 70 prosent av innvandrere fra Danmark, Pakistan, Vietnam og India har tilsvarende lang botid. Personer fra Iran har gjennomsnittlig relativt kort botid. 93 prosent hadde botid på under ti år, og 77 prosent mindre enn fem år.

Innvandrere trekkes mot sentrale strøk

Generelt kan man si at innvandrere bor mer sentralt enn nordmenn, og at mange, især fra ikke-vestlige land, er lokalisert i Østlandsområdet. Akkurat en tredjedel av innvandrerne var per 1. januar 2001 bosatte i Oslo (tabell 2.1.5). Til sammenligning var bare rundt 11 prosent av hele befolkningen bosatt i hovedstaden. Innvandrerbefolkningen i Oslo økte i 2000 med vel 4 000 personer fra året før, til 98 800. 38 prosent av innvandrerne fra ikke-vestlige land bodde i Oslo (tabell 2.1.6). Andelen ikke-vestlige innvandrere var størst i bydelene Gamle Oslo og Søndre Nordstrand. Bergen var den kommunen med nest høyest innvandrertall (14 800), og 5 prosent av innvandrerne i hele landet. Stavanger kom på tredjeplass med 10 800 innvandrere. Blant innvandrere fra vestlige land finner en særlig to typer bosetning. Mange er bosatt langs grensen til Sverige og Finland, og

dessuten der det har vært et spesielt behov for arbeidskraft, f.eks. i olje- og turistnæring (se figur 2.1.5).

Mens innvandrerbefolkningen på landsbasis utgjorde 6,6 prosent av folketallet, finner vi store variasjoner når vi ser på innvandrerbefolkningen i prosent av folketallet i kommunene (figur 2.1.5 og tabell 2.1.7). De aller flest kommunene ligger langt under landsgjennomsnittet, og bare noen få (35) kommuner ligger over. En femtedel av befolkningen i Oslo er innvandrere, og innvandrere utgjør nå 19,4 prosent av folketallet i hovedstaden. Andelen innvandrere er særlig høy i kommuner som har hatt flyktningsmot-tak, tradisjonelt høy arbeidsinnvandring og mange innvandrere fra Vest-Europa. Det er ikke bare i store byer at prosentandelen innvandrere kan være høy. Selv Bergen kommune, som hadde det nest høyeste tallet innvandrere, lå under landsgjennomsnittet ettersom innvandre-re utgjorde 6,4 av folketallet i kommu-nen. I Båtsfjord i Finnmark utgjorde innvandrerbefolkningen 16 prosent av folketallet i kommunen. Andre kommu-ner med høy prosentandel er Drammen (13,2 prosent), Hemsedal, Vardø, Stavanger og Lørenskog (9,9 prosent), se tabell 2.1.7.

Også på fylkesbasis var det Oslo som hadde absolutt størst andel innvandrere (tabell 2.1.8). Deretter følger Akershus, Rogaland og så Hordaland.

Familie- og husholdsmønstre¹

Blant omtrent like mange menn og kvin-ner i innvandrerbefolkningen var det cirka 70 000 menn og 60 000 kvinner som var ugift (tabell 2.1.9). Det var 63 500 menn og nesten 68 000 kvinner

som var gift. Som i befolkningen ellers, var det i innvandrerbefolkningen også langt flere enker enn enkemenn (7 800 og 1 500).

De fleste ekteskap består av mann og kvinne fra samme region, og vi finner relativt få ekteskap på tvers av landbak-grunn (tabell 2.1.10). Det er en del ekte-skap mellom norskfødte og personer fra naboland og fra USA. Det er særlig få mellom norskfødte og innvandrere fra tredje verden. Noen unntak et det imid-lertid. Det er en del ekteskap mellom kvinner med norsk landbakgrunn og menn fra Afrika (1 600), og relativt man-ge mellom menn med norsk bakgrunn og kvinner fra Asia (6 300).

Ser en på sivilstand (tabell 2.1.9) er det f.eks. 600 menn med landbakgrunn fra Thailand, hvorav 8 prosent er gift, mens tallene for kvinner er langt høyere (64 prosent av 3140 er gift). Det var som sagt til sammen 6 300 asiatiske kvinner som var gift med norske menn, mens det bare var 1 900 asiatiske menn som var gift med norske kvinner.

Statistisk sentralbyrå lager familiestatistik-k basert på ektepar og samboere med felles barn. Aldersfordelingen i befolkning-en har generelt mye å si for familiemøn-steret. Andelen personer som bor i famili-er med fire personer eller mer i familien var totalt sett 39 prosent (tabell 2.1.11). Blant innvandrere fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia er andelen personer som bor i familietyper av denne størrelsen 53 prosent. Blant personer fra Øst-Europa var andelen 44 prosent. Den største andelen av personer som bodde i familier med seks personer eller mer fant en blant familier med bakgrunn fra Asia,

¹ Teksten er i stor grad hentet fra Østby 2001b.

en blant familier med bakgrunn fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia med 16 prosent, fire ganger andelen i

totalbefolkningen. Den største andelen personer som bor i små familier finner en blant innvandrere fra vestlige land.

Tabell 2.1.1. De 40 største nasjonalitetsgruppene, etter tre avgrensingsmåter av personer med utenlandsk bakgrunn/innvandringsbakgrunn. 1. januar 2001

Innvandrerbefolkningen etter landbakgrunn	Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn etter landbakgrunn	Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre
Innvandrerbefolkningen i alt 297 731	Førstegenerasjonsinnvandrere i alt ... 249 904	Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre i alt 47 827
Pakistan 23 581	Sverige 22 100	Pakistan 10 027
Sverige 23 010	Danmark 17 728	Vietnam 4 649
Danmark 19 049	Pakistan 13 554	Tyrkia 3 483
Vietnam 15 880	Jugoslavia 13 001	Sri Lanka 3 043
Jugoslavia 15 469	Bosnia-Hercegovina . 11 775	Jugoslavia 2 468
Bosnia-Hercegovina 12 944	Vietnam 11 231	Somalia 2 202
Irak 12 357	Irak 11 212	India 2 037
Iran 11 016	Storbritannia 10 342	Marokko 1 849
Tyrkia 10 990	Iran 9 645	Iran 1 371
Storbritannia 10 925	Tyskland 8 923	Danmark 1 321
Sri Lanka 10 335	Somalia 7 905	Chile 1 191
Somalia 10 107	Tyrkia 7 507	Bosnia-Hercegovina ... 1 169
Tyskland 9 448	Sri Lanka 7 292	Irak 1 145
USA 7 253	USA 7 014	Sverige 910
Finland 6 776	Finland 6 434	Filippinene 780
Chile 6 491	Polen 5 698	Polen 734
Polen 6 432	Chile 5 300	Kina 611
India 6 140	Filippinene 5 105	Storbritannia 583
Filippinene 5 885	India 4 103	Tyskland 525
Marokko 5 719	Marokko 3 870	Etiopia 518
Nederland 3 848	Russland 3 662	Nederland 460
Island 3 756	Thailand 3 586	Libanon 425
Russland 3 749	Island 3 441	Ungarn 360
Thailand 3 738	Nederland 3 388	Finland 342
Kina 3 654	Kina 3 043	Island 315
Etiopia 2 803	Etiopia 2 285	Ghana 315
Frankrike 2 350	Frankrike 2 241	Eritrea 240
Kroatia 1 863	Kroatia 1 694	USA 239
Ungarn 1 666	Ungarn 1 306	Syria 237
Libanon 1 613	Spania 1 293	Gambia 224
Spania 1 382	Italia 1 193	Makedonia 207
Ghana 1 355	Libanon 1 188	Algerie 187
Afghanistan 1 346	Afghanistan 1 179	Hongkong 170
Italia 1 265	Canada 1 076	Kroatia 169
Canada 1 120	Ghana 1 040	Afghanistan 167
Romania 1 054	Romania 987	Thailand 152
Gambia 1 050	Sveits 851	Nigeria 125
Algerie 927	Gambia 826	Bangladesh 124
Sveits 922	Bulgaria 805	Frankrike 109
Syria 860	Brasil 791	Kenya 108

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.2 Folkemengde, etter grupperingen av tre varianter av landbakgrunn, fødeland og statsborgerskap. 1. januar 2001

Landbakgrunn/fødeland/ statsborgerskap	Folkemengde etter				Statsborger- skap
	Personer med innvandrings- bakgrunn ¹	Landbakgrunn Innvandrer- befolkningen ²	Førstegenerasjons- innvandrere uten norsk bakgrunn ³	Fødeland	
I alt	4 503 436	4 503 436	4 503 436	4 503 436	4 503 436
Norge	3 997 568	4 205 705	4 253 532	4 198 401	4 319 099
Utlandet i alt	505 868	297 731	249 904	305 035	184 337
Europa	281 938	145 998	131 890	159 224	118 104
Afrika	38 654	29 568	23 118	25 334	13 594
Asia	126 807	101 600	76 187	87 238	37 201
Nord- og Mellom-Amerika	37 834	10 119	9 715	19 169	10 174
Sør-Amerika	18 167	9 547	8 127	12 693	4 075
Oseania	2 468	899	867	1 377	773
Statsløse	-	-	-	-	380
Uoppgitt	-	-	-	-	36
Europa unntatt Tyrkia	269 583	135 008	124 383	151 658	114 805
Afrika	38 654	29 568	23 118	25 334	13 594
Asia med Tyrkia	139 162	112 590	83 694	94 804	40 500
Nord-Amerika	34 276	8 373	8 090	16 908	9 218
Sør- og Mellom-Amerika	21 725	11 293	9 752	14 954	5 031
Oseania	2 468	899	867	1 377	773
Statsløse	-	-	-	-	380
Uoppgitt	-	-	-	-	36
Norden	127 566	53 480	50 526	66 755	54 508
Vest-Europa ellers, unntatt Tyrkia	83 482	33 271	31 166	41 507	29 501
Øst-Europa	58 535	48 257	42 691	43 396	30 796
Nord-Amerika og Oseania	36 744	9 272	8 957	18 285	9 991
Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia, statsløse, uoppgitt	199 541	153 451	116 564	135 092	59 541
Vestlige land ⁴	247 792	96 023	90 649	126 547	94 000
Ikke-vestlige land, statsløse og uoppgitt	258 076	201 708	159 255	178 488	89 921
Statsløse og uoppgitt	-	-	-	-	416

¹ Eget, mors eller fars fødeland dersom det er utenlandsk, ellers Norge.² Eget, mors eller fars fødeland (dersom det er utenlandsk) for personer med to utenlandsfødte foreldre, ellers Norge.³ Eget, mors eller fars fødeland for utenlandsfødte med to utenlandsfødte foreldre, ellers Norge.⁴ Vest-Europa unntatt Tyrkia, og Nord-Amerika og Oseania.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

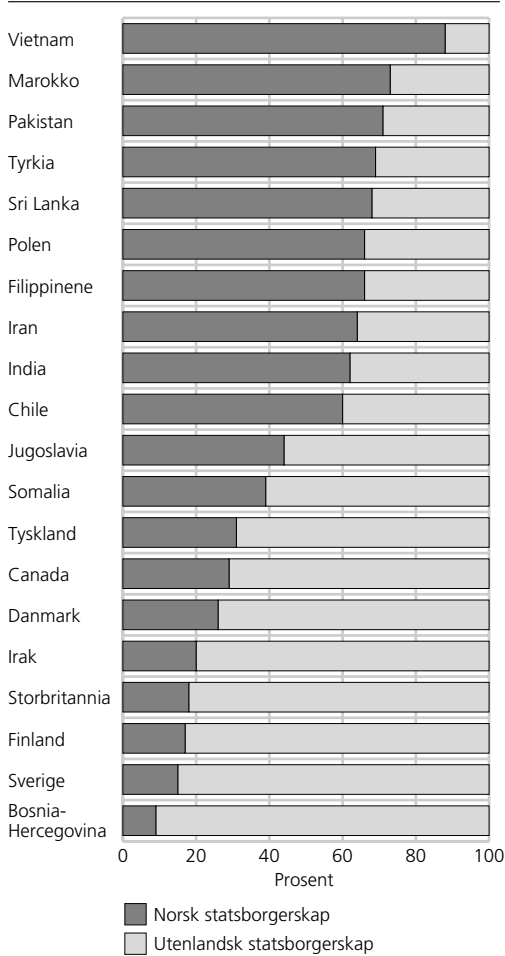
Tabell 2.1.3. Folkemengde, etter landbakgrunn¹ .1970-2001. Utenlandsk landbakgrunn gjelder innvandrerbefolkningen²

	I alt	Norge	Utlandet					
			Utlandet i alt	Norden	Vest-Europa ellers, unntatt Tyrkia	Øst-Europa	Nord-Amerika, Oseania	Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia
Absolutte tall								
1.1.1970	3 874 133	3 814 937	59 196	26 548	15 190	5 806	8 103	3 549
1.1.1980	4 091 132	3 995 930	95 202	31 210	22 686	7 114	11 810	22 382
1.1.1986	4 159 187	4 035 839	123 348	35 766	28 503	8 868	11 332	38 879
1.1.1987	4 175 521	4 044 379	131 142	37 880	28 797	9 374	11 320	43 771
1.1.1988	4 198 289	4 051 992	146 297	39 509	29 420	10 639	11 350	55 379
1.1.1989	4 220 686	4 060 393	160 293	40 037	29 972	11 878	11 292	67 114
1.1.1990	4 233 116	4 064 818	168 298	38 089	29 107	13 551	10 769	76 782
1.1.1991	4 249 830	4 075 162	174 668	37 285	28 208	14 663	10 558	83 954
1.1.1992	4 273 634	4 090 640	182 994	37 589	28 000	15 926	10 552	90 927
1.1.1993	4 299 167	4 106 072	193 095	38 176	28 524	18 647	10 584	97 164
1.1.1994	4 324 815	4 119 217	205 598	39 060	28 581	26 321	10 338	101 298
1.1.1995	4 348 410	4 133 362	215 048	40 608	28 853	30 276	10 211	105 100
1.1.1996	4 369 957	4 146 160	223 797	41 643	29 188	33 200	10 037	109 729
1.1.1997	4 392 714	4 160 522	232 192	43 696	29 491	34 486	9 879	114 640
1.1.1998	4 417 599	4 172 894	244 705	47 886	30 250	35 733	9 694	121 142
1.1.1999	4 445 329	4 184 587	260 742	52 338	31 795	37 430	9 787	129 392
1.1.2000	4 478 497	4 196 010	282 487	53 445	33 097	46 098	9 578	140 269
1.1.2001	4 503 436	4 205 705	297 731	53 480	33 271	48 257	9 272	153 451
Prosent av innvandrerbefolkningen								
1.1.1970			100,0	44,8	25,7	9,8	13,7	6,0
1.1.1980			100,0	32,8	23,8	7,5	12,4	23,5
1.1.1986			100,0	29,0	23,1	7,2	9,2	31,5
1.1.1987			100,0	28,9	22,0	7,1	8,6	33,4
1.1.1988			100,0	27,0	20,1	7,3	7,8	37,9
1.1.1989			100,0	25,0	18,7	7,4	7,0	41,9
1.1.1990			100,0	22,6	17,3	8,1	6,4	45,6
1.1.1991			100,0	21,3	16,1	8,4	6,0	48,1
1.1.1992			100,0	20,5	15,3	8,7	5,8	49,7
1.1.1993			100,0	19,8	14,8	9,7	5,5	50,3
1.1.1994			100,0	19,0	13,9	12,8	5,0	49,3
1.1.1995			100,0	18,9	13,4	14,1	4,7	48,9
1.1.1996			100,0	18,6	13,0	14,8	4,5	49,0
1.1.1997			100,0	18,8	12,7	14,9	4,3	49,4
1.1.1998			100,0	19,6	12,4	14,6	4,0	49,5
1.1.1999			100,0	20,1	12,2	14,4	3,8	49,6
1.1.2000			100,0	18,9	11,7	16,3	3,4	49,7
1.1.2001			100,0	18,0	11,2	16,2	3,1	51,5

¹ Eget, mors eller fars fødeland dersom det er utenlandsk, ellers Norge.² Personer med to utenlandsfødte foreldre.

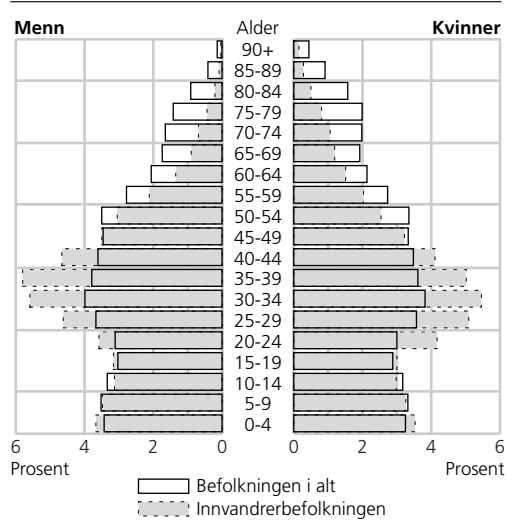
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.1.3. Andel norske statsborgere i innvandrerbefolkningen, etter land-bakgrunn¹. 1. januar 2000. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.1.4. Folkemengden i alt og innvandrerbefolkningen, etter kjønn og alder. 1. januar 2001. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.4. Førstegenerasjonsinnvandrere¹, etter tid bosatt i Norge/første innvandringsår og landbakgrunn²

Landbakgrunn	I alt	Botid i år			
		1996-2000	1991-1995	1986-1990	1985 og tidligere
		0-4	5-9	10-14	15+
Førstegenerasjonsinnvandrere i alt	249 904	82 923	46 887	44 303	75 791
Europa i alt	131 890	44 607	26 969	14 000	46 314
Bosnia-Hercegovina	11 775	2 194	9 487	20	74
Danmark	17 728	3 342	1 491	1 983	10 912
Jugoslavia	13 001	5 923	3 953	1 864	1 261
Polen	5 698	1 006	1 128	1 482	2 082
Storbritannia	10 342	2 517	1 156	931	5 738
Sverige	22 100	9 902	2 980	2 097	7 121
Tyrkia	7 507	1 771	1 217	2 136	2 383
Tyskland	8 923	2 972	797	649	4 505
Afrika i alt	23 118	9 811	4 668	4 846	3 793
Marokko	3 870	932	659	930	1 349
Somalia	7 905	4 495	2 099	1 241	70
Asia i alt	76 187	23 491	13 302	20 570	18 824
Filippinene	5 105	1 347	809	1 520	1 429
India	4 103	729	468	796	2 110
Irak	11 212	8 659	1 801	657	95
Iran	9 645	2 812	1 840	4 654	339
Pakistan	13 554	2 178	1 586	2 844	6 946
Sri Lanka	7 292	1 728	1 615	3 179	770
Thailand	3 586	1 577	855	734	420
Vietnam	11 231	822	2 472	3 494	4 443
Nord- og Mellom-Amerika i alt	9 715	3 065	1 101	863	4 686
Canada	1 076	372	137	81	486
USA	7 014	1 940	702	568	3 804
Mellom-Amerika	1 625	753	262	214	396
Sør-Amerika i alt	8 127	1 565	753	3 952	1 857
Chile	5 300	450	340	3 452	1 058
Oseania i alt	867	383	94	72	318

¹ Personer født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre.

² Hovedsaklig eget fødeland, men foreldrene sitt fødeland når foreldrene har samme fødeland, men forskjellig fra personens eget fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

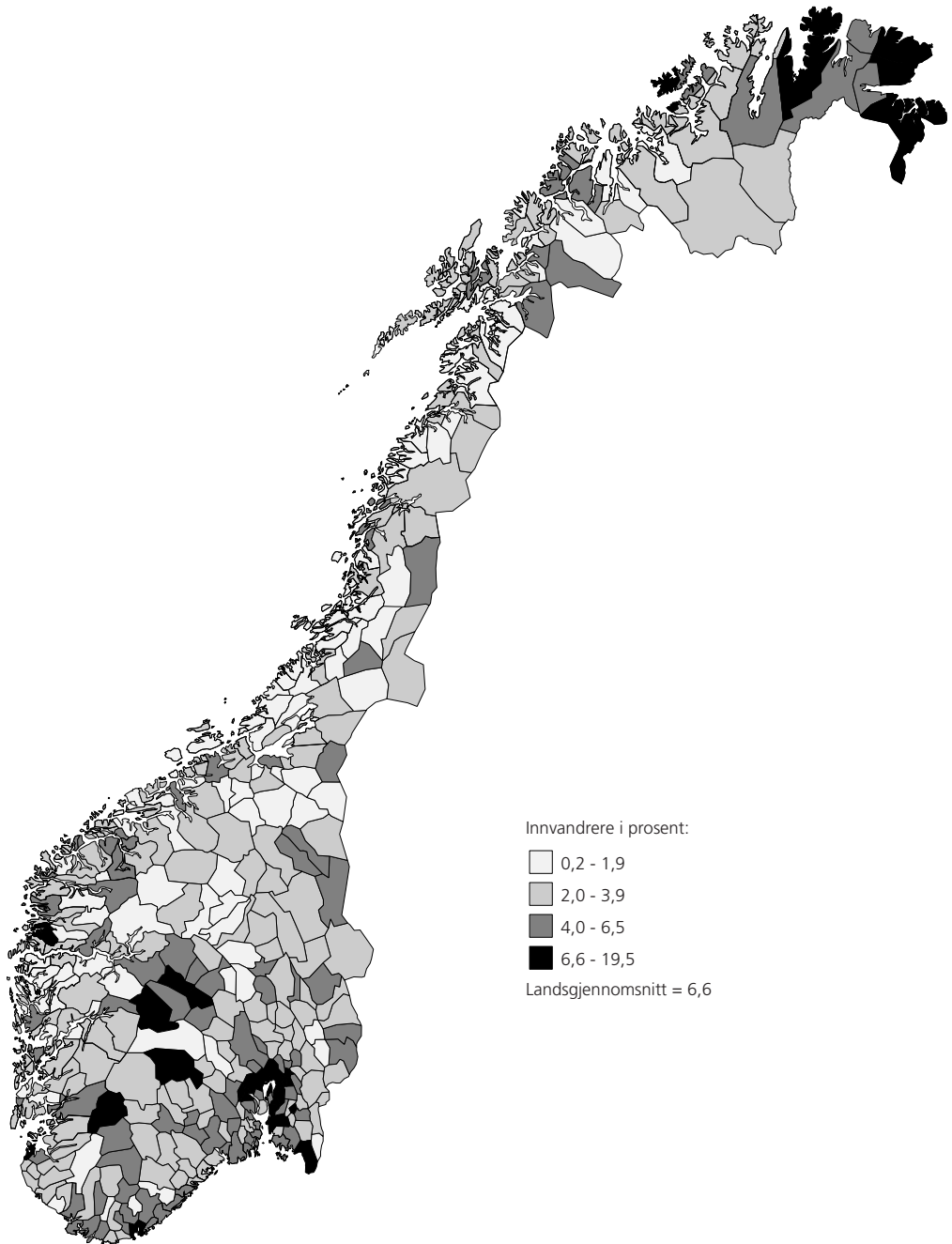
**Tabell 2.1.5. Innvandrerbefolkningen¹ i Oslo, etter to grupper av landbakgrunn². Bydeler.
1. januar 2001**

Bydel	Alle	Bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia	Prosent av folkemengden i bydelen		Prosent av innvand- rerbefolkningen i hele landet		Folke- mengden i Oslo i prosent av hele landet	Folke- mengden i alt
			Alle	Bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia	Alle	Bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia		
Hele Oslo	98 760	67 022	19,4	13,2	33,2	43,7	11,3	508 726
01 Bygdøy-Frogner	3 044	825	14,9	4,0	1,0	0,5	0,5	20 416
02 Uranienborg- Majorstua	3 624	1 248	15,2	5,2	1,2	0,8	0,5	23 832
03 St.Hanshaugen- Ullevål	3 792	1 547	13,4	5,5	1,3	1,0	0,6	28 246
04 Sagene-Torshov	5 496	3 715	19,9	13,4	1,8	2,4	0,6	27 642
05 Grunerløkka- Sofienberg	7 617	5 573	28,3	20,7	2,6	3,6	0,6	26 870
06 Gamle Oslo	9 343	7 540	36,6	29,5	3,1	4,9	0,6	25 541
07 Ekeberg-Bekke- laget	1 933	983	11,6	5,9	0,6	0,6	0,4	16 703
08 Nordstrand	1 337	459	7,7	2,6	0,4	0,3	0,4	17 385
09 Søndre Nordstrand	10 738	8 934	33,8	28,1	3,6	5,8	0,7	31 756
10 Lambertseter ..	1 313	898	12,8	8,7	0,4	0,6	0,2	10 265
11 Bøler	2 284	1 710	17,2	12,8	0,8	1,1	0,3	13 313
12 Manglerud	1 391	887	11,3	7,2	0,5	0,6	0,3	12 360
13 Østensjø	1 707	1 052	11,1	6,8	0,6	0,7	0,3	15 393
14 Helsefyr-Sinsen	4 452	3 073	21,0	14,5	1,5	2,0	0,5	21 208
15 Hellerud	3 653	2 844	23,3	18,1	1,2	1,9	0,3	15 689
16 Furuset	8 210	7 011	28,1	24	2,8	4,6	0,6	29 232
17 Stovner	6 483	5 529	30,7	26,2	2,2	3,6	0,5	21 140
18 Romsås	2 060	1 784	30,7	26,6	0,7	1,2	0,1	6 715
19 Grorud	4 024	3 326	23,2	19,2	1,4	2,2	0,4	17 314
20 Bjerke	5 137	3 864	22,3	16,8	1,7	2,5	0,5	23 035
21 Grefsen-Kjelsås	1 436	583	8,0	3,3	0,5	0,4	0,4	17 839
22 Sogn	2 081	1 010	13,2	6,4	0,7	0,7	0,3	15 736
23 Vinderen	1 851	403	9,5	2,1	0,6	0,3	0,4	19 494
24 Røa	2 238	939	10,5	4,4	0,8	0,6	0,5	21 260
25 Ullern	2 861	988	10,8	3,7	1,0	0,6	0,6	26 573
26 Sentrum	358	174	29,8	14,5	0,1	0,1	-	1 202
27 Marka	103	18	6,1	1,1	-	-	-	1 675
Uppgitt, uten fast bosted	194	105	21,7	11,8	0,1	0,1	-	892

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.² Eget, mors eller fars fødeland (ikke Norge).

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.1.5. Innvandrerbefolkningen i prosent av folkemengden. 1. januar 2001

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.6. Innvandrerbefolkningen¹, etter landbakgrunn² og kommune. Sortert etter størrelsen på innvandrerbefolkningen. 1. januar 2001. Absolutte tall og prosent

	Innvandrer- befolkningen		Innvandrerbefolk- ningen i prosent folketallet		Prosentdel av inn- vandrerbefolkning- en i hele landet		Folke- mengde i alt
	Alle	Ikke- vestlige	Alle	Ikke- vestlige	Alle	Ikke- vestlige	
Hele landet.....	297 731	201708	6,6	4,5	100,0	100,0	4 503 436
1 0301 Oslo	98 760	76674	19,4	15,1	33,2	38,0	508 726
2 1201 Bergen	14 795	10211	6,4	4,4	5,0	5,1	230 948
3 1103 Stavanger	10 750	6474	9,9	5,9	3,6	3,2	108 848
4 0219 Bærum	9 839	5078	9,7	5,0	3,3	2,5	101 340
5 1601 Trondheim	8 755	6164	5,8	4,1	2,9	3,1	150 166
6 0602 Drammen	7 330	5947	13,2	10,7	2,5	2,9	55 321
7 1001 Kristiansand	6 361	4753	8,7	6,5	2,1	2,4	73 087
8 0220 Asker	4 478	2193	9,0	4,4	1,5	1,1	49 661
9 0106 Fredrikstad	3 839	2378	5,6	3,5	1,3	1,2	68 143
10 1102 Sandnes	3 459	2373	6,4	4,4	1,2	1,2	53 860
11 0231 Skedsmo	3 408	2441	8,7	6,2	1,1	1,2	39 155
12 0806 Skien	3 218	2341	6,5	4,7	1,1	1,2	49 740
13 1902 Tromsø	3 122	1532	5,2	2,5	1,0	0,8	60 086
14 0230 Lørenskog	2 924	2050	9,9	6,9	1,0	1,0	29 656
15 0104 Moss	2 623	1926	9,7	7,1	0,9	1,0	27 143
16 0105 Sarpsborg	2 621	1730	5,5	3,6	0,9	0,9	47 993
17 0706 Sandefjord	2 290	1395	5,8	3,5	0,8	0,7	39 813
18 0709 Larvik	2 129	1388	5,2	3,4	0,7	0,7	40 681
19 0906 Arendal	2 105	1311	5,3	3,3	0,7	0,6	39 547
20 0101 Halden	1 933	1147	7,1	4,2	0,6	0,6	27 133
21 0805 Porsgrunn	1 907	1277	5,8	3,9	0,6	0,6	33 146
22 1106 Haugesund	1 897	1323	6,2	4,3	0,6	0,7	30 609
23 0704 Tønsberg	1 839	1078	5,2	3,1	0,6	0,5	35 145
24 0213 Ski	1 793	1100	7,0	4,3	0,6	0,5	25 536
25 0217 Oppegård	1 684	928	7,3	4,0	0,6	0,5	23 006
26 0626 Lier	1 629	1114	7,6	5,2	0,5	0,6	21 540
27 0502 Gjøvik	1 538	1149	5,7	4,2	0,5	0,6	27 179
28 0625 Nedre Eiker	1 514	1115	7,3	5,4	0,5	0,6	20 636
29 1504 Ålesund	1 453	904	3,7	2,3	0,5	0,4	39 189
30 0701 Borre	1 389	823	5,8	3,4	0,5	0,4	24 049
31 0228 Rælingen	1 364	1026	9,3	7,0	0,5	0,5	14 659
32 1149 Karmøy	1 351	833	3,6	2,2	0,5	0,4	37 145
33 0501 Lillehammer	1 317	745	5,3	3,0	0,4	0,4	24 873
34 1124 Sola	1 315	653	6,9	3,4	0,4	0,3	19 023
35 0214 Ås	1 312	813	9,5	5,9	0,4	0,4	13 838
36 0124 Askim	1 270	995	9,3	7,3	0,4	0,5	13 622
37 0605 Ringerike	1 240	767	4,4	2,7	0,4	0,4	28 030
38 1804 Bodø	1 235	799	3,0	1,9	0,4	0,4	41 541
39 0403 Hamar	1 225	774	4,6	2,9	0,4	0,4	26 835
40 0235 Ullensaker	1 192	680	5,7	3,2	0,4	0,3	20 987

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.² Eget, mors eller fars fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.7. Innvandrerbefolkningen¹, etter landbakgrunn² og kommune. Sortert etter andel innvandrere i forhold til innbyggertallet i kommunen. 1. januar 2001. Absolutte tall og prosent

	Innvandrerbefolkningen		Folkemengde i alt	Innvandrerbefolkningen i prosent av folketallet	
	Alle	Ikke-vestlige	Innbyggertall	Alle	Ikke-vestlige
Hele landet	297 731	201 708	4 503 436	6,6	4,5
1 0301 Oslo	98 760	76 674	508 726	19,4	15,1
2 2028 Båtsfjord	392	390	2 451	16,0	15,9
3 0602 Drammen	7 330	5 947	55 321	13,2	10,7
4 0618 Hemsedal	257	173	2 015	12,8	8,6
5 2002 Vardø	307	202	2 694	11,4	7,5
6 1103 Stavanger	10 750	6 474	108 848	9,9	5,9
7 0230 Lørenskog	2 924	2 050	29 656	9,9	6,9
8 0219 Bærum	9 839	5 078	101 340	9,7	5,0
9 0104 Moss	2 623	1 926	27 143	9,7	7,1
10 0214 Ås	1 312	813	13 838	9,5	5,9
11 0124 Askim	1 270	995	13 622	9,3	7,3
12 0228 Rælingen	1 364	1 026	14 659	9,3	7,0
13 1429 Fjaler	269	167	2 936	9,2	5,7
14 0220 Asker	4 478	2 193	49 661	9,0	4,4
15 0231 Skedsmo	3 408	2 441	39 155	8,7	6,2
16 1001 Kristiansand	6 361	4 753	73 087	8,7	6,5
17 2015 Hasvik	100	59	1 204	8,3	4,9
18 2022 Lebesby	120	23	1 524	7,9	1,5
19 0941 Bykle	69	34	884	7,8	3,8
20 0626 Lier	1 629	1 114	21 540	7,6	5,2
21 0620 Hol	349	166	4 665	7,5	3,6
22 0826 Tinn	486	337	6 560	7,4	5,1
23 0216 Nesodden	1 146	458	15 534	7,4	2,9
24 0625 Nedre Eiker	1 514	1 115	20 636	7,3	5,4
25 0217 Oppegård	1 684	928	23 006	7,3	4,0
26 0137 Våler	300	212	4 113	7,3	5,2
27 2023 Gamvik	92	36	1 269	7,2	2,8
28 2003 Vadsø	447	325	6 167	7,2	5,3
29 0101 Halden	1 933	1 147	27 133	7,1	4,2
30 0213 Ski	1 793	1 100	25 536	7,0	4,3
31 0136 Rygge	943	619	13 465	7,0	4,6
32 1124 Sola	1 315	653	19 023	6,9	3,4
33 2030 Sør-Varanger	644	390	9 498	6,8	4,1
34 0211 Vestby	828	453	12 241	6,8	3,7
35 0617 Gol	295	221	4 392	6,7	5,0
36 1418 Balestrand	100	36	1 530	6,5	2,4
37 0402 Kongsvinger	1 131	809	17 401	6,5	4,6
38 0806 Skien	3 218	2 341	49 740	6,5	4,7
39 1102 Sandnes	3 459	2 373	53 860	6,4	4,4
40 1017 Songdalen	355	275	5 528	6,4	5,0

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.² Eget, mors eller fars fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.8. Innvandrerbefolkningen¹, etter fem grupper av landbakgrunn². Fylke. 1. januar 2001

	Landbakgrunn					
	I alt	Norden	Vest-Europa unntatt Tyrkia	Øst- Europa	Nord- Amerika, Oseania	Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika, Tyrkia
I alt	297 731	53 480	33 271	48 257	9 272	153 451
01 Østfold	15 413	3 618	1 411	3 924	312	6 148
02 Akershus	35 110	8 866	4 985	4 959	1 279	15 021
03 Oslo	98 760	12 830	7 301	9 652	1 955	67 022
04 Hedmark	6 964	1 844	723	1 724	163	2 510
05 Oppland	6 396	1 423	754	1 706	181	2 332
06 Buskerud	16 912	3 149	1 698	3 122	359	8 584
07 Vestfold	11 091	2 493	1 565	2 319	430	4 284
08 Telemark	8 099	1 634	902	1 832	204	3 527
09 Aust-Agder	4 789	1 016	723	1 207	304	1 539
10 Vest-Agder	10 098	1 353	1 068	2 539	678	4 460
11 Rogaland	22 547	3 316	4 119	3 772	1 338	10 002
12 Hordaland	20 302	2 696	3 171	3 007	912	10 516
14 Sogn og Fjordane	3 639	676	542	625	105	1 691
15 Møre og Romsdal	7 554	1 291	968	1 652	249	3 394
16 Sør-Trøndelag	11 255	1 802	1 369	2 128	370	5 586
17 Nord-Trøndelag	2 834	738	341	627	96	1 032
18 Nordland	6 395	1 522	694	1 456	156	2 567
19 Troms	5 623	1 646	733	1 038	163	2 043
20 Finnmark	3 950	1 567	204	968	18	1 193

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

² Eget, mors eller fars fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

**Tabell 2.1.9. Folkemengde, etter sivilstand, innvandrerbefolkningen sin landbakgrunn¹ og kjønn.
1. januar 2001**

Landbakgrunn Kjønn	Sivilstand					
	I alt			Ugift		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Begge kjønn i alt	4 503 436	2 231 301	2 272 135	2 175 437	1 167 297	1 008 140
Norge	4 205 705	2 082 184	2 123 521	2 045 660	1 096 689	948 971
Utlandet i alt	297 731	149 117	148 614	129 777	70 608	59 169
Europa i alt	145 998	70 665	75 333	59 284	31 275	28 009
Bosnia-Hercegovina	12 944	6 388	6 556	5 933	3 183	2 750
Danmark	19 049	9 125	9 924	5 863	3 182	2 681
Finland	6 776	2 777	3 999	3 001	1 371	1 630
Jugoslavia	15 469	8 302	7 167	8 447	4 662	3 785
Nederland	3 848	2 001	1 847	1 395	736	659
Polen	6 432	2 300	4 132	2 151	1 073	1 078
Russland	3 749	1 062	2 687	1 509	708	801
Storbritannia	10 925	6 309	4 616	2 690	1 769	921
Sverige	23 010	10 340	12 670	11 330	5 498	5 832
Tyrkia	10 990	6 015	4 975	4 858	2 628	2 230
Tyskland	9 448	4 336	5 112	3 082	1 607	1 475
Afrika i alt	29 568	16 689	12 879	15 051	8 473	6 578
Etiopia	2 803	1 620	1 183	1 633	958	675
Ghana	1 355	716	639	650	321	329
Marokko	5 719	3 347	2 372	2 566	1 435	1 131
Somalia	10 107	5 510	4 597	5 997	3 417	2 580
Asia i alt	101 600	52 208	49 392	48 362	27 010	21 352
Filippinene	5 885	1 545	4 340	1 763	847	916
India	6 140	3 162	2 978	2 589	1 382	1 207
Irak	12 357	8 321	4 036	5 789	3 643	2 146
Iran	11 016	6 296	4 720	5 618	3 463	2 155
Kina	3 654	1 701	1 953	1 394	706	688
Pakistan	23 581	12 394	11 187	12 221	6 552	5 669
Sri Lanka	10 335	5 482	4 853	4 889	2 742	2 147
Thailand	3 738	598	3 140	1 061	498	563
Vietnam	15 880	8 166	7 714	8 997	4 900	4 097
Nord- og Mellom-Amerika i alt	10 119	4 391	5 728	2 423	1 311	1 112
Mellom-Amerika	1 746	702	1 044	579	308	271
Sør-Amerika i alt	9 547	4 704	4 843	4 375	2 375	2 000
Chile	6 491	3 472	3 019	3 265	1 786	1 479
Oseania i alt	899	460	439	282	164	118

¹ Eget, mors eller fars fødeland (dersom utenlandsk) for personer med to utenlandsfødte foreldre, ellers Norge.² Skilt, enke/enkemann, separert, eller inngått partnerskap, og skilt eller gjenlevende partner.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.9. Folkemengde, etter sivilstand, innvandrerbefolkningen sin landbakgrunn¹ og kjønn.
(forts.) **1. januar 2001**

Landbakgrunn Kjønn	Sivilstand					
	Gift			Andre		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Begge kjønn i alt	1 697 077	850 539	846 538	630 922	213 465	417 457
Norge	1 565 647	787 006	778 641	594 398	198 489	395 909
Utlandet i alt	131 430	63 533	67 897	36 524	14 976	21 548
Europa i alt	65 641	30 902	34 739	21 073	8 488	12 585
Bosnia-Hercegovina	5 890	2 899	2 991	1 121	306	815
Danmark	9 514	4 490	5 024	3 672	1 453	2 219
Finland	2 541	902	1 639	1 234	504	730
Jugoslavia	5 972	3 112	2 860	1 050	528	522
Nederland	1 947	1 013	934	506	252	254
Polen	3 133	953	2 180	1 148	274	874
Russland	1 870	299	1 571	370	55	315
Storbritannia	6 026	3 487	2 539	2 209	1 053	1 156
Sverige	8 202	3 539	4 663	3 478	1 303	2 175
Tyrkia	5 283	2 904	2 379	849	483	366
Tyskland	4 610	2 143	2 467	1 756	586	1 170
Afrika i alt	10 657	5 996	4 661	3 860	2 220	1 640
Etiopia	875	512	363	295	150	145
Ghana	547	300	247	158	95	63
Marokko	2 458	1 420	1 038	695	492	203
Somalia	3 045	1 654	1 391	1 065	439	626
Asia i alt	45 597	22 373	23 224	7 641	2 825	4 816
Filippinene	3 423	602	2 821	699	96	603
India	3 064	1 563	1 501	487	217	270
Irak	6 029	4 420	1 609	539	258	281
Iran	4 102	2 240	1 862	1 296	593	703
Kina	1 929	877	1 052	331	118	213
Pakistan	10 362	5 426	4 936	998	416	582
Sri Lanka	5 068	2 600	2 468	378	140	238
Thailand	2 063	46	2 017	614	54	560
Vietnam	5 627	2 779	2 848	1 256	487	769
Nord- og Mellom-Amerika i alt	5 481	2 393	3 088	2 215	687	1 528
Mellom-Amerika	811	244	567	356	150	206
Sør-Amerika i alt	3 575	1 619	1 956	1 597	710	887
Chile	2 193	1 167	1 026	1 033	519	514
Oseania i alt	479	250	229	138	97	41

¹ Eget, mors eller fars fødeland (dersom utenlandsk) for personer med to utenlandsfødte foreldre, ellers Norge.² Skilt, enke/enkemann, separert, eller inngått partnerskap, og skilt eller gjenlevende partner.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.10. Eksisterende ekteskap¹, etter ektefellenes fødeland. 1. januar 2001

Menn	Kvinner								
	I alt	Norge	Europa	Afrika	Asia	Nord- Amerika	Sør- Amerika	Oseania	Ukjent
I alt	856 113	772 710	38 012	4 971	23 577	4 948	2 099	294	9 502
Norge	781 372	744 118	22 618	960	6 338	4 213	1 044	231	1 850
Europa	34 344	18 168	13 696	104	380	210	99	23	1 664
Afrika	6 357	1 603	174	2 919	75	14	11	1	1 560
Asia	22 532	1 941	363	98	15 920	26	16	2	4 166
Nord-Amerika	4 148	3 383	227	10	44	378	23	7	76
Sør-Amerika	1 715	587	57	6	6	25	858	-	176
Oseania	308	242	21	1	6	4	1	23	10
Ukjent	5 337	2 668	856	873	808	78	47	7	-

¹ Ekteskap hvor minst en av partene var bosatt i Norge.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.1.11. Personer etter familiestørrelse. Hele landet per 1. januar 1998. Prosent

Landbakgrunn	Tallet på personer i familien						
	I alt	1	2	3	4	5	6 og flere
Alle i Norge	100	22	21	17	23	12	4
Innvandrerbefolkningen	100	25	17	16	21	12	10
Norden	100	38	22	14	17	7	2
Øst-Europa	100	20	18	19	26	11	7
Vest-Europa, unntatt Tyrkia ..	100	33	22	15	19	8	3
Asia, Afrika, Sør- og							
Mellom-Amerika, Tyrkia,	100	18	12	16	22	15	16
Nord-Amerika, Oseania	100	33	28	12	18	7	3

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

2.2. Befolkningsendringer

- I løpet av 2000 økte innvandrerbefolkningen med 15 300 personer. Nettoinnflyttingen utgjorde 12 000, og fødselsoverskuddet 3 400.
- Av enkeltgrupper stod personer med irakisk bakgrunn for den største veksten i 2000 med 4 700 personer.
- Det er store variasjoner fra år til år i hvor mange som flytter til og fra Norge. I 2001 var utgjorde nettomigrasjonen 7 900 personer, mens den i 2000 var 9 700.
- Det ble innvilget 9 500 norske statsborgerskap i 2000, vel 1 500 flere enn året før. Oppgangen skyldes særlig mange bosnienere som fikk norsk statsborgerskap, og at pakistanere kom tilbake til nivået fra 1995 til 1998.
- Det blir stadig flere ekteskapsinngåelser mellom norske menn og asiatiske kvinner.
- Fruktbarhetsraten (SFT) var i 1999-2000 2,37 for innvandrerkvinner og 1,84 blant kvinner i alt. Fruktbarheten har gått ned for alle grupper utenom blant innvandrerkvinner fra Vest-Europa og Nord-Amerika.

Endringer i innvandrerbefolkningen

Som nevnt øker innvandrerbefolkningen stadig. Av enkeltgrupper stod personer med irakisk bakgrunn for den største veksten i 2000 med 4 700 personer (tabell 2.2.1). Antallet personer med bakgrunn fra Asia har økt mest siden året før, og nå er tallet oppe i 101 600 personer, mens antallet personer fra Nord- og Mellom-Amerika fortsetter å gå ned. Personer med ikke-vestlig bakgrunn utgjør nå 68 prosent av innvandrerbefolkningen.

Inn- og utvandring varierer mye

Netto innvandring er antall personer som har innvandret minus de som har utvandret. Nettoinnvandringen til Norge var i 2000 på 0,22 prosent av folketallet, mens den i 2001 var nede i 0,17. Norge har en relativt kort innvandringshistorie og fikk sent innvandringsoverskudd sammenliknet med de fleste andre land i Vest-Europa. Grovt sett har det fra 1967 flyttet flere til Norge enn fra Norge (figur 2.2.1). Nettoinnvandringen til Norge har vært størst i perioder hvor det har vært både stort behov for arbeidskraft i det norske arbeidsmarkedet, og når det samtidig er mange som søker om beskyttelse som asylsøkere og flyktninger (Østby 2001c). I 1999 og 2000 var nettoinnvandringen spesielt høy. Dette skyldes at det var liten utvandring og relativt stor innvandring, og da særlig av flyktninger og asylsøkere.

Færre flytter hit fra utlandet

I 2000 flyttet 36 500 til Norge, mens 26 900 flyttet ut. Innflyttingsoverskuddet på 9 700 er 9 300 lavere enn året før. Det var 5 300 færre innvandringer, mens utvandringene økte med 4 000. Innflyttingsoverskuddet fra utlandet ble redusert med 1 900 personer i Oslo og 1 200 personer i Akershus (tabell 2.2.2). Nettoinnvandringen fra utlandet til Oslo og Akershus var i 2000 på 1 100 personer, det laveste siden 1979. Nettoinnflytting fra utlandet til Nord-Norge var på 2 200 personer i 2000 mot 3 000 i 1999. Netto innvandring oppveier noe av det innenlandske flyttetapet for Nord-Norge sin del, for 1990-tallet utgjorde netto innvandring fra utlandet halvparten av det innenlandske flyttetapet (Østby 2001d). Med unntak av Rogaland hadde alle fylkene flyttegevinst overfor utlandet i 2000. I 1999 var det Oslo som fikk den største andelen av flytteoverskuddet fra

utlandet, mens det i 2000 var Hordaland og Nordland som hadde størst andel av flytteoverskuddet med 11 prosent hver.

Flyttebalansen med Sverige, Jugoslavia og Irak har endret seg

Innvandringen fra Sverige ble redusert med 1 000 personer fra 1999 til 2000, mens utvandringen økte med 1 000 personer i samme periode. Norge hadde en nettoutflytting til Sverige på 1 500 personer i 2000, etter å ha hatt innflyttingsoverskudd siden 1991, med en topp på 4 000 i 1997. I 1999 flyttet 6 400 jugoslaver til Norge. Dette var primært kosovoalbanere som fikk kollektiv beskyttelse (midlertidig oppholdstillatelse) i Norge på grunn av konflikten i Kosovo. Innvandringen fra Jugoslavia ble redusert med 5 400 personer i 2000, mens 600 flere personer flyttet tilbake til Jugoslavia.

Innflyttingen fra Asia økte med 2 400. Hele økningen skriver seg fra Irak. Økningen i innvandringen fra Irak skyldtes en økt tilstrømning av asylsøkere, spesielt kurdere fra det kurdiske selvstyreområdet i Irak. Dette var for en stor del asylsøkere som kom i 1999, men som fikk midlertidig oppholdstillatelse, og kom inn i vår statistikk i 2000. For de andre landene i Asia, og i Afrika og Amerika var det små endringer.

127 500 overganger til norsk statsborgerskap siden 1977

Fra 1977, så langt tilbake vi har statistikk, har det vært til sammen 127 500 overganger til norske statsborgerskap (tabell 2.2.3). Vel 80 prosent av tildelingene gjaldt tidligere ikke-vestlige statsborgere, det vil si personer som var statsborgere i Øst-Europa, Afrika, Asia, Tyrkia og Sør- og Mellom-Amerika.

Det ble innvilget 9 500 norske statsborgerskap i 2000, og vel 1 500 flere enn året før. Oppgangen skyldes særlig mange bosniere som fikk norsk statsborgerskap, og at pakistanere kom tilbake til nivået fra 1995 til 1998. Bare i perioden 1995 til 1997 var det flere tildelinger, rundt 12 000 i gjennomsnitt.

Personer med jugoslavisk statsborgerskap utgjorde den største gruppen som fikk norsk statsborgerskap både i år 2000 og året før, med henholdsvis 1 300 og 1 200 tildelinger. Deretter fulgte pakistanere med 1 100, og bosniere med 900. De mange tildelingene til bosniere har sammenheng med at det i 2000 var mange som oppnådde syv års botid i Norge, og dermed kunne søke om norsk statsborgerskap. Andre større grupper som har fått norsk statsborgerskap er vietnamesere, irakere, tyrkere, iranere og srilankere, som stod for mellom 450 og 750 overganger.

Omtrent halvparten av alle innvilgede norske statsborgerskap gikk til asiater. Helt fra midten av 1980-tallet har asiater stått for flest overganger. Deretter følger østeuropeere, som har økt i antall hvert år, og som stod for 30 prosent av

Regler for norsk statsborgerskap

Hovedregelen er at en kan bli norsk statsborger når en har bodd i landet sammenhengende de syv siste år. Normalt må den som blir norsk statsborger oppgi sitt gamle statsborgerskap. Barn får som regel sin mors statsborgerskap ved fødselen. For barn under 12 år er det som oftest ikke noe krav om botid. Personer som er gift med en norsk borger kan i praksis få norsk statsborgerskap etter fire års botid. Nordiske borgere kan få norsk statsborgerskap etter to år. Kilde: Aktuelle befolkningstall 6/99 "Overgang til norsk statsborgerskap i 1998"

alle overganger i 2000. Økningen blant tidligere østeuropeiske statsborgere har sammenheng med den store andelen innvilgede norske statsborgerskap til jugoslaver og bosniere.

Nordiske statsborgere har helt fra 1977 hatt et forholdsvis beskjedent antall overganger til norsk statsborgerskap, særlig i forhold til det betydelige antallet (28 000) nordiske statsborgere som er bosatt her. Personer med tidligere afrikansk statsborgerskap stod for 7 prosent av overgangene i 2000.

Ekteskapsinngåelser og skilsmisser blant innvandrere

I kapittel 2.1 så vi på ekteskap i innvandrerbefolkningen totalt sett, på andelen kryss-nasjonale ekteskaper, og hvilke grupper det i hovedsak gjaldt. Ser vi på ekteskapsinngåelsene i 2000 var det ikke lenger kjønnsforskjeller i norsk-afrikansk ekteskapsinngåelse, men norsk-asiatisk ekteskapsinngåelse var i enda større grad preget av asiatiske kvinner som giftet seg med norske menn (tabell 2.2.4).

Skilsmisser kan ikke beskrives på samme måte, men tabell 2.2.5 kan likevel gi et visst inntrykk av skilsmissemønsteret. Ekteskap blant innvandrere i Norge ser ut til å være stabile. Ekteskap på tvers av landbakgrunn ser ut til å ha et litt mer blandet mønster med hensyn til skilsmisser. For noen år siden var skilsmissemotstanden i ekteskap mellom norske kvinner og afrikanske menn så høy at mange mistenkte det for å være relatert til proforma ekteskap. Dette mønsteret er ikke lenger så tydelig (Østby 2001b).

Innvandrere har høyere fruktbarhet²

Samlet fruktbarhetstall (SFT: totalen av 5-årige aldersspesifikke fruktbarhetsrater 15-44 år, multiplisert med 5) blant alle kvinner i Norge var i 1999-2000 1,84. Ser en bort fra kvinner med innvandringsbakgrunn er fruktbarheten omtrent 0,05 lavere. Det relativt høye fruktbarhetsnivået som Norge har i Europeisk sammenheng, kan derfor ikke sees som et resultat av fødsler blant innvandrerkvinner.

SFT blant kvinner fra vestlige land og ikke-vestlige land var henholdsvis 1,87 og 2,58 (tabell 2.2.6), men det er store forskjeller fra region til region. Kvinner fra tredje verden (Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia) har en fruktbarhet på 2,8. Den høyeste fruktbarheten finner en blant kvinner fra Nord-Afrika, mens den er lavest blant kvinner fra Øst-Asia. Ser en på utviklingen fra 1994-1995 ser en at fruktbarheten har gått ned for alle grupper, utenom for Vest-Europa og Nord-Amerika og Oseania. Det ser ut til at fruktbarhetsmønsteret nærmer seg det norske for grupper som har lengre botid.

Ser vi på gjennomsnittlig antall barn for kvinner som er førstegenerasjons innvandrere i alderen 35-44 fra noen utvalgte land, ser vi at det er relativt store variasjoner (tabell 2.2.7). Kvinner fra Somalia (3,87), Pakistan (3,62), Irak (3,42) og Marokko (3,09) hadde mer enn tre barn i gjennomsnitt. Kvinner fra Russland (1,0), Thailand (1,31) og Kina (1,38), lå godt under gjennomsnittet for kvinner som ikke hadde innvandret. Blant kvinnene fra Somalia var det 56 prosent som hadde 4 barn eller mer, og blant kvinnene fra Pakistan var andelen 54, mens for kvinner som ikke er førstegenerasjons innvandrere var andelen bare 7 prosent.

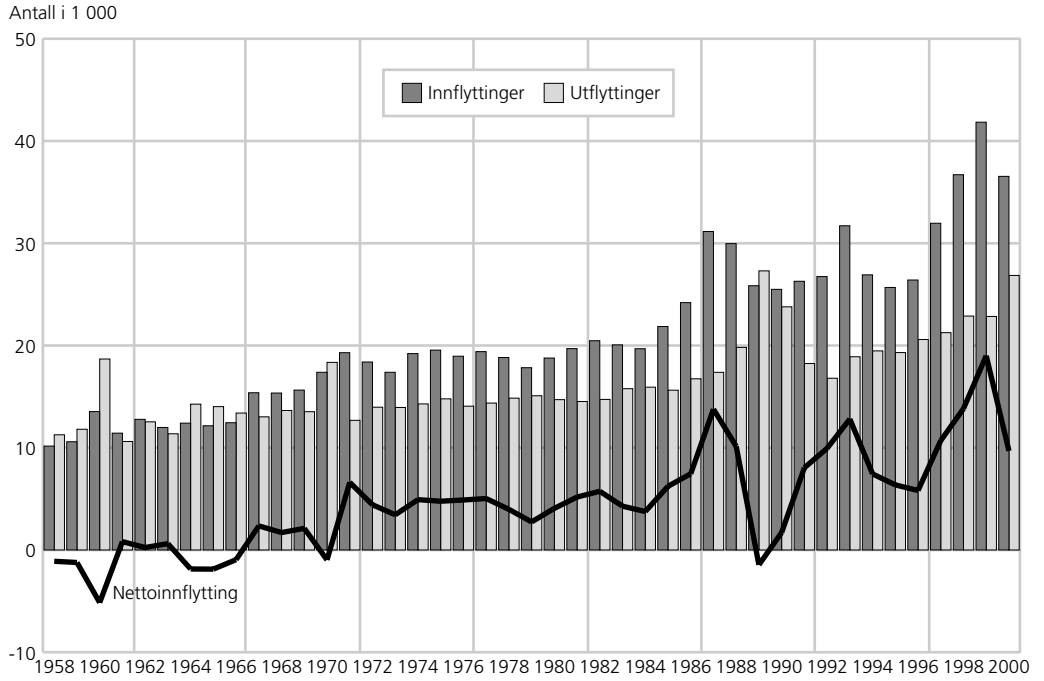
² Materialet er hentet fra Østby 2001b og Lappegård 2000.

Tabell 2.2.1. Folkemengde 1. januar 2000 og 2001 og endringene i 2000, etter landbakgrunn. Utenlandsk bakgrunn gjelder innvandrerbefolkningen. Absolutte tall

Land bakgrunn	Folke- mengde 1. januar 2000	Fødte	Døde	Fødsels- over- skudd	Inn- flytt- inger	Ut- flytt- inger	Netto- inn- flytt- inger ²	Netto- status- end- ring	Folke- til- vekst ³	Folke- mengde 1. januar 2001
I alt	4 478 497	59 234	44 002	15 232	36 542	26 854	9 688	-	24 939	4 503 436
Norge	4 196 010	54 672	42 812	11 860	8 319	10 694	- 2 375	41	9 654	4 205 705
Utlandet i alt	282 487	4 562	1 190	3 372	28 223	16 160	12 063	- 41	15 285	297 731
Europa	143 121	1 550	806	744	14 027	11 748	2 279	- 26	2 903	145 998
Afrika	26 521	799	50	749	3 243	960	2 283	1	3 046	29 568
Asia	92 577	2 104	146	1 958	9 038	1 949	7 089	- 15	9 038	101 600
Nord- og Mellom- Amerika	10 273	34	163	- 129	1 073	1 085	- 12	- 4	- 150	10 119
Sør-Amerika ..	9 126	73	21	52	677	286	391	4	417	9 547
Oseania	869	2	4	- 2	165	132	33	- 1	31	899
Europa unntatt										
Tyrkia	132 640	1 292	790	502	13 588	11 559	2 029	- 21	2 389	135 008
Afrika	26 521	799	50	749	3 243	960	2 283	1	3 046	29 568
Asia med										
Tyrkia	103 058	2 362	162	2 200	9 477	2 138	7 339	- 20	9 552	112 590
Nord-Amerika	8 709	20	159	- 139	818	1 001	- 183	- 3	- 333	8 373
Sør- og Mellom-Amerika	10 690	87	25	62	932	370	562	3	600	11 293
Oseania	869	2	4	- 2	165	132	33	- 1	31	899
Norden	53 445	346	393	- 47	6 771	6 574	197	- 6	41	53 480
Vest-Europa ellers, unntatt										
Tyrkia	33 097	179	238	- 59	2 993	2 732	261	- 20	194	33 271
Øst-Europa	46 098	767	159	608	3 824	2 253	1 571	5	2 154	48 257
Nord-Amerika og Oseania	9 578	22	163	- 141	983	1 133	- 150	- 4	- 302	9 272
Asia, Afrika, Sør- og Mellom- Amerika, Tyrkia, statsløse, uoppgitt	140 269	3 248	237	3 011	13 652	3 468	10 184	- 16	13 198	153 451
Vestlige land ⁴ Ikke-vestlige land, statsløse og uoppgitt ...	96 120	547	794	- 247	10 747	10 439	308	- 30	- 67	96 023
	186 367	4 015	396	3 619	17 476	5 721	11 755	- 11	15 352	201 708

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.2.1. Flyttinger til og fra utlandet. 1958-2000

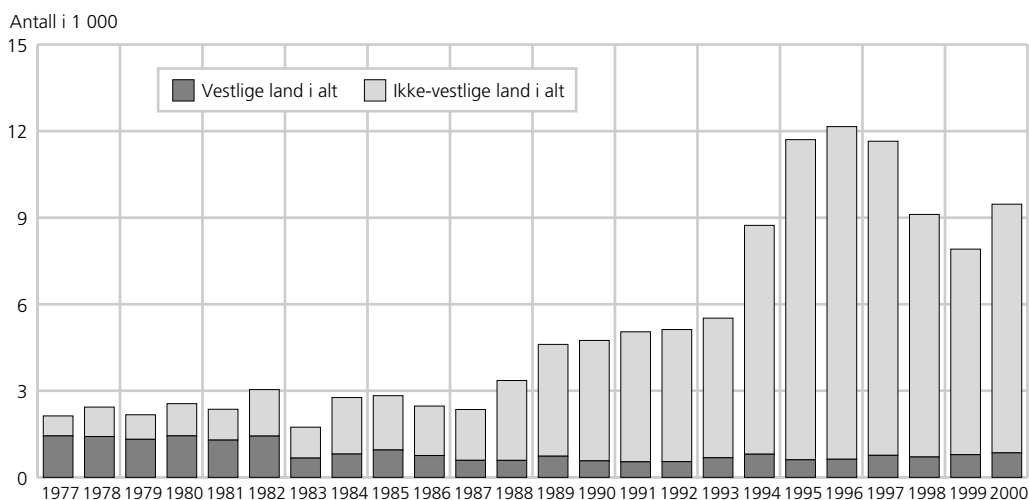
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.2. Flyttinger fra/til utlandet, etter fylke. 1996-2000

	1996	1997	1998	1999	2000
Innflyttinger	26 407	31 957	36 704	41 841	36 542
Utflyttinger	20 590	21 257	22 881	22 842	26 854
Nettoinnflytting	5 817	10 700	13 823	18 999	9 688
01 Østfold	226	541	590	554	244
02 Akershus	652	1 309	1 643	1 703	554
03 Oslo	1 910	3 106	2 156	2 472	549
04 Hedmark	191	333	349	880	526
05 Oppland	95	239	506	893	478
06 Buskerud	234	552	548	813	484
07 Vestfold	205	434	505	692	324
08 Telemark	187	451	530	721	478
09 Aust-Agder	43	114	241	556	210
10 Vest-Agder	166	187	390	1 023	451
11 Rogaland	27	404	1 513	1 453	-87
12 Hordaland	-170	338	1 142	1 701	1 087
14 Sogn og Fjordane	263	236	387	294	352
15 Møre og Romsdal	260	399	618	758	832
16 Sør-Trøndelag	234	507	642	1 001	603
17 Nord-Trøndelag	137	153	435	514	389
18 Nordland	499	708	615	1 453	1 076
19 Troms	367	319	563	827	460
20 Finnmark	291	370	450	691	678

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.2.2. Vestlige og ikke-vestlige statsborgere som fikk norsk statsborgerskap. 1977-2000

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.3. Overgang til norsk statsborgerskap etter tidligere statsborgerskap gruppert etter verdensregion. 1977-2000

	Vestlige land					Ikke-vestlige land			
	I alt	Vestlige land i alt	Norden	Vest-Europa ellers	Nord-Amerika og Oseania	Ikke-vestlige land i alt	Øst-Europa	Afrika, Tyrkia og Sør- og Mellom-Amerika	Statsløse og uoppgitt
1977-2000	127 478	20 888	10 001	8 762	2 125	105 086	15 105	89 981	1 504
1977	2 213	1 436	814	491	131	693	168	525	84
1978	2 501	1 414	710	584	120	1 021	230	791	66
1979	2 242	1 318	592	599	127	850	136	714	74
1980	2 680	1 438	553	721	164	1 116	165	951	126
1981	2 441	1 291	541	574	176	1 069	138	931	81
1982	3 095	1 430	534	735	161	1 611	192	1 419	54
1983	1 754	667	374	234	59	1 072	128	944	15
1984	2 798	807	387	361	59	1 959	262	1 697	32
1985	2 851	948	470	397	81	1 882	213	1 669	21
1986	2 486	756	365	318	73	1 715	186	1 529	15
1987	2 370	590	308	229	53	1 761	165	1 596	19
1988	3 364	588	271	255	62	2 768	272	2 496	8
1989	4 622	733	366	302	65	3 875	600	3 275	14
1990	4 757	572	279	248	45	4 173	433	3 740	12
1991	5 055	538	251	227	60	4 506	441	4 065	11
1992	5 132	544	252	236	56	4 578	485	4 093	10
1993	5 538	678	337	266	75	4 839	610	4 229	21
1994	8 778	802	403	316	83	7 932	1 054	6 878	44
1995	11 778	608	283	265	60	11 097	1 343	9 754	73
1996	12 237	627	248	294	85	11 530	1 049	10 481	80
1997	12 037	763	351	322	90	10 887	1 178	9 709	387
1998	9 244	705	351	275	79	8 408	1 111	7 297	131
1999	7 988	786	467	239	80	7 125	1 728	5 397	77
2000	9 517	849	494	274	81	8 619	2 818	5 801	49

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.4. Ekteskapsinngåelser¹, etter mannens og kvinnens landbakgrunn². 2000

Mannens landbakgrunn	Kvinnens landbakgrunn										
	I alt	Norge	Andre nordiske land	Andre euro- peiske land	Afrika	Asia	Nord- og Mellom- Amerika	Sør- Amerika	Oseania	Stats- løs	Uopp- gitt
I alt.....	3 614	731	515	734	226	932	72	90	7	2	305
Norge.....	793	.	334	231	26	135	35	28	4	.	.
Andre nordiske land.....	475	293	113	27	2	24	7	4	.	.	5
Andre europeiske land.....	823	283	30	401	9	29	14	7	.	1	49
Afrika.....	281	35	8	14	147	6	.	1	1	.	69
Asia.....	938	62	12	24	10	656	2	1	.	1	170
Nord- og Mellom-Amerika	67	36	7	7	1	4	7	2	.	.	3
Sør-Amerika.....	81	18	.	4	1	2	5	42	.	.	9
Oseania.....	8	4	.	1	.	1	.	.	2	.	.
Statsløs.....	7	.	.	2	1	4
Uopp-gitt.....	141	.	11	23	29	71	2	5	.	.	.

¹ Minst en av partene er bosatt i Norge, og minst en av partene med to utenlandsfødte foreldre.

² Eget, mors eller fars fødeland dersom utenlandsk.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå, upublisert.

Tabell 2.2.5. Skilsmisser¹, etter mannens og kvinnens landbakgrunn². 2000

Mannens landbakgrunn	Kvinnens landbakgrunn									
	I alt	Norge	Andre nordiske land	Andre euro- peiske land	Afrika	Asia	Nord- og Mellom- Amerika	Sør- Amerika	Oseania	Uopp- gitt
I alt.....	1 945	613	205	362	140	419	83	67	4	52
Norge.....	571	.	116	207	29	133	54	29	3	.
Andre nordiske land.....	177	94	46	12	1	8	6	.	.	10
Andre europeiske land.....	419	261	18	107	2	9	5	.	.	17
Afrika.....	246	124	8	9	89	6	2	.	.	8
Asia.....	359	73	3	11	4	253	2	1	.	12
Nord- og Mellom-Amerika	71	43	2	5	1	4	12	3	.	1
Sør-Amerika.....	58	16	2	2	.	.	2	32	.	4
Oseania.....	4	2	.	1	1	.
Uopp-gitt.....	40	.	10	8	14	6	.	2	.	.

¹ Minst en av partene er bosatt i Norge.

² Eget, mors eller fars fødeland dersom utenlandsk.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå, upublisert.

Tabell 2.2.6. Fruktbarhet¹ (SFT), etter alder² og landbakgrunn³. 1994-1995 og 1999-2000

Landbakgrunn	1994-1995	1999-2000
Hele befolkningen	1,87	1,84
Norge ⁴	1,83	1,80
Andre land, i alt	2,57	2,37
Norden	2,15	1,85
Vest-Europa unntatt Tyrkia	1,88	1,90
Øst-Europa	2,29	1,94
Nord-Amerika og Oseania	1,77	1,92
Asia, Afrika, Amerika unntatt USA og Canada, Tyrkia	2,93	2,80
Vestlige land ⁵	2,02	1,87
Ikke-vestlige land	2,79	2,58

¹ Samlet fruktbarhetstall (SFT) er totalen av 5-årige aldersspesifikke fruktbarhetsrater 15-44 år, multiplisert med 5.

² Alder ved utgangen av fødselsåret.

³ Utenlandsk landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn.

⁴ For personer med Norge som landbakgrunn er bare alder tatt med i betraktningen og ikke alder ved innvandring.

⁵ Nord-Amerika, Oseania og Vest-Europa, ikke Tyrkia.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.2.7. Fruktbarhet blant kvinner 35-44 år, etter landbakgrunn¹. 1. januar 2000

Landbakgrunn	Antall kvinner	Gjennomsnittlig antall barn	Født i Norge	
			Prosent	Med 4+ barn
Norge	29 1194	2,01	97	7
Danmark	1513	1,83	77	7
Finland	818	1,42	70	3
Island	444	2,18	41	13
Sverige	2 037	1,60	70	5
Bosnia-Hercegovina	1 137	1,96	13	5
Frankrike	194	1,93	67	8
Tyskland	811	1,67	69	7
Nederland	344	1,95	71	10
Polen	1 145	1,42	66	2
Russland	510	1,00	23	-
Storbritannia	781	1,83	70	7
Jugoslavia	1 113	2,85	23	33
Marokko	337	3,09	74	42
Somalia	400	3,87	34	56
Kina	427	1,38	60	2
India	527	2,09	81	8
Iran	889	2,19	29	11
Irak	339	3,42	16	44
Pakistan	1 364	3,62	73	54
Fillipinene	1 297	1,61	77	6
Sri Lanka	750	2,09	66	8
Tailand	879	1,31	60	4
Tyrkia	599	2,84	58	30
Vietnam	1 150	2,66	62	29
USA	770	1,80	67	7
Chile	690	2,30	48	11

¹ Kvinner 35-44 år etter antall barn og landbakgrunn (mors eller fars utenlandske fødeland). Utenlandsk landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn, dvs. personer født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.3. Flyktninger

- Per 1. januar 2000 var det 80 000 med flyktningbakgrunn i Norge, 1,8 prosent av folketallet.
- 64 prosent av personene med flyktningbakgrunn hadde per 1. januar 2000 bodd i landet mindre enn ti år.
- Oslo var det fylket som hadde flest flyktninger, med 20 800 personer (tabell 2.3.3). Dette utgjorde 27 prosent av alle flyktninger i landet. Flyktningene i Oslo utgjorde 4,1 prosent av den totale folkemengden i Oslo.
- Flyktningbefolkningen har mer balansert kjønnsfordeling enn før, men per 1. januar 2000 var det fremdeles omtrent 10 000 flere menn enn kvinner.
- Aldersgruppen 20-49 år utgjorde 64 prosent av alle med flyktningbakgrunn, mens bare 5 prosent var 60 år eller eldre.
- 18 200, og mindre enn en av fire, har kommet gjennom familiegjenforening, og 12 700 kom som overføringsflyktninger.
- 66 prosent av flyktningene kom fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia, og 34 prosent kom fra Øst-Europa.
- I 2001 søkte nesten 15 000 personer om asyl i Norge. De største gruppene kom fra Russland, Kroatia og Somalia.
- Samme år fikk 5 850 personer innvilget asyl eller opphold på humanitært grunnlag. 1 500 kom gjennom familiegjenforening.

Litt over 80 000 med flyktningbakgrunn

Ved inngangen til 2000 bodde det i Norge 77 100 personer som kom til landet

første gang som flyktning eller som familiemedlem til flyktning. Tar vi med nærmere 3 000 personer som er ufullstendig registrerte i Flyktningregisteret, blir det reelle tallet på bosatte personer med flyktningbakgrunn noe over 80 000. Mellom 1. januar 1999 og 2000 økte tallet på personer med flyktningbakgrunn med 9 800. Av enkeltgrupper stod jugoslaver for den største økningen, med 5 000 personer. Deretter kommer irakere med 1 970 personer.

Av de 77 100 personene med fullstendig registrering i flyktningregisteret, ble 58 900 registrert som flyktninger da de kom til landet, resten (18 200) kom som familiemedlemmer (tabell 2.3.1). Nær 60 prosent av de med egen registrering som flyktning var asyltilfeller. 64 prosent av personene med flyktningbakgrunn hadde per 1. januar 2000 bodd i landet mindre enn ti år (tabell 2.3.2). Bare 3 prosent hadde botid på over 20 år. En tredjedel av flyktningene hadde bakgrunn fra Øst-Europa, mens resten kom fra land i tredje verden (Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia).

Flyktningbefolkningen er yngre enn befolkningen for øvrig. Mer enn 25 prosent av flyktningene var under 20 år, og bare 5 prosent var 60 år og eldre, og det var en overvekt av menn i alderen 25-44 år (figur 2.3.1). Det er blant flyktninger fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, og Tyrkia at overvekten av menn gjør seg gjeldende, og da særlig blant flyktninger fra Irak, Iran, Somalia og Sri Lanka. Blant flyktninger fra Øst-Europa er det en mer jevn fordeling av kvinner og menn, fordi flyktninger fra Balkan ofte har vært familier.

27 prosent av flyktningene bor i Oslo

Alle fylkene hadde i 1999 en økning i antallet personer med flyktningbakgrunn, men Oslo var fremdeles det fylket som har flest flyktninger. Her utgjorde flyktningene 20 800 personer (tabell 2.3.3). Dette er 27 prosent av alle flyktninger i landet. Flyktninger i Oslo stod for 4,1 prosent av den totale folkemengden i Oslo. Undersøkelser har vist at mange sekundærflyttinger³ går til Oslo og andre sentrale strøk, men selv om det i løpet av perioden 1995-1999 var 3 200 flyktninger som flyttet til Oslo fra andre deler av landet, var det 1 000 flyktninger som flyttet fra Oslo til andre deler av landet, og over 1 000 som flyttet ut av landet (Østby 2001d). Færrest flyktninger finner vi i Finnmark og Nord-Trøndelag med respektive 850 og 910 personer.

35 000 eller 45 prosent av alle med flyktningbakgrunn hadde norsk statsborgerskap (tabell 2.3.2). Det var størst andel norske statsborgere blant grupper som har bodd lenge i Norge. Så mange som 99 prosent av ungarene og 84 prosent av de vietnamesiske flyktningene hadde norsk statsborgerskap. Lavest ut kommer personer med bakgrunn fra Bosnia med 0,7 prosent norske statsborgere ved inngangen til år 2000. Den viktigste grunnen til dette er at denne gruppen har kortere botid i Norge.

Nytt rekord-år for tilstrømning av asylsøkere⁴

Hvor søkerne kommer fra kan variere fra år til år og fra måned til måned. I 1985 kom det vel 800 asylsøkere til Norge, mens tallet tidligere var noen få hundre hvert år. 1990-tallet har vært preget av

Om statistikken

Statistikken om flyktninger i Norge blir publisert årlig. Statistikken er basert på data fra SSB sitt befolkningsstatistikksystem, Fremkonregisteret og Flyktningregisteret (begge tilhører Utlendingsdirektoratet) som ble samkjørt 1. januar 1994. Disse dataene er så oppdatert, med et uttak fra Flyktningregisteret fra mars 2001. Underdekningen som oppstår i statistikken kommer først og fremst av forsinkelse i påføring av fødselsnummer i Flyktningregisteret. Statistikken er laget for å kunne skille personer med flyktningbakgrunn fra andre innvandrere, og er ikke ment å erstatte Utlendingsdirektoratets statistikk over vedtak og juridisk grunnlag. Tallene bør tolkes med en viss varsomhet.

store svingninger i antall asylsøkere. 1993 var et rekord år. Da kom det nesten 13 000 asylsøkere, hvorav mer enn halvparten kom fra Bosnia. I 1998 var det igjen en kraftig økning. Da kom over halvparten av asylsøkerne fra det tidligere Jugoslavia (Kosovo). I 1999 var det en kraftig økning av søkere fra Irak. I 2000 var det mange kosovoalbanere som tidligere hadde hatt kollektiv beskyttelse, som søkte asyl (<http://www.udi.no>). I 2001 kom det enda flere enn i toppåret 1993. Tall fra Utlendingsdirektoratet (UDI) viste at det i 2001 kom nesten 15 000 personer fra 100 ulike land som søkte asyl i Norge. For første gang har russiske asylsøkere utgjort den største gruppen (1318) (KRD 2002). Andre store grupper kommer fra Kroatia (1216), Somalia (1080), Irak (1056), Bulgaria, Jugoslavia og Bosnia-Hercegovina (907).

³ Med sekundærflyttinger menes flyktninger som har flyttet ut av den kommunen de ble bosatt i da oppholdstillatelsen ble gitt, og nå er registrert som bosatte i en annen kommune.

⁴ Tall for asylsøkere og vedtak for 2001 er hentet fra Utlendingsdirektoratet.

Mindre enn en tredjedel får bli

Tall fra UDI viser at de siste tre-fire årene har mindre enn en tredjedel av søknader om asyl endt med positivt vedtak. I 2001 fikk ca. 4 300 positivt vedtak, omtrent 1 550 kom som overføringsflyktninger, og i underkant av 1 500 gjennom familie-gjenforening (tabell 2.3.5). En del asylsøkere får avslag fordi søknadene blir regnet som grunnløse, noen blir avvist og sendt tilbake til et land de allerede har vært i (i tråd med Dublin-konvensjonen, hvor hovedprinsippet er at søknaden skal behandles i det første sikre landet personen kommer til i Europa), og andre reiser før søknaden er blitt behandlet (Lie 2002).

Begrepsdefinisjoner

Flyktning. I juridisk forstand omfatter begrepet "flyktninger" overføringsflyktninger og asylsøkere som har fått innvilget asyl. I dagligtale brukes begrepet om en person på flukt, for eksempel på grunn av krig, uroligheter, menneskerettighetsovergrep eller miljøkatastrofer. I forbindelse med flyktningarbeid i Norge brukes begrepet "flyktning" om overføringsflyktninger og asylsøkere som har fått asyl eller opphold på humanitært grunnlag.

Asylsøker. Person som på egen hånd og uanmeldt ber myndighetene om beskyttelse og anerkjennelse som flyktning. Personen kalles asylsøker inntil søknaden er avgjort.

Overføringsflyktninger. Flyktninger som får komme til Norge etter et organisert vedtak, vanligvis i samarbeid med FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR). Stortinget, etter forslag fra Regjeringen, fastsetter en kvote for hvor mange overføringsflyktninger Norge kan ta imot hvert år. (Tidligere ble overføringsflyktninger kalt kvoteflyktninger)

Familiegjenforening. Oppholds- eller arbeidstillatelse som innvilges til nære familiemedlemmer til norsk statsborger eller utenlandsk statsborger med lovlig opphold i Norge. Familiegjenforening gjelder i hovedsak ektefelle og barn under 18 år.

Kilde: UDIs årsrapport 2000

Tabell 2.3.1. Flyktninger¹, etter flyktningstatus og landbakgrunn. 1. januar 2000

Landbakgrunn	Flyktninger		
	I alt	Hovedperson-flyktninger	Familie-tilknyttet til flyktning ²
I alt	77 084	58 879	18 205
Av disse fra			
Øst-Europa	25 885	21 103	4 782
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika, Tyrkia	51 060	37 670	13 390
Utvalgte land			
Bosnia- Hercegovina ..	11 352	8 173	3 179
Jugoslavia	10 860	9 672	1 188
Vietnam	10 422	6 822	3 600
Iran	8 260	7 223	1 037
Irak	6 524	5 350	1 174
Somalia	6 098	4 266	1 832
Sri Lanka	5 063	3 289	1 774
Chile	4 592	3 482	1 110
Tyrkia	1 637	725	912
Etiopia	1 548	1 263	285
Kroatia	1 041	985	56
Polen	970	818	152
Pakistan	846	578	268
Libanon	752	614	138
Ungarn	713	689	24
Afghanistan	617	497	120
Syria	425	272	153
Eritrea	356	269	87
Ghana	295	158	137
India	277	173	104
Sudan	260	221	39
Algerie	210	154	56
Kambodsja	188	173	15
Kenya	188	132	56
Romania	183	133	50
Uganda	183	151	32
Tsjekkia	170	163	7
Kina	135	100	35
Rwanda	147	134	13
Zaire	142	118	24
Peru	129	105	24
Tsjekkoslovakia	136	126	10
Makedonia	127	99	28
Marokko	122	77	45

¹ Betegnelsen "flyktning" bruker en her om personer bosatt i Norge, som en gang har kommet til Norge av fluktgrunner (familie medregnet), uten hensyn til om personen har fått flyktningstatus (etter Genevèkonvensjonen). Barn som flyktningene har fått etter at de kom til Norge er ikke regnet med.

² Oppholds- eller arbeidstillatelse som innvilges til nære familiemedlemmer av utenlandske statsborgere med lovlig opphold i Norge. Dette gjelder også familiemedlemmer til norske statsborgere. Gjelder i hovedsak ektefeller og barn under 18 år. Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

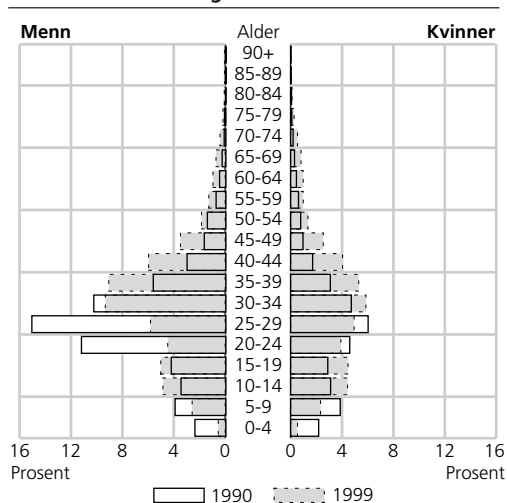
Tabell 2.3.2. Flyktninger¹, etter statsborgerskap og botid i Norge. 1. januar 2000

Landbakgrunn	Flyktninger i alt	Flyktninger med norsk statsbor- gerskap	Flyktninger med uten- landsk stats- borgerskap	Botid. År				
				30- 20-29	10-19	5-9	0-4	
I alt	77 084	34 988	42 096	787	1 795	25 101	26 658	22 743
Norden	8	2	6	.	1	2	2	3
Vest-Europa, med unntak av Tyrkia	113	45	68	11	9	41	43	9
Øst-Europa	25 885	4 975	20 910	774	151	2 579	12 124	10 257
Nord-Amerika og Oseania Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia .	18	5	13	.	2	8	8	.
	51 060	29 961	21 099	2	1 632	22 471	14 481	12 474
Utvalgte land								
Bosnia-Hercegovina	11 352	76	11 276	.	1	7	8 034	3 310
Jugoslavia	10 860	2 682	8 178	6	6	1 338	3 666	5 844
Vietnam	10 422	8 724	1 698	.	946	5 941	3 226	309
Iran	8 260	5 336	2 924	.	4	4 238	2 188	1 830
Irak	6 524	1 372	5 152	.	.	554	1 575	4 395
Somalia	6 098	2 063	4 035	.	1	934	2 062	3 101
Sri Lanka	5 063	3 356	1 707	.	2	2 716	1 703	642
Chile	4 592	2 779	1 813	.	506	3 630	438	18
Tyrkia	1 637	1 283	354	.	7	909	608	113
Etiopia	1 548	1 112	436	.	32	739	503	274
Kroatia	1 041	17	1 024	1	1	17	79	943
Polen	970	826	144	2	7	892	61	8
Pakistan	846	527	319	.	21	533	225	67
Libanon	752	576	176	.	.	312	379	61
Ungarn	713	703	10	658	11	39	5	.
Afghanistan	617	233	384	1	.	181	153	282
Syria	425	293	132	.	.	103	210	112
Eritrea	356	267	89	.	19	192	77	68
Ghana	295	257	38	.	.	208	74	13
India	277	187	90	1	16	170	83	7
Sudan	260	64	196	.	.	15	76	169
Algerie	210	105	105	.	.	65	58	87
Kambodsja	188	174	14	.	2	119	63	4
Kenya	188	93	95	.	4	72	50	62
Romania	183	97	86	.	19	29	67	68
Uganda	183	150	33	2	.	90	83	8
Tsjekkia	170	164	6	59	66	44	1	.
Kina	135	98	37	.	12	51	50	22
Rwanda	147	16	131	.	.	.	28	119
Zaire	142	49	93	.	.	37	38	67
Peru	129	34	95	.	4	27	62	36
Tsjekkoslovakia	136	129	7	40	46	42	8	.
Makedonia	127	77	50	.	1	64	38	24
Marokko	122	77	45	.	1	58	54	9
Colombia	115	68	47	.	1	51	34	29
Russland	102	27	75	.	2	5	35	60
Sierra Leone	90	36	54	.	.	32	11	47
Kuwait	90	24	66	.	.	10	39	41
Bangladesh	88	70	18	.	1	55	29	3
Tunisia	82	54	28	.	.	49	16	17
El Salvador	74	50	24	.	.	33	32	9
Sovjetunionen	64	52	12	3	2	15	44	.
Albania	62	19	43	.	.	.	32	30
Thailand	51	23	28	.	1	24	25	1
Filippinene	58	37	21	.	.	26	31	1

¹ Betegnelsen "flyktning" brukes her om personer bosatt i Norge, som en gang har kommet til Norge av fluktgrunner (familie medregnet), uten hensyn til om personen har fått flyktningstatus (etter Genevèkonvensjonen). Barn som flyktningene har fått etter at de kom til Norge er ikke medregnet.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.3.1. Flyktninger, etter alder og kjønn. 1990 og 1999. Prosent

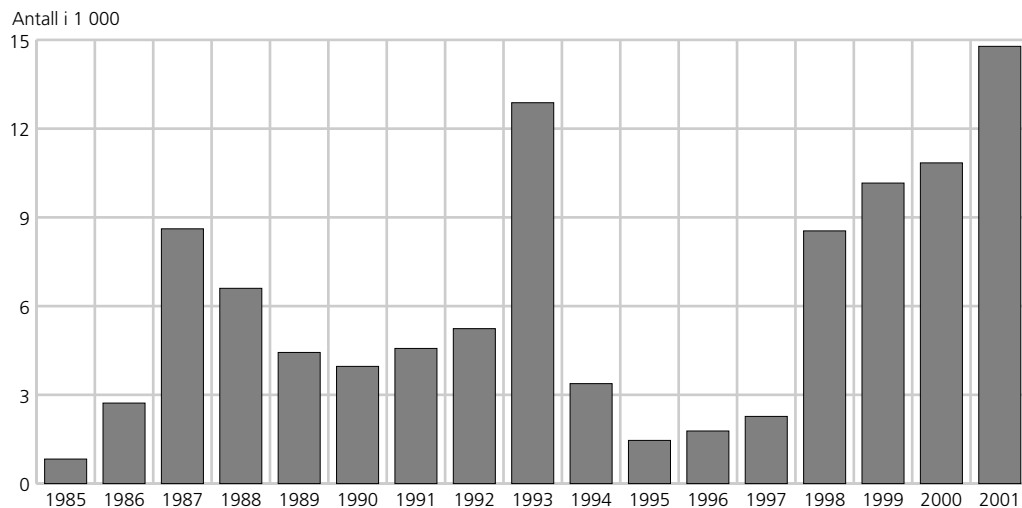
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.3.3. Flyktninger¹, etter fylke. 1. januar 2000. Absolutte tall og prosent

	Flyktninger	Andel av folketallet
I alt	77 084	1,7
01 Østfold	4 229	1,7
02 Akershus	7 455	1,6
03 Oslo	20 812	4,1
04 Hedmark	2 528	1,3
05 Oppland	2 445	1,3
06 Buskerud	4 024	1,7
07 Vestfold	3 032	1,4
08 Telemark	2 779	1,7
09 Aust-Agder	1 576	1,5
10 Vest-Agder	4 024	2,6
11 Rogaland	6 102	1,6
12 Hordaland	5 931	1,4
14 Sogn og Fjordane	1 085	1,0
15 Møre og Romsdal	2 156	0,9
16 Sør-Trøndelag	3 787	1,4
17 Nord-Trøndelag	913	0,7
18 Nordland	2 093	0,9
19 Troms	1 265	0,8
20 Finnmark	848	1,1

¹ Betegnelsen "flyktning" bruker en her om personer bosatt i Norge, som en gang har kommet til Norge av fluktkrunner (familie medregnet), uten hensyn til om personen har fått flyktningstatus (etter Genevèkonvensjonen). Barn som flyktningene har fått etter at de kom til Norge er ikke medregnet. Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.3.2. Antall asylsøkere til Norge. 1985-2001

Kilde: Utlendingsdirektoratet.

Tabell 2.3.4. Tallet på asylsøkere, etter land. 1988-2001

Land	Årsgjennomsnitt											
	1988-1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
I alt	4 999	4 569	5 238	12 876	3 379	1 460	1 778	2 271	8 543	10 160	10 842	14 782
Bosnia-Hercegovina	390	7 051	201	106	73	90	236	161	272	907
Bulgaria	79	42	8	..	6	5	9	14	6	12	950
Kroatia	44	68	78	29	..	55	2 452	60	16	1 216
Polen	230	120	19	10	72	8	209	19	68	39
Romania	54	59	74	46	10	8	19	77	153	712	203
Russland	131	318	471	1 318
Ukraina	14	34	131	1 027
Tidligere Sovietunionen ¹	71	84	99	159	151	50	39	122	491	665	699
Tidligere Jugoslavia ²	701	1 334	2 838	4 147	1 562	147	76	343	1 183	1 173	4 203	1 124
Etiopia	278	260	42	29	7	18	30	48	81	126	96	173
Ghana	83	6	..	11	5	11	5	-
Somalia	408	731	444	259	251	189	180	552	955	1 340	910	1 080
Kina	10	8	12	19
India	82	30	13	22	20	4	9	4	11	10	16	17
Irak	112	131	111	137	126	99	113	272	1 317	4 073	766	1 056
Iran	680	244	130	147	160	163	120	138	270	350	327	412
Libanon	204	179	65	40	9	18	6	17	28	49	22	34
Pakistan	163	14	17	23	26	31	16	26	146	265	220	186
Sri Lanka	374	556	403	255	233	90	413	196	173	112	165	164
Tyrkia	211	46	32	30	30	35	24	44	131	279	164	204
Chile	664	-	-	-	..	4	..	9	..	7
Statsløse	201	49	120	27	59	19	42	85	164	120	194
Andre	501	453	344	362	286	417	354	1 101	975	1 471	5 576

¹ Utanom de som oppgir å være fra Russland og Ukraina.

² Utanom de som oppgir å være fra Bosnia-Hercegovina og Kroatia.

Kilde: Utlendingsdirektoratet, upublisert og årsrapporter.

Tabell 2.3.5. Antall personer som har fått vedtak om beskyttelse. 1988-2001

Innvilgelses	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Asyl ¹	921	1 432	1 104	1 265	1 536	571	243
Opphold på humanitært grunnlag	4 431	5 127	1 473	1 877	1 494	757	5 666
Kollektive vurd. inkl. overfør.flyktn. ²	1 172	8 167	1 137
Familiegjenforening	1 212	1 717	1 290	935	980	952	570
Total ³	6 564	8 276	3 867	4 077	5 182	10 447	7 616
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Asyl ¹	359	600	1 368	1 226	1 661	1 582	1 565
Opphold på humanitært grunnlag	1 909	865	726	1 813	3 032	3 199	4 301
Kollektive vurd. inkl. overfør.flyktn. ²	1 973	782	495	267	8 059	.	.
Familiegjenforening	361	661	882	915	1 542	1 778	1 492
Total ³	4 602	2 908	3 471	4 221	14 294	8 578	7 398

¹ Inkluderer alle som har fått politisk asyl, også overføringsflyktninger.

² Gjelder bosniere.

³ I 2000 fikk i tillegg 2019 irakiske asylsøkere midlertidig opphold etter vedtak i UDI, og 40 irakere fikk begrenset opphold i 2001.

Kilde: Utlendingsdirektoratet.

3. Utdanning

- Ved utgangen av 2000 var det i underkant av 9 000 minoritetsspråklige barn i barnehage. Tallet har holdt seg stabilt de siste årene. Det har vært en nedgang i andelen som får morsmålstrening. 44 prosent av minoritetsspråklige barnehagebarn hadde morsmålstrening.
- Rundt 40 000 elever ble registrert som minoritetsspråklige i grunnskolen. Den største gruppen minoritetsspråklige oppgir urdu som morsmål. Deretter følger albansk, vietnamesisk og engelsk.
- 5,3 prosent av elevene i grunnskolen fikk særskilt norskopplæring, og 3,9 prosent fikk opplæring i morsmål eller tospråklig fagopplæring.
- Stadig flere personer, i alderen 16-18 år, født i Norge av to utenlandsfødte foreldre tar videregående utdanning (86,6 prosent). Andelen i denne gruppen nesten like høy som blant 16-18-åringene i alt (89,3).
- Blant kvinnelige førstegenerasjonsinnvandrere i videregående skoler var bortimot 30 prosent over 20 år.
- Blant elever i videregående skoler med to utenlandsfødte foreldre var det flest med landbakgrunn fra Pakistan (1 460), Vietnam, Iran og Bosnia-Hercegovina (670).
- I underkant av 5 prosent av alle studenter registrert i høyere utdanning (i alderen 19-29 år) var innvandrere.
- Andelen blant alle personer i alderen 19-24 som var registrert i høyere utdanning var 26,4 prosent, mens den blant førstegenerasjonsinnvandrere bare var 12,7 prosent. Blant personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre var andelen 20,9 prosent.
- Tall fra 1998 viser at det blant personer med landbakgrunn fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia (over 16 år) var 3,1 prosent som hadde ingen fullført utdanning, mens bare 0,3 prosent blant befolkningen i alt hadde ingen fullført utdanning.

5 prosent av barnehagebarna var minoritetsspråklige

Ved utgangen av 2000 hadde ca. 9 000 barn fra språklige og kulturelle minoriteter plass i barnehage, av til sammen rundt 190 000 barn i barnehager (tabell 3.1). Tallet på minoritetsspråklige barn i barnehager har holdt seg relativt stabilt de siste årene. Dette til tross for at antallet barn i alderen 1-5 år, med to utenlandsfødte foreldre, har økt med 3 500 i tilsvarende periode. Det var 21 000 barn i alderen 1-5 i innvandrerbefolkningen per 1. januar 2001.

Språklig minoritet i barnehagen

Minoritetsspråklige barn er alle barn som snakker et annet språk enn norsk, svensk, dansk og engelsk som morsmål.

Godkjente barnehager kan søke om tilskudd til tospråklig assistanse. Barn med svensk, dansk og engelsk som morsmål fyller ikke vilkårene for å få tilskudd. Barnehager som har samiske barn, kan søke om tospråklig assistanse dersom de ikke får særskilt tilskudd som samisk barnehage.

Andelen minoritetsspråklige barn i barnehage utgjør 4,7 prosent av alle barn i barnehage. Det er barnehager i Oslo som har det største innslaget av minoritetsspråklige barn (figur 3.1). Andelen utgjør 16,6 prosent og trekker opp landsgjennomsnittet en god del. I alle andre fylker lå andelen på 4,7 prosent eller mindre. I Sør-Trøndelag og Nordland utgjorde minoritetsspråklige barn bare 1,4 og 1,5 prosent av barn i barnehage.

Blant de minoritetsspråklige barna som gikk i barnehage hadde under halvparten morsmålstrening. Andelen og antallet som får morsmålstrening har sunket mellom 1997 og 2000. Andelen var 52,4 prosent i 1997 og 43,7 prosent i 2000. Det er en større andel som får morsmålstrening i offentlige barnehager enn det er i private.

Av alle barn i barnehage hadde litt over halvparten plass i offentlige barnehager (60 prosent) (tabell 3.2). Blant de minoritetsspråklige barnehagebarna gikk 80 prosent i offentlige barnehager, og bare 20 prosent i private. Disse forholdstallene har holdt seg stabile i perioden 1997-2000.

20 prosent av elevene i grunnskolen i Oslo får særskilt norskopplæring

Av vel 590 000 elever i grunnskolen i skoleåret 2000/01, var det registrert vel 40 000 elever som hadde andre morsmål enn norsk og samisk. Tallet er fordoblet i forhold til 1992 (figur 3.2 og tabell 3.4).

Det var 31 100 elever som fikk særskilt norskopplæring. Elever som får særskilt norskopplæring utgjorde 5,3 prosent av den totale elevmassen i Norge. Oslo var det fylket hvor det var størst andel av elevene som fikk særskilt norskopplæring. Det var 20 prosent av elevene i grunnskolen i Oslo som fikk særskilt norskopplæring, mens det var under 2 prosent i Nord-Trøndelag, Nordland og Troms.

Det er langt færre som får morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring. I skoleåret 2000/01 var det 13 500 elever som fikk morsmålsopplæring og 9 500 som fikk tospråklig fagopplæring. Noen av elevene har både morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. Det var flest elever som fikk morsmålsundervisning på urdu. Elever som får undervisning i vietnamesisk, albansk og somalisk utgjorde også et stort antall (tabell 3.3). Det var 7,7 prosent av elevene som fikk norskopplæring og tospråklig opplæring i Oslo, 4,5 prosent i Finnmark og 4,2 prosent i Buskerud. I Nord-Trøndelag og Nordland var andelen minst, 1,1 prosent.

Andelen innvandrere som tar videregående utdanning fortsetter å øke

Per 1. oktober 2000 var det over 10 400 innvandrere i videregående utdanning. Dette utgjorde 6,4 prosent av elevmassen. Til sammenlikning utgjorde innvandrere 6 120, og 4 prosent av elevmassen i 1997. Av elever med to utenlandsfødte foreldre, var tre av fire førstegenerasjonsinnvandrere i 2000.

Språklige minoriteter. Personer som har andre morsmål (førstespråk) enn norsk og samisk. (Definisjonen omfatter også skandinaver og andre vesteuropeere.) Med morsmål mener en her språk som brukes i daglig tale i hjemmet til personen. Elever som har andre morsmål har de samme rettighetene til tilpasset opplæring som andre elever innenfor opplæringen i grunnskolen.

Morsmålsopplæring. Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet til elever fra språklige minoriteter. Opplæringsloven gir i § 2-8 hjemmel til å gi forskrifter om plikt for kommunene til å gi særskilt opplæring i morsmål for elever fra språklige minoriteter, jf kapittel 24 i forskrift til opplæringsloven. Voksne fra språklige minoriteter som får grunnskoleopplæring, er ikke med i ordningen med morsmålsopplæring.

Særskilt norskopplæring (for språklige minoriteter). Særskilt norskopplæring for språklige minoriteter er enten en tilleggsopplæring i norsk eller opplæring i faget norsk for elever fra språklige minoriteter (norsk 2) som er et eget fag i læreplanverket, eller en kombinasjon av disse.

Fra 1996 til 2000 har andelen 16-18-åringer som deltar i videregående utdanning blant hele befolkningen sunket fra 92 til 89,3 prosent (tabell 3.5). Blant innvandrere øker imidlertid andelen stadig. Fra 1994 til 2000 har andelen blant førstegenerasjonsinnvandrere økt fra 59,6 til 67,6 prosent. Blant personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre har andelen økt fra 79,3 til 86,6 prosent. Denne gruppen avviker stadig mindre fra totalbefolkningen. Mens avstanden var 10 prosentpoeng i 1994, var avstanden i 2000 under tre prosentpoeng.

Når det gjelder de to kjønns deltakelse i videregående utdanning, er det litt større forskjeller blant innvandrere enn blant 16-18-åringer totalt sett. Forskjellene har gått i utjevnenende retning blant innvandrere siden 1994. I alle gruppene er det en større andel jenter enn gutter som tar videregående utdanning.

Det er en god del førstegenerasjonsinnvandrere over 18 år som deltar i videregående utdanning. Blant førstegenerasjonsinnvandrere i videregående utdanning i 2000 var 36 prosent over 18 år (tabell 3.6). Blant kvinnelige førstegenerasjonsinnvandrere i videregående skoler var 11 prosent over 30 år, og nesten 30 prosent var over 20 år.

Blant elever med to utenlandsfødte foreldre var det de med pakistansk bakgrunn som utgjorde den største gruppen i videregående skoler (1 460) (tabell 3.7). Deretter fulgte de med bakgrunn fra Vietnam, Iran og Bosnia-Hercegovina (670). Tallet på personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre er fremdeles lavt, men som vi har sett er andelen som deltar i videregående utdanning høy. De største gruppene hadde landbakgrunn (mors fødeland) fra Pakistan (880), Vietnam (267) og India (180).

Førstegenerasjonsinnvandreres deltakelse i høyere utdanning fremdeles lav

Per 1. oktober 2000 var 132 300 personer i alderen 19-29 år registrert som studenter i høyere utdanning. Av disse var omtrent 56 800 menn og 75 500 kvinner, eller henholdsvis 43 prosent menn og 57 prosent kvinner. Blant personer i alderen 19-29 år, med to utenlandsfødte foreldre, var det registrert i 6 410 studenter på samme tid. Innvandrere utgjør i underkant av 5 prosent av elevene innenfor denne aldersgruppen. Fordelingen mellom kvinner og menn var den samme som blant alle studenter.

Andelen blant personer totalt i alderen 19-24 som var registrert i høyere

utdanning var i 2000 26,4 prosent. Andelen blant førstegenerasjonsinnvandrere i samme alder var betydelig lavere, bare 12,7 prosent. Dette er likevel en økning fra 1994 hvor andelen var 10,2 prosent (tabell 3.8). Andelen var 20,9 prosent blant personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre. Dette er en nedgang fra året før. Antallet født i Norge med to utenlandsfødte foreldre er fremdeles lavt i denne aldersgruppene. Derfor er det vanskelig å si om nedgangen representerer en ny trend.

Blant personer i alderen 25-29 år har deltakelsen i høyere utdanning blant innvandrere gått litt ned fra 1994 til 2000 (tabell 3.9). Deltakelsen i høyere utdanning var relativt lik i befolkningen totalt (13,9 prosent) sammenliknet med personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre (13,8). Førstegenerasjonsinnvandre har lavest deltakelse i høyere utdanning også i denne aldersgruppen (9,1), selv om det har vært en økning fra året før (8,1).

Ser vi på deltakelse i forhold til landbakgrunn er det relativt store forskjeller mellom gruppene. For alle gruppene i alderen 19-24 år, er deltakelsen betydelig høyere blant personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre enn blant førstegenerasjonsinnvandrere (tabell 3.10). Blant innvandrere med pakistansk landbakgrunn var det 7,2 prosent førstegenerasjonsinnvandrere i høyere utdanning, og hele 17,3 prosent blant personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre. Blant de med vietnamesisk landbakgrunn var de tilsvarende tallene 24,1 og 37,1. Det var relativt få personer

i de forskjellige gruppene, og tallene må derfor tolkes med varsomhet.

Ulikt utdanningsnivå blant innvandrerne

Blant personer med to utenlandsfødte foreldre var det flere som hadde utdanning på universitets- eller høgskolenivå enn blant personer med norsk bakgrunn.

27,1 prosent av personer med innvandringsbakgrunn hadde utdanning på universitets- eller høgskolenivå, mot 21,5 prosent av personer uten innvandringsbakgrunn (se tabell 3.12)¹.

Et problem ved tolkning av tallene er at alderssammensetningen er svært ulik, og at innvandrerbefolkningen i gjennomsnitt er yngre enn befolkningen ellers. I den eldre delen av befolkningen vil være mange med lavt utdanningsnivå.

Det var til dels svært store forskjeller i utdanningsnivået etter hvor innvandrerne kommer fra. Andelen med universitets- eller høgskoleutdanning varierte fra 7,7 til 44 prosent, etter landbakgrunnen til innvandrerne. Innvandrere fra Tyrkia hadde lavest andel med høyere utdanning, mens innvandrere fra Sveits hadde høyest andel med høyere utdanning. Også blant innvandrere fra blant annet Frankrike, Nederland og Sør-Afrika hadde om lag 40 prosent høyere utdanning. Til sammenligning hadde 21,5 prosent av de med norsk bakgrunn fullført en utdanning på universitets- eller høgskolenivå. I noen landgrupper finner vi også store forskjeller i utdanningsnivå mellom menn og kvinner fra samme land. Ofte er ikke innvandrerne representative for

¹ Andelen med uoppgitt utdanning varierer mye med landbakgrunn, og er minst for norskfødte med 0,5 prosent, og størst for personer med Somalia som landbakgrunn med 31,5 prosent. Oversikten over andel med høyeste fullførte utdanning på universitetsnivå som presenteres her, er derfor minimumstall.

utdanningsnivået i landet de kommer fra, men har gjerne betydelig høyere utdanning enn gjennomsnittet i landet de har bakgrunn fra.

Innvandrere fra Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania hadde størst andel utdanning på universitets- eller høgsolenivå sammenlignet med innvandrere fra andre verdensområder (tabell 3.13). Mange kvinner som har flyttet til Norge fra Europa, hadde i større grad fullført en utdanning på universitets- eller høgsolenivå enn menn fra samme land som også har flyttet til Norge. Det var likevel flere menn enn kvinner som hadde lang høyere utdanning, slik som også var tilfelle for dem med norsk bakgrunn.

I forbindelse med kompetansereformen knytter det seg stor interesse til å få bedre kunnskap om hvor mange som aldri har fullført noen utdanning. Personer som aldri har fullført noen skolegang kan gjennom kompetansereformen ha interesse av å få ta grunnskoleutdanning. I mange land er det slik at det i stor grad er kvinner som aldri har fullført noen skolegang. Dette er også tilfelle i deler av innvanderbefolkningen i Norge. Andelen uten noen fullført skolegang varierte fra 0 til 7,7 prosent. Størst andel uten noen fullført utdanning hadde personer med Marokko som landbakgrunn. Her manglet hele 12,7 prosent av kvinnene skolegang. Vi antar også at det blant dem med uoppgitt utdanning vil være en del uten noen fullført utdanning.

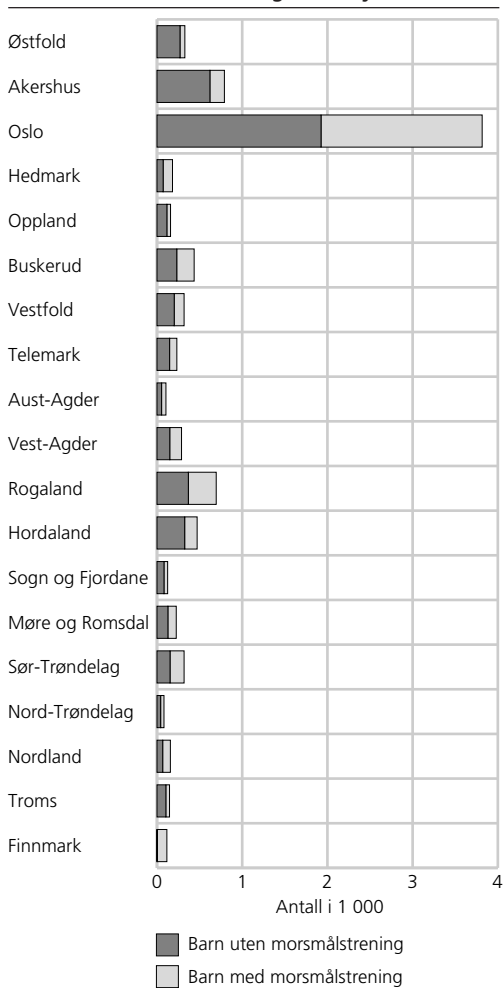
Om statistikken

Statistikken over befolkningens utdanningsnivå omfatter den høyeste fullførte utdanning til alle personer 16 år og over som er registrert bosatt i Norge. Statistikken er individbasert og bygger på den årlige individstatistikken over avsluttet utdanning som blir hentet inn fra de enkelte lærestedene. I tillegg hentes det inn opplysninger om nordmenns utdanning fullført i utlandet fra Statens lånekasse for utdanning. Det har blitt gjennomført spørreskjemaundersøkelser for å bedre kvaliteten i denne statistikken. I hovedsak er det opplysninger om fullført utdanning utenfor Norge som har manglet i denne statistikken. Data fra spørreskjemaundersøkelsen har oppdatert opplysningene om utdanningsnivå.

Andelen med uoppgitt utdanning varierer mye med landbakgrunn, og er minst for norskfødte med 0,5 prosent, og størst for personer med Somalia som landbakgrunn med 31,5 prosent. Uoppgittandelen er tatt med i tabellene som egen gruppe. Oversikten over høyeste fullførte utdanning som presenteres her, er derfor minimumstall. Før spørreskjemaundersøkelsen som nylig er gjennomført for å forbedre statistikken var uoppgittandelen oppe i over 90 prosent for noen land. Frafallet er fulgt opp nøye, og det viste seg at det var lettest å få inn postale svar fra gruppen som ikke har fullført noen utdanning og gruppen med utdanning på universitets- og høgsolenivå eller videregående-skole-nivå.

Personer som har fullført høyere utdanning deles ofte i to grupper. Personer med lang høyere utdanning har fullført en utdanning av en varighet på minst 4 ½ år, mens de med kort høyere utdanning har fullført en høyere utdanning av en varighet på 4 år eller mindre. Landbakgrunn viser til eget, mors eller fars fødeland.

Figur 3.1. Barn i barnehage fra språklige og kulturelle minoriteter¹. Andel som får morsmålstrening, etter fylke. 2000

¹ Barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk og dansk.
Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.1. Barn i barnehager fra språklige og kulturelle minoriteter¹. 1997-2000

	1997	1998	1999	2000
Barn i alt ..	184 514	187 869	187 671	189 837
Språklige minoriteter i alt	8 734	8 877	9 124	8 992
I prosent	4,7	4,7	4,9	4,7
Av disse med morsmålstrening	4 612	4 560	4 183	3 931
Andel med morsmålstrening, prosent	52,4	51,4	45,9	43,7

¹ Barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk og dansk.

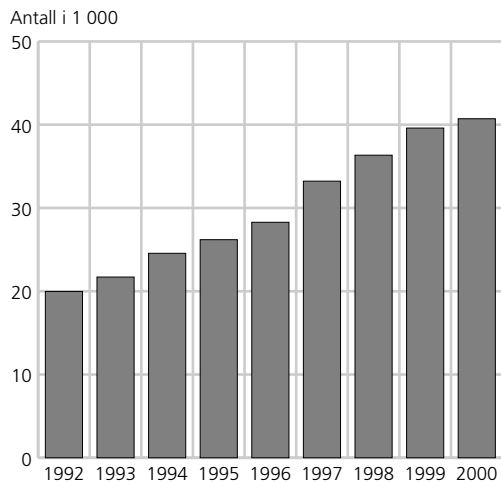
Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.2. Barn i barnehager, etter barnehagens eierforhold. 1997-2000

	1997	1998	1999	2000
Barn i alt				
Offentlige barnehager	107 716	111 044	111 537	112 999
Private barnehager	76 798	76 825	76 134	76 838
Barn fra språklige minoriteter¹				
Offentlige barnehager	7 058	7 193	7 358	7 243
Private barnehager	1 676	1 684	1 766	1 749

¹ Barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk og dansk.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.2. Antall minoritetsspråklige elever i grunnskolen 1992-2000

¹ I tallene for elever fra språklige minoriteter er elever som er registrert sentralt på kommunen medregnet.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.3. Minoritetsspråklige elever i grunnskolen. Hele landet. 1. september 2000¹

Morsmål	Antall
Alle morsmål	40 604
Urdu	4 647
Albansk	2 956
Vietnamesisk	2 769
Engelsk	2 762
Arabisk	2 521
Spansk	2 076
Somalisk	1 948
Bosnisk	1 939
Tyrkisk	1 866
Kurdisk	1 641
Tamil	1 286
Persisk	999
Tysk	817
Punjabi	781
Polsk	778
Filippinsk	745
Russisk	699
Svensk	607
Islandsk	598
Thai	527
Finsk	494
Kinesisk	491
Serbisk	439
Fransk	336
Hindi	330
Nederlandsk	327
Portugisisk	322
Dansk	317
Berbersk	287
Tigrinia	229
Kroatisk	223
Gresk	179
Italiensk	163
Abkhasisk	159
Akan (twi)	150
Swahili	140
Kantonesisk	131
Ungarsk	103
Annet	2 822

¹ I tallene for elever fra språkligeminoriteter er elever som er registrert sentralt på kommunen medregnet.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.4. Elever i grunnskolen fra språklige minoriteter, med morsmålsopplæring, tospråklig opplæring og særskilt norskopplæring, etter fylke. 1. september 2000¹

	Elever i alt	Elever fra språklige minoriteter ²	Elever med morsmålsopplæring ³	Elever med tospråklig opplæring ⁴	Elever med særskilt norskopplæring ⁵
I alt	590 471	40 604	13 542	9 547	31 113
Østfold	31 406	1 878	776	674	1 770
Akershus	65 952	4 609	1 391	982	3 384
Oslo	49 750	15 352	1 772	3 607	10 187
Hedmark	23 246	714	547	133	600
Oppland	22 520	743	475	83	641
Buskerud	30 431	2 367	882	865	1 780
Vestfold	28 568	1 375	745	188	1 175
Telemark	21 430	1 062	523	243	819
Aust-Agder	14 005	584	409	223	540
Vest-Agder	22 418	1 822	579	72	1 523
Rogaland	55 292	2 846	1 308	599	2 386
Hordaland	60 572	2 417	1 583	765	1 963
Sogn og Fjordane	15 247	422	204	43	370
Møre og Romsdal	33 306	1 141	609	0	1 000
Sør-Trøndelag	35 183	1 474	511	337	1 378
Nord-Trøndelag	17 785	263	179	125	267
Nordland	32 494	659	281	271	605
Troms	20 514	401	338	173	339
Finmark	10 204	467	430	164	380
Svalbard	148	8	0	0	6

¹ I tallene for elever fra språklige minoriteter er elever som er registrert i kommunen sentralt inkludert.

² Elever fra språklige minoriteter er elever som har et annet morsmål enn norsk og samisk.

³ Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet til elever fra språklige minoriteter.

⁴ Tospråklig opplæring er opplæring hvor morsmålet til eleven blir brukt i opplæringen.

⁵ Særskilt norskopplæring er tilleggsopplæring i norsk eller opplæring i faget norsk som annetspråk for elever fra språklige minoriteter.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.5. Elever i videregående skole i prosent av registrerte årskull 16-18 år, etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000

	Befolkningen totalt			Førstegenerasjonsinnvandrere			Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
1994	89,0	89,1	88,9	59,6	62,2	56,9	79,3	81,2	77,2
1995	90,3	90,0	90,6	61,5	64,8	58,1	82,9	83,7	82,1
1996	92,0	91,5	92,5	69,1	71,2	67,0	81,8	81,7	82,0
1997	92,0	91,5	92,5	67,5	69,9	65,1	83,8	84,0	83,5
1998	91,4	90,7	92,2	69,9	70,7	69,1	83,2	82,9	83,5
1999	90,9	90,2	91,7	62,6	62,7	62,5	83,6	83,0	84,2
2000	89,3	88,8	89,9	67,6	66,0	69,3	86,6	85,7	87,5

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.6. Elever i videregående skoler, etter innvandringskategori, alder og kjønn. 1. oktober 2000

	Innvandringskategori				
	I alt	Uten innvandringsbakgrunn	Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn	Født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	Annet
Menn og kvinner i alt	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
-16 år	30,25	30,74	20,76	32,33	30,38
17 år	29,09	29,35	23,93	29,69	29,36
18 år	23,32	23,45	19,97	23,92	23,84
19 år	5,01	4,61	9,84	7,60	6,05
20-24 år	5,85	5,52	11,80	5,69	5,84
25-29 år	2,16	2,08	4,52	0,47	1,79
30 år+	4,32	4,24	9,17	0,30	2,73
Menn i alt	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
-16 år	31,30	31,97	21,11	33,92	29,70
17 år	30,50	30,77	25,08	31,15	30,73
18 år	22,38	22,36	20,48	21,41	24,02
19 år	4,67	4,17	11,09	7,47	5,79
20-24 år	6,15	5,88	11,37	5,12	6,03
25-29 år	1,94	1,90	3,76	0,50	1,52
30 år+	3,06	2,95	7,10	0,42	2,22
Kvinner i alt	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
-16 år	29,24	29,24	20,43	30,70	31,05
17 år	27,74	27,74	22,83	28,20	28,02
18 år	24,22	24,22	19,49	26,48	23,66
19 år	5,34	5,34	8,65	7,74	6,31
20-24 år	5,57	5,57	12,22	6,28	5,66
25-29 år	2,37	2,37	5,24	0,43	2,07
30 år+	5,52	5,52	11,15	0,17	3,24

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.7. Elever i videregående skoler, etter landbakgrunn og innvandringskategori¹. 1. oktober 2000

Landbakgrunn	Innvandringskategori		
	Innvandrere i alt	Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn	Født i Norge av to utenlandsfødte foreldre
I alt	10 411	8 057	2 354
Av disse			
Danmark	224	162	62
Island	129	115	14
Sverige	225	198	27
Jugoslavia	564	503	61
Polen	272	206	66
Storbritannia	110	77	33
Russland	196	196	.
Tyrkia	418	245	173
Bosnia-Hercegovina	673	673	.
Etiopia	120	120	9
Marokko	241	101	140
Somalia	533	530	3
Sri Lanka	380	345	35
Filippinene	253	186	67
India	269	86	183
Irak	331	331	.
Iran	773	770	3
Kina	128	111	17
Pakistan	1 456	580	876
Thailand	151	150	1
Vietnam	849	582	267
Chile	357	329	28

¹ Gjelder personer med to utenlandsfødte foreldre.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.8. Studenter i høyere utdanning i prosent av registrerte årskull (19-24 år), etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000

	Befolkningen totalt			Førstegenerasjonsinnvandrere			Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
1994	23,5	20,7	26,4	10,2	10,8	9,6	26,6	26,2	27,1
1995	25,1	21,7	28,5	10,5	11,2	9,9	25,4	26,1	24,6
1996	26,7	22,7	30,7	11,4	12,5	10,6	23,8	22,5	25,1
1997	26,9	22,6	31,3	11,3	12,0	10,9	22,3	20,6	24,1
1998	27,2	22,5	32,0	11,9	11,7	12,1	21,1	19,5	22,8
1999	27,9	23,1	32,9	11,9	11,4	12,2	23,1	20,7	25,8
2000	26,4	21,6	31,4	12,7	11,5	13,7	20,9	18,7	23,3

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.9. Studenter i høyere utdanning i prosent av registrerte årskull (25-29 år), etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000

	Befolkningen totalt			Førstegenerasjonsinnvandrere			Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
1994	11,5	11,7	11,3	9,4	10,8	8,0	14,3	15,9	12,6
1995	12,0	11,9	12,1	8,3	9,3	7,3	15,9	16,5	15,3
1996	12,4	12,0	12,7	8,3	9,2	7,4	14,6	14,3	14,9
1997	12,6	12,1	13,2	7,8	8,6	7,1	13,8	17,1	10,2
1998	13,1	12,4	14,0	8,0	8,9	7,3	15,2	13,8	16,7
1999	13,9	12,7	15,1	8,1	8,4	7,8	16,6	17,4	15,7
2000	13,9	12,6	15,4	9,1	9,1	9,1	13,8	14,0	13,6

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.10. Innvandrere som er studenter i høyere utdanning, etter landbakgrunn¹, kjønn og innvandringskategori per 1. oktober 2000. 19-24 år. Absolutte tall og prosent

Landbakgrunn	Førstegenerasjonsinnvandrere			Personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
Danmark	86	37	49	22	10	12
Finland	46	6	40	11	3	8
Sverige	192	65	127	15	7	8
Jugoslavia	53	19	34	24	9	15
Polen	105	46	59	16	10	6
Storbritannia	29	11	18	10	6	4
Tyrkia	61	21	40	32	6	26
Tyskland	110	36	74	17	8	9
Bosnia-Hercegovina	403	155	248	1	.	1
Marokko	14	6	8	19	6	13
Somalia	40	20	20	5	3	2
Sri Lanka	89	39	50	19	9	10
Filippinene	27	8	19	14	6	8
India	41	18	23	96	39	57
Irak	37	18	19	.	.	.
Iran	183	92	91	2	.	2
Pakistan	106	57	49	267	141	126
Thailand	17	5	12	.	.	.
Vietnam	391	199	192	69	33	36
USA	34	13	21	2	.	2
Chile	51	13	38	9	3	6
I prosent av registrerte årskull 19-24 år						
Danmark	9,8	9,7	9,8	20,6	17,9	23,5
Finland	10,8	4,2	14,1	24,4	14,3	33,3
Sverige	7,5	6,7	8,0	25,0	25,0	25,0
Jugoslavia	3,9	2,5	5,7	18,3	17,0	19,2
Polen	20,7	20,0	21,3	36,4	37,0	35,3
Storbritannia	11,9	7,7	18,0	19,2	19,4	19,0
Tyrkia	5,0	3,5	6,5	11,3	4,4	17,7
Tyskland	27,1	23,1	29,6	37,8	28,6	52,9
Bosnia-Hercegovina	31,8	24,4	39,1	:	:	:
Marokko	3,3	3,1	3,4	10,3	6,2	14,8
Somalia	3,5	3,4	3,6	:	:	:
Sri Lanka	13,6	16,3	12,1	48,7	40,9	58,8
Filippinene	6,6	7,1	6,4	25,0	24,0	25,8
India	13,2	13,6	12,9	33,3	28,1	38,3
Irak	2,8	1,9	5,1	:	:	:
Iran	20,0	21,1	19,0	:	:	:
Pakistan	7,2	8,5	6,1	17,3	17,0	17,6
Thailand	3,9	3,8	3,9	:	:	:
Vietnam	24,1	26,0	22,3	37,1	33,7	40,9
USA	11,0	7,8	14,7	:	:	:
Chile	8,5	4,4	12,5	15,0	:	21,4

¹ Landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.11. Innvandrere som er studenter i høyere utdanning etter landbakgrunn¹, kjønn og innvandringskategori per 1. oktober 2000. 25-29 år. Absolutte tall og prosent

Landbakgrunn	Førstegenerasjonsinnvandrere		
	I alt	Menn	Kvinner
Danmark	126	60	66
Finland	56	18	38
Sverige	250	83	167
Jugoslavia	27	14	13
Polen	58	25	33
Storbritannia	38	16	22
Tyrkia	20	10	10
Tyskland	119	53	66
Bosnia-Hercegovina	122	62	60
Marokko	19	13	6
Somalia	39	30	9
Sri Lanka	47	24	23
Filippinene	13	:	8
India	56	30	26
Irak	33	16	17
Iran	105	61	44
Pakistan	69	45	24
Thailand	13	6	7
Vietnam	220	123	97
USA	49	21	28
Chile	51	31	20
	I prosent av registrerte årskull 25-29 år		
Danmark	10,7	9,5	12,2
Finland	8,0	8,2	7,9
Sverige	7,9	5,9	9,5
Jugoslavia	2,1	2,0	2,3
Polen	12,4	16,2	10,5
Storbritannia	6,4	4,3	9,8
Tyrkia	1,6	1,5	1,8
Tyskland	18,8	17,2	20,2
Bosnia-Hercegovina	12,4	12,3	12,6
Marokko	3,6	4,7	2,4
Somalia	3,6	5,7	1,6
Sri Lanka	5,2	7,4	4,0
Filippinene	2,2	:	1,6
India	11,4	13,7	9,5
Irak	1,7	1,1	3,7
Iran	14,1	17,9	10,9
Pakistan	3,9	5,2	2,7
Thailand	2,5	10,0	1,5
Vietnam	13,1	15,2	11,1
USA	12,1	10,9	13,3
Chile	10,8	13,1	8,5

¹ Landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.12. Personer 16 år og over, etter høyeste fullførte utdanning og landbakgrunn¹. 1998.
Prosent

Landbakgrunn	Høyeste fullførte utdanning						
	I alt	Uoppgitt	Ingen fullført utdanning	Grunnskole-nivå	Videregående-skole-nivå	Kort høyere utdanning	Lang høyere utdanning
I alt	3 522 058	1,5	0,3	22,9	53,2	17,8	4,2
Personer uten innvandringsbakgrunn							
Norge	3 200 719	0,5	0,2	23,8	54,0	17,5	4,0
Personer med innvandringsbakgrunn							
I alt	321 339	12,1	1,3	14,5	45,0	20,2	6,9
Av disse fra:							
Europa	194 014	11,2	0,6	14,1	45,0	21,6	7,5
Afrika	19 524	19,5	3,0	12,9	42,6	16,7	5,3
Asia	68 126	14,1	3,2	17,5	45,4	15,7	4,1
Nord- og Mellom-Amerika	28 819	9,0	0,5	11,8	43,7	24,9	10,3
Sør-Amerika	9 174	9,9	1,3	12,9	53,1	17,3	5,5
Oseania	1 682	14,6	0,4	9,6	43,5	25,4	6,5
Utvalgte land fra Europa							
Frankrike	3 469	16,0	0,5	7,5	32,8	27,8	15,5
Nederland	5 767	8,0	0,2	9,5	42,9	27,9	11,4
Storbritannia	21 614	8,0	0,3	11,5	43,1	28,5	8,6
Tyskland	17 244	6,6	0,2	10,8	46,4	23,8	12,1
Russland	1 934	26,8	0,2	5,5	31,8	16,4	19,4
Polen	6 613	7,6	0,4	12,8	47,4	19,4	12,4
Ungarn	2 594	4,0	0,4	14,6	50,5	22,0	8,6
Sverige	41 314	12,8	0,4	14,2	43,5	22,9	6,3
Danmark	38 054	6,2	0,4	14,9	49,9	22,2	6,4
Finland	8 935	15,6	0,3	15,2	41,4	21,1	6,6
Italia	2 093	12,2	0,7	15,4	44,2	18,3	9,2
Island	4 073	17,9	0,2	13,2	42,9	19,6	6,2
Spania	2 423	10,5	0,7	20,3	44,9	16,8	6,8
Jugoslavia	6 710	18,8	1,1	18,4	48,1	11,7	2,0
Bosnia-Hercegovina	1 040	9,1	0,1	8,9	42,7	30,2	8,9
Tyrkia	6 817	16,1	5,1	34,0	37,0	5,9	1,8
Utvalgte land fra øvrige verdensdeler							
Sør-Afrika	1 040	9,1	0,1	8,9	42,7	30,2	8,9
Japan	1 099	14,6	0,5	9,1	38,2	30,4	7,3
Canada	3 194	7,8	0,3	10,8	44,3	27,1	9,6
USA	23 682	8,6	0,4	11,8	43,3	25,2	10,7
Filippinene	5 056	10,7	1,6	14,0	39,3	28,7	5,7
Kina	3 411	17,4	2,9	14,5	32,1	20,8	12,3
India	5 012	12,6	1,2	12,1	43,5	23,1	7,6
Sør-Korea	3 705	2,4	0,1	10,9	59,3	25,2	2,2
Iran	7 178	13,3	3,1	10,0	47,3	19,8	6,7
Etiopia	2 031	16,9	1,5	7,9	48,6	18,6	6,6
Chile	5 072	9,1	1,5	12,2	56,2	17,0	4,1
Irak	3 227	25,8	4,0	16,3	33,8	16,1	4,0
Libanon	1 015	17,6	1,9	19,8	41,4	15,4	3,9
Colombia	1 084	7,4	0,6	16,2	58,4	12,7	4,7
Sri Lanka	6 340	17,0	1,1	14,8	52,9	11,8	2,5
Marokko	3 779	18,7	7,7	23,6	37,9	10,7	1,4
Vietnam	10 472	8,6	4,9	18,4	57,4	8,7	2,0
Thailand	2 691	10,8	6,2	35,4	37,7	8,0	1,9
Pakistan	13 965	19,1	5,0	26,2	40,2	8,3	1,2
Somalia	3 785	31,8	4,0	11,5	44,3	7,4	1,0

¹ Bare land med over 1000 bosatte i Norge 16 år og over er med i denne tabellen.

² Landene er sortert etter andel med utdanning på universitets- eller høgskolnivå, det vil si sum av de to siste kolonnene.
 Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.13. Personer 16 år og over, etter høyeste fullførte utdanning og landbakgrunn, gruppert etter verdensregioninndeling. 1998. Prosent

Landbakgrunn	Høyeste fullførte utdanning						
	I alt	Uoppgitt	Ingen fullført utdanning	Grunnskole-nivå	Videregående skole-nivå	Kort høyere utdanning	Lang høyere utdanning
I alt	3 522 058	1,6	0,3	23,0	53,2	17,8	4,2
Norge	3 200 719	0,5	0,2	23,8	54,0	17,5	4,0
Utlandet i alt	321 339	12,1	1,3	14,5	45,0	20,2	6,9
Norden	94 125	10,6	0,4	14,6	45,9	22,2	6,3
Vest-Europa ellers, unntatt Tyrkia	60 002	8,5	0,4	11,4	43,6	25,9	10,3
Øst-Europa	33 070	16,7	0,8	13,4	46,4	15,4	7,2
Nord-Amerika og Oseania	28 558	8,9	0,4	11,5	43,4	25,4	10,3
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia ..	105 584	14,9	3,1	17,2	45,1	15,4	4,3

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

4. Arbeid

- Arbeidstakerandelen blant førstegenerasjonsinnvandrere var 50,9 prosent ved utgangen av 2000. I befolkningen totalt var den 61,1.
- Det har vært en markant vekst i sysselsettingen blant ikke-vestlige innvandrere i siste halvdel av 1990-tallet.
- Innvandrere fra Afrika hadde ved utgangen av 2000 det laveste sysselsetningsnivået, på 41,8 prosent, mens innvandrere fra Sør- og Mellom-Amerika har det høyeste nivået blant ikke-vestlige innvandrere med 54,6 prosent.
- Ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert innen næringsgruppene "Hotell- og restaurantvirksomhet" og "Rengjøringsvirksomhet".
- Andelen blant yrkesaktive innvandrere som jobber i offentlig sektor er lavere enn i yrkesbefolkningen totalt, mens andelen i privat sektor er høyere.
- Det er særlig innvandrere fra ikke-vestlige land som har høy registrert arbeidsledighet. Afrikanske innvandrere hadde høyest registrert ledighet med 12,8 prosent – et nivå som er 5 ganger høyere enn det vi finner for hele befolkningen.
- Til tross for at yrkesdeltakelsen blant innvandrerkvinner er lavere enn blant menn, er det er langt færre kvinner (5,7 prosent) enn menn (7,5 prosent) som registrerer seg som arbeidsledige.
- Andelen som deltok på arbeidsmarkedstiltak blant førstegenerasjonsinnvandrere var 2,4 prosent, mens den for hele befolkningen (16-74 år) var 0,5 prosent.
- Flyktninger fra Sri Lanka og Chile hadde en arbeidstakerprosent omtrent på nivå med hele befolkningen samlet (henholdsvis 60,9 og 59,8 prosent). Lavest andel arbeidstakere finner vi blant irakiske og somaliske flyktninger, med henholdsvis 19,0 og 25,4 prosent.
- Ved slutten av 2000 var den registrerte arbeidsledigheten blant flyktninger 7,7 prosent. 5,2 prosent var registrert som deltakere på arbeidsmarkedstiltak.

Om statistikken

Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere omfatter **førstegenerasjonsinnvandrere** som defineres som "personer født i utlandet av utenlandsfødte foreldre".

Arbeidstakerstatistikken gir tall for alle som er sysselsatt som **arbeidstakere** (ansatte), unntatt vernepliktige. Tall for selvstendig næringsdrivende og familiearbeidere mangler, slik at statistikken ikke dekker alle sysselsatte.

Som mål på sysselsettingen brukes **arbeidstakerandeler** som angir andelen arbeidstakere i prosent av befolkningen mellom 16 og 74 år.

Vestlige innvandrere: omfatter førstegenerasjonsinnvandrere med fødeland i Norden, Vest-Europa ellers og Nord-Amerika og Oseania.

Ikke-vestlige innvandrere: omfatter førstegenerasjonsinnvandrere med fødeland i Øst-Europa, Asia (inkl. Tyrkia), Afrika og Sør- og Mellom-Amerika.

Arbeidstakertallene bygger på tall fra *Arbeidstakerregisteret* som Rikstrygdeverket og trygdekontorene er ansvarlige for. Registeret holdes à jour ved at arbeidsgiverne er pålagt å sende melding til trygdekontoret hver gang et arbeidsforhold starter eller opphører.

Arbeidsledighets- og tiltakstillene bygger på data fra *Aetats register* over registrerte helt arbeidsledige og personer på tiltak ved arbeidskontorene.

Opplysningene om innvandringskategori, landbakgrunn, fødeland, botid i Norge, kjønn og alder er hentet fra Statistisk sentralbyrås *Befolkningsstatistikksystem*. Det benyttes en fødelandsfil som oppdateres hvert år.

Innvandrere er særlig konjunktursutsatte

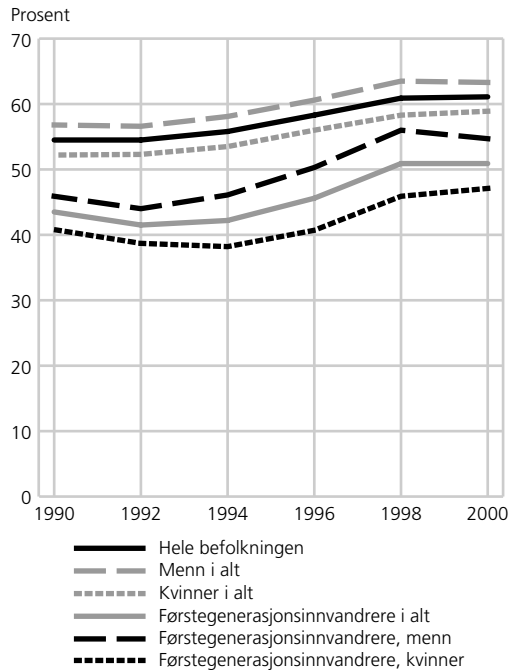
Sysselsettingen blant innvandrere ligger på et lavere nivå enn det vi finner i hele befolkningen. Av figur 4.1 ser vi imidlertid at forskjellene har avtatt noe mot slutten av 1990-årene. Dette henger sammen med den høykonjunkturen som gjorde seg gjeldende fra midten av 1990-tallet, og som bidro til en sterk vekst i sysselsettingen i innvandrergruppen. Mye tyder på at sysselsettingsnivået i innvandrergruppen er spesielt sensitivt overfor konjunktursvingningene. I 1992 som var et lavkonjunkturår, var forskjellene i arbeidstakerandelene mellom innvandrerne og hele befolkningen på 13 prosentpoeng, mens denne differansen var redusert til 10 prosentpoeng i 1998. I dette tidsrommet hadde innvandrerne en vekst på ca. 23 prosent i sysselsettingen, mens befolkningen totalt hadde en vekst på 12 prosent. Det siste året i vår tidsserie, 2000, viser for øvrig ingen

endringer av betydning i sysselsettings-situasjonen. For en generell beskrivelse av flyktnings og andre innvandreres forhold til arbeidsmarkedet, se Østby (2001e) og Blom (1996).

Kjønnsforskjeller i sysselsettingen

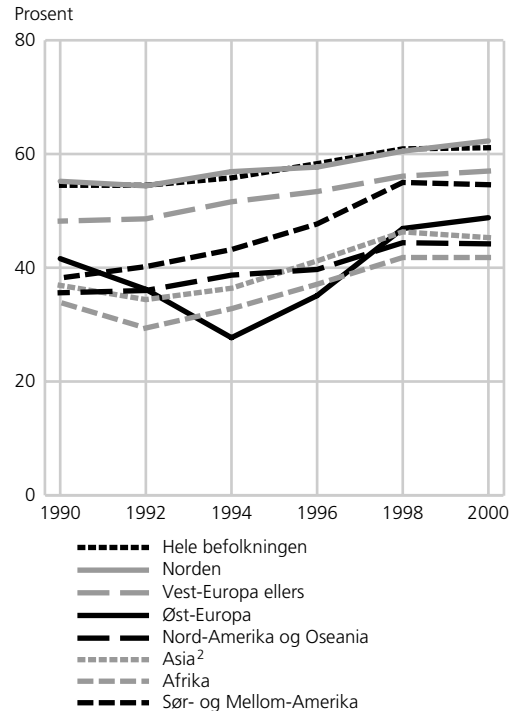
Tidlig på 1990-tallet var kjønnsforskjellene i sysselsetting i innvandrergruppen ikke så veldig mye større enn de vi finner i hele den yrkesaktive befolkning (figur 4.1 og tabell 4.1). Fra midten av 1990-tallet økte imidlertid kjønnsforskjellene blant innvandrerne ved at sysselsettingsveksten var sterkere blant menn. Imidlertid ser disse forskjellene blant innvandrere ut til å ha avtatt noe de siste årene ved at menns sysselsetting har vært litt synkende, mens det for kvinnenes del fortsatt har vært en stigende tendens fra 1998 til 2000. Innvandrerkvinner har i realiteten vært den eneste gruppen med en viss sysselsettingsvekst i løpet av disse to årene (2,6 prosentpoeng).

Figur 4.1. Arbeidstakere i alderen 16-74, etter innvandringsbakgrunn¹ og kjønn. 4. kvartal 1990-2000. I prosent av personer i alt

¹ Innvandringsbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere.
Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.2. Arbeidstakere i alderen 16-74, etter innvandringsbakgrunn¹ og verdensregion. 4. kvartal 1990-2000. I prosent av personer i alt

¹ Innvandringsbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere.
² Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Vekst i sysselsettingen blant innvandrere fra ikke-vestlige land

Som i all statistikk som vedrører innvandrere, vil et fokus på landbakgrunn også i arbeidsmarkedsstatistikken avdekke variasjoner i denne befolkningsgruppen. Figur 4.2 og tabell 4.1 viser sysselsetningsutviklingen innenfor hovedgruppene av innvandrere med utgangspunkt i en inndeling på syv verdensregioner. Som ventet framkommer det et hovedskille mellom de vestlige og ikke-vestlige innvandrergruppene. Innvandrere fra Norden har en sysselsetting på nivå med, og til dels høyere enn resten av befolkningen, mens de øvrige vesteuropeiske innvandrerne bare ligger noen få prosent-

poeng lavere. Innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania, har på den annen side en sysselsetting som ikke skiller seg vesentlig fra de ikke-vestlige innvandrergruppene. Imidlertid befinner denne gruppen seg på et lavt nivå også når det gjelder registrert ledighet, og er rent tallmessig den minste av alle de syv hovedgruppene. Det må også tilføyes at alderssammensetningen i denne innvandrergruppen er noe avvikende, i det vi finner en atskillig større andel over 60 år enn blant innvandrere generelt (20 prosent kontra 8 prosent).

Av de ikke-vestlige innvandrergroppene, er det de fra Sør- og Mellom-Amerika som har det høyeste sysselsettingsnivået. Ser vi på de siste tallene for 2000, har denne gruppen en arbeidstakerandel på 54,6 prosent. Dette sysselsettingsnivået må nok ses på bakgrunn av at flere innvandrere fra denne verdensregionen har lengre botid i Norge enn en del andre ikke-vestlige innvandrere. Østeuropeiske innvandrere har den nest høyeste andelen blant de ikke-vestlige. Lavest ligger afrikanske innvandrere med 41,8 prosent. For øvrig har førstegenerasjonsinnvandrere med asiatiske bakgrunn en sysselsetting på 45,3 prosent.

Betrakter vi utviklingen gjennom hele 1990-tallet, ser vi en vekst i de fleste grupper fra 1992 til 1998. Veksten var kanskje mest markant i de ikke-vestlige innvandrergroppene som alle har fått hevet sysselsettingsnivået betraktelig i løpet av denne perioden som følge av høykonjunkturen. Sysselsettingen blant innvandrere fra Øst-Europa hadde på den annen side visse utviklingstendenser som skiller seg noe fra det generelle mønsteret vi ser, i det de viste sterk nedgang i sysselsettingen også fra 1992 til 1994. Dette henger trolig sammen med den relativt store tilstrømningen av bosniske flyktninger som fant sted omtrent i denne perioden. Rett etter ankomst vil få være i arbeid. Fra og med 1994 gjorde imidlertid sysselsettingen et stort sprang og gruppen kom opp på det nest høyeste nivået blant de ikke-vestlige innvandrere i 2000. I løpet av denne perioden økte sysselsettingen med hele 76 prosent. Østeuropeiske innvandrere var for øvrig gruppen med størst vekst også fra 1998 til 2000. I de fleste andre ikke-vestlige innvandrergropper ser vi tendenser til stagnasjon og svak nedgang.

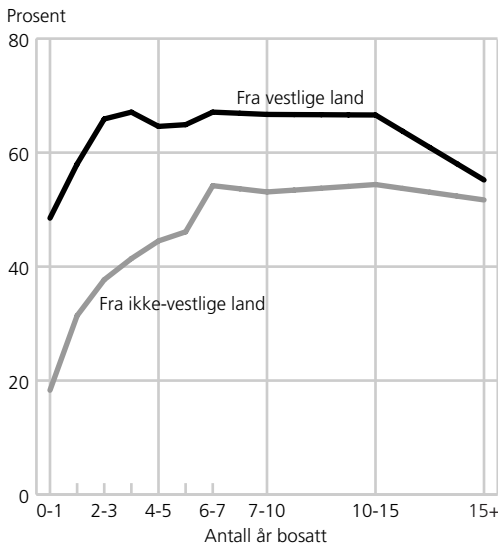
Tabell 4.2 belyser sysselsettingen blant personer med enkelte utvalgte fødeland. I alle groppene har det vært en sterk vekst i perioden 1992 til 2000. For en del nasjonaliteters vedkommende var sysselsettingssituasjonen sterkt preget av flyktingstrømmene på 1990-tallet. Dette gjaldt bl.a. innvandrergroppene fra Jugoslavia, Irak, Iran, Vietnam og Somalia som alle hadde en sysselsetting på under 30 prosent i 1992. Fram til år 2000 kunne det konstateres en fordobling av sysselsettingen for disse landene sett under ett, men fremdeles hadde innvandrere fra Irak og Somalia arbeidstakerandeler på under 30 prosent. Dette skyldes en fortsatt tilstrømning av flyktninger fra disse landene.

For øvrig ser vi at arbeidstakerandelene i de fleste nasjonaliteter avspeiler nivåforskjellene mellom de respektive verdensregionene som har framkommet ovenfor. Imidlertid kan det påpekes noen unntak fra dette mønsteret. Innvandrere fra ikke-vestlige land som Sri Lanka, Fillippinene og Chile hadde i 2000 en sysselsetting på litt over 60 prosent som nesten ligger på nivå med befolkningen totalt. Mens USA hadde derimot en arbeidstakerandel på 43,4 prosent, som f.eks. ligger litt under sysselsettingsnivået for innvandrere fra Iran og Tyrkia, som begge hadde en arbeidstakerandel på 44,2 prosent. Som nevnt må det relativt lave sysselsettingsnivået blant innvandrere fra USA ses på bakgrunn av alderssammensetningen for innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania, da USA er det enkeltland med den desidert største andelen innvandrere fra denne verdensregionen.

Botid har stor betydning

Et annet aspekt ved innvandreres integrasjon på arbeidsmarkedet, er naturligvis den tiden man har oppholdt seg her i

Figur 4.3. Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter innvandringsbakgrunn¹, landbakgrunn og antall år bosatt i Norge. 4. kvartal 2000. Prosent

¹ Innvandringsbakgrunn og landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

landet. Figur 4.3 viser hvordan arbeidstakerandelene varierer med botiden for innvandrere med henholdsvis vestlig og ikke-vestlig landbakgrunn. Det framgår at botiden de første tre årene har stor betydning både for vestlige og ikke-vestlige innvandrere. For den førstnevnte gruppen ser imidlertid botid utover tre år ikke ut til å ha særlig mer betydning mht. nivået på sysselsettingen. Da har en allerede nådd et stabilt høyt nivå. For de ikke-vestlige innvandrere fortsetter derimot sysselsettingen å øke med lengre botid inntil den når et toppnivå ved syv års botid. På dette nivået er forskjellene i arbeidstakerandeler mellom disse to gruppene redusert til omtrent det halve av det vi finner for de med botid under tre år.

Noen ytterligere utjevning mellom de vestlige og ikke-vestlige innvandrere finner imidlertid ikke sted, inntil vi kommer til de med en botid utover 15 år. De fallende sysselsettingskurvene vi da ser, er trolig et utslag av en økende andel alderspensjonister – spesielt blant de vestlige innvandrere.

Ikke-vestlige innvandrere overrepresentert i rengjøring og hotell- og restaurantnæringen

Tabell 4.3 viser arbeidstakernes fordeling på ulike næringsgrupper i yrkesbefolkningen totalt, for førstegenerasjonsinnvandrere i alt og for de syv verdensregionsbaserte innvandrerguppene. Ser vi på fordelingen for arbeidstakere i alt og for førstegenerasjonsinnvandrere i alt, var det i flere næringsgrupper noenlunde lik andel arbeidstakere. Men enkelte næringer gir et noe avvikende fordelingsmønster for innvandrere i forhold til yrkesbefolkningen totalt, da det framkommer en tydelig overrepresentasjon av førstegenerasjonsinnvandrere i næringsgruppene "Hotell- og restaurantvirksomhet" og "Rengjøringsvirksomhet". Dette er arbeidsintensive næringer som i større grad enn andre næringer sysselsetter ufaglært arbeidskraft. Her var det primært de ikke-vestlige innvandrere som bidro til de høye andelene arbeidstakere. Innenfor "Hotell- og restaurantvirksomhet" finner vi andeler i de ikke-vestlige innvandrergruppene som ligger tre, fire ganger høyere enn i yrkesbefolkningen totalt. Når det gjelder "Rengjøringsvirksomhet", var andelen ikke-vestlige innvandrere enda mer avvikende. Mens yrkesbefolkningen totalt hadde 0,9 prosent av arbeidstakerne innen denne næringen, hadde arbeidstakerne fra Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Asia tilsvarende andeler på henholdsvis 11 prosent, 8,7 prosent og 6,8 prosent.

Enkelte andre næringsgrupper hadde også noe avvikende andel arbeidstakere blant sysselsatte innvandrere i forhold til hele yrkesbefolkningen, om enn i noe mindre grad enn næringene nevnt ovenfor. Innen "Nærings- og nytelsesmiddelindustri" hadde f.eks. arbeidstakere fra Asia og Øst-Europa andeler på henholdsvis 6,6 prosent og 5,1 prosent, mens denne andelen lå på 2,7 prosent for arbeidstakere totalt. "Utvinning av råolje og naturgass" hadde på den annen side høyere andel blant de vestlige arbeidstakerne enn i yrkesbefolkningen totalt. Her var andelene for arbeidstakere fra Nord-Amerika og Oseania og Vest-Europa henholdsvis 5,6 prosent og 4,1 prosent mot 1,3 prosent blant yrkesaktive totalt. Også næringsgruppen "Databehandlingsvirksomhet", og til en viss grad "Forskning og utviklingsarbeid", hadde noe høyere andeler arbeidstakere blant vestlige innvandrere i forhold til arbeidstakere totalt. I disse tilfellene dreier det seg i alt vesentlig om næringer med spesialisert og til dels høyt kvalifisert arbeidskraft.

"Helse og sosialtjenester" var også en næringsgruppe med en noe høyere andel arbeidstakere blant innvandrere enn i hele yrkesbefolkningen. Her finner vi imidlertid relativt høye andeler både innen vestlige og ikke-vestlige arbeidstakergrupper. Arbeidstakere fra de nordiske landene hadde en andel på 26 prosent, mens også de fra Afrika og Sør- og Mellom- Amerika hadde høye andeler med henholdsvis 24 og 23 prosent. Av hele yrkesbefolkningen var 17 prosent sysselsatt i denne næringsgruppen.

Lavere andel av innvandrere i offentlig sektor

Tabell 4.4 viser fordelinger av arbeidstakere ut fra landbakgrunn fordelt etter de tre hovedsektorene i arbeidslivet; privat,

statlig og kommunal/fylkeskommunal sektor. Det framgår at de førstegenerasjonsinnvandrerne som var arbeidstakere hadde noe høyere andel innen privat sektor enn yrkesbefolkningen totalt, og tilsvarende noe lavere andeler innen statlig og kommunal/fylkeskommunal sektor. I mange henseende er dette mønsteret en gjenspeiling av den hovedfordelingen vi fant for innvandrere i henhold til næring, da det der framkom en viss overrepresentasjon av innvandrere i typisk private næringer som "Hotell- og restaurantvirksomhet" og "Rengjøringsvirksomhet". Men det var flere variasjoner innad i de respektive innvandrergruppene.

Arbeidstakere fra de nordiske landene hadde en høyere andel innen kommunal/fylkeskommunal sektor enn yrkesaktive i hele landet. Dette må nok ses på bakgrunn av den relativt høye andelen arbeidstakere innen "Helse- og sosialtjenester". Innvandrere fra Vest-Europa (utenom Norden) hadde på den annen side en andel i privat sektor som også lå over gjennomsnittet for innvandrere i alt, men de hadde også en andel i statlig sektor som var mye lik den vi finner for hele yrkesbefolkningen.

Arbeidstakere fra Øst-Europa var blant de med dårligst representasjon innen statlig sektor. De hadde en andel arbeidstakere i privat sektor på nivå med de vesteuropeiske arbeidstakerne, men lå noe over dem i andel i kommunal/fylkeskommunal sektor.

Innvandrerne fra Nord-Amerika og Oseania var den arbeidstakergruppen med desidert høyest andel innen statlig sektor. De hadde også ganske høy andel arbeidstakere i privat sektor, men var til gjengjeld underrepresentert i kommunal/fylkeskommunal sektor.

Arbeidstakere med asiatisk bakgrunn er den gruppen med høyest andel innen privat sektor. Når det gjelder andelen arbeidstakere i de to offentlige sektorene, lå de i begge tilfeller under gjennomsnittet for innvandrere totalt.

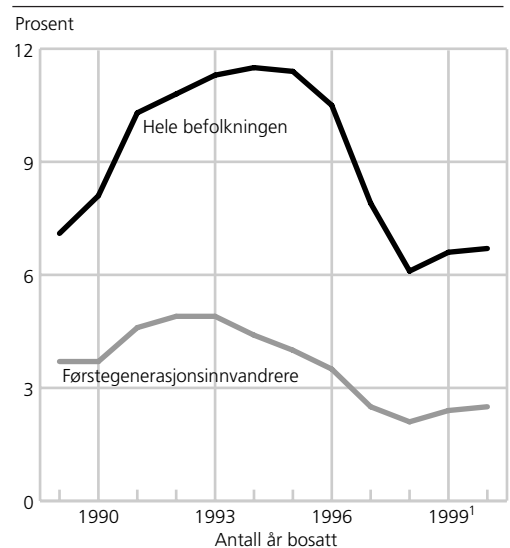
Afrikanske arbeidstakere hadde en andel i statlig sektor som lå noe over snittet for innvandrere i alt. De hadde også en arbeidstakerandel innen kommunal/fylkeskommunal sektor som lå tett opptil den vi fant i gruppen av nordiske arbeidstakere. Derimot lå de lavest når det gjaldt privat sektor.

Arbeidstakere fra Sør- og Mellom-Amerika hadde den desidert laveste andelen arbeidstakere i statlig sektor, men var sterkt representert i den kommunale/fylkeskommunale, nesten på nivå med de afrikanske arbeidstakerne. Dette henger muligens sammen med at også disse to innvandrergруппen var relativt sterkt representert innenfor "Helse- og sosialtjenester".

Svak økning i ledigheten i 2000

Figur 4.4 viser utviklingen i den registrerte arbeidsledigheten på 1990-tallet. Det vil si at den omfatter de som ved utgangen av hvert år står registrert som helt arbeidsledige ved arbeidskontorene og som ikke er deltakere på ordinære arbeidsmarkedstiltak. Konjunkturtendensene avtegner seg tydelig i tallene for hele befolkningen, i det vi ser at ledigheten kulminerte i årene 1992 og 1993 for deretter å falle jevnt til et bunnivå i 1998. Dette er helt i tråd med utviklingen i sysselsettingen som vi så i figur 4.2. Fra og med 1999 var det imidlertid et brudd i tidsserien pga. endringer i definisjonen av helt arbeidsledige. Av den grunn må det tas visse forbehold mht. den økningen vi ser dette året. På den annen side må den

Figur 4.4. Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år etter innvandringskategori. Utgangen av november 1989-2000¹. Prosent

¹ Brudd i tidsserien pga. endringer i definisjonen av helt arbeidsledige.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

svake økningen vi ser fra 1999 til 2000 anses som reell.

Ledighetskurven for førstegenerasjonsinnvandrerne viser en litt avvikende tendens fra den konjunkturrelaterte kurven for hele befolkningen. Vi ser at ledigheten fortsatte å øke også i 1994. Det var først i 1996 at en fallende tendens satte inn, denne ble svært markant de to etterfølgende årene, og forskjellene i arbeidsledighet i forhold til hele befolkningen ble en del redusert. I 1995 var ledigheten 7,4 prosentpoeng høyere blant førstegenerasjonsinnvandrerne. I 1998 utgjorde differansen 4,0 prosentpoeng.

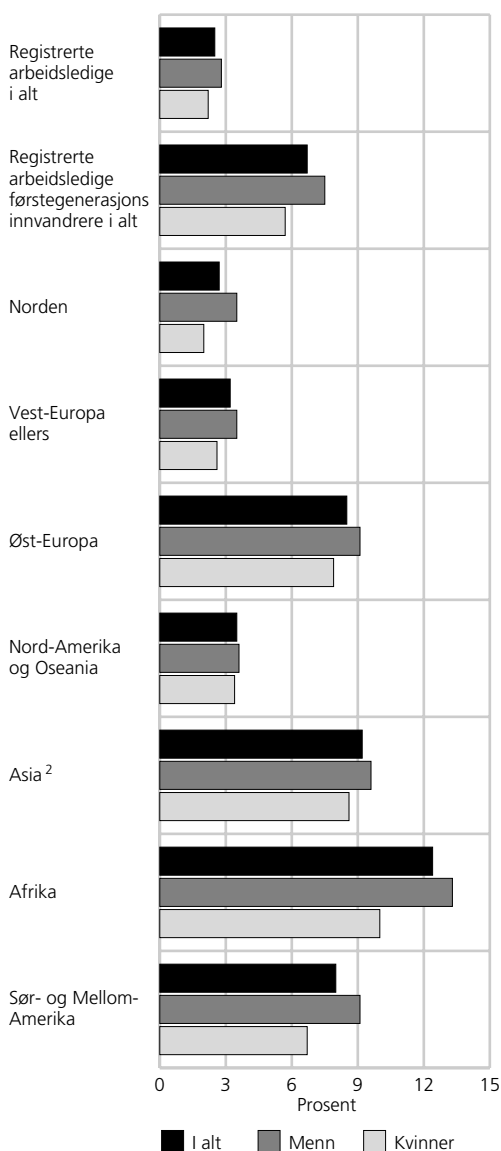
Økningen i innvandrernes ledighet i årene 1992 til 1995 kan tilsynelatende se ut til å stå i et motsetningsforhold til sysselsettingskurven i figur 4.1, som viser en viss stigende tendens nettopp i disse

årene. I realiteten må disse tallene betraktes som et uttrykk for en generell økt aktivitet på arbeidsmarkedet blant innvandrerne i denne perioden ved at flere både registrerer seg som arbeidsledige, og dermed gjør seg disponible på arbeidsmarkedet, og at flere kommer i jobb. Antakelig henger dette etterslepet i ledighet også sammen med at det tar lenger tid for innvandrere å etablere seg i arbeidslivet. Fra 1996 til 1998 var det imidlertid åpenbart at også mange av de tidligere registrert ledige gikk over i de sysselsattes rekker. I denne perioden gjorde høykonjunktoren seg sterkt gjeldende, også blant innvandrerne, ved en entydig stigende sysselsettingskurve og fallende ledighetskurve. Dessuten har andelen nyankomne innvandrere vært synkende disse årene.

Registrert ledighet varierer mye med landbakgrunn

Ledighetskurven i figur 4.4 viser den registrerte ledigheten slik den har opptrådt samlet for alle førstegenerasjonsinnvandrere under ett. I likhet med sysselsettingstallene vil et fokus på landbakgrunn avdekke store variasjoner innad i denne sammensatte gruppen. Figur 4.5, med tall for 4. kvartal 2000, viser med all tydelighet at det var de ikke-vestlige innvandrergruppene som trakk ledigheten opp på det relativt høye nivået som vi har sett. Tallene viser f.eks. at afrikanske innvandrere hadde en registrert ledighet på 12,8 prosent – et nivå som er fem ganger høyere enn det vi finner for hele befolkningen. Asiatiske innvandrere hadde en ledighet på 9,4 prosent mens de fra Øst-Europa lå på 8,6 prosent. Innvandrere fra Sør- og Mellom-Amerika lå også tett oppunder dette nivået med 8,2 prosent. Ser vi på de vestlige innvandrergruppene, finner vi en ledighet som bare ligger noen desimaler høyere enn den som var

Figur 4.5. Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn¹ og kjønn. 4. kvartal 2000. I prosent av arbeidsstyrken

¹ Landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere.

² Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

gjeldende for hele landet. Disse forskjellene i landbakgrunn opptrer som svært stabile mønstre i statistikken for registrert arbeidsledighet.

Det kan også være verdt å merke seg at kvinner har lavere ledighet enn menn i nesten alle innvandrerguppene. Da det er den registrerte ledigheten det her er snakk om, kan disse forskjellene ikke tolkes som annet enn et uttrykk for at færre innvandrerkvinner melder seg ledige på arbeidskontorene. Av tallene i tabell 4.1 framkommer det eksplisitt at kvinner generelt har en lavere sysselsetting enn menn og da innvandrerkvinner i særdeleshet.

Høy andel ikke-vestlige innvandrere på arbeidsmarkedstiltak

Registrert ledighet ligger en del høyere blant innvandrere enn i hele befolkningen, og den samme tendensen gjør seg gjeldende med hensyn til deltakelse i arbeidsmarkedstiltak (tabell 4.5). Innvandrere hadde en deltakerandel på 2,4 prosent av innvandrerbefolkningen (16-74 år). Den tilsvarende andelen for hele landets befolkning var 0,5 prosent. Det er også i denne sammenhengen primært de ikke-vestlige innvandrerne vi finner registrert, og de stod for nærmere 30 prosent av alle deltakere på disse tiltakene. Disse tendensene har vært stabile over lengre tid. I 4. kvartal 2000 var det de afrikanske innvandrerne som hadde den høyeste deltakerandelen både for innvandrere totalt og for menn og kvinner separat. Gruppen med høyest deltakelse kan imidlertid variere noe mellom de ikke-vestlige verdensregionene fra kvartal til kvartal.

Flere flyktninger i jobb¹

Rundt 1 000 flere flyktninger (av de bosatt etter 1986) var i jobb ved utgangen av november 2000, enn ved samme tidspunkt året før. I samme periode økte tallet på registrerte helt arbeidsledige flyktninger med 477 personer, mens antallet tiltaksdeltakere økte med 666. I 4. kvartal 2000 hadde 39,9 prosent av alle flyktninger i alderen 16-74 et arbeidstakerforhold, mot 44,2 prosent to år før (tabell 4.6). Sterkest vekst i sysselsettingen fra 1999-2000, blant de største flyktninggruppene, hadde flyktninger fra Jugoslavia. Den største nedgangen fant sted blant flyktninger fra Sri Lanka.

Andelen flyktninger i arbeid varierer betydelig med landbakgrunn. Høyest yrkesdeltakelse hadde flyktninger fra Sri Lanka og Chile. Disse to gruppene hadde en arbeidstakerprosent på nivå med den for hele befolkningen samlet. Lavest andel i arbeid fant vi i 2000 blant irakiske og somaliske flyktninger. Dette var også de gruppene som hadde størst økning i flyktningstallet fra 1999 til 2000.

Som for de norskfødte, er arbeidstakerprosenten for flyktninger høyere blant menn enn kvinner (figur 4.6). Denne kjønnsforskjellen er mer markant blant flyktninger enn for totalbefolkningen, men mindre enn i innvandrerbefolkningen generelt. Forskjellen mellom kjønnene har utjevnet seg betydelig i løpet av de siste årene. I 2000 hadde 42,5 prosent av de mannlige og 36,4 prosent av de kvinnelige flyktningene et arbeidstakerforhold. Den største kjønnsforskjellen i sysselsettingsnivå var blant flyktninger fra Somalia og Irak, mens forskjellene var minst blant flyktningene fra Iran og Vietnam.

¹ Teksten er i stor grad hentet fra Mathisen 2001.

Botid og bosettingstidspunkt er, ved siden av den generelle konjunktursituasjonen, svært viktig for nivået på sysselsettingen blant flyktninger (og innvandrere generelt). Tar vi utgangspunkt i de enkelte kullene, er det store variasjoner i hvor flyktningene kommer fra. Årskullene kan dessuten være forskjellig sammensatt med tanke på kjønn og alder. Flyktningenes utdanningsnivå og yrkeskompetanse vil også kunne variere med årskull og fødeland. Yrkesdeltakelsen var i 4. kvartal lavest for de nyankomne flyktningene. Arbeidstakerprosenten i nyankomne flyktningkull har imidlertid steget de siste årene (fra 8,5 prosent i 1998, til 13,1 i 2000). Det ser ut til at nyankomne flyktningkull i siste halvdel av 1990 årene raskere har fått tatt del i arbeidslivet (figur 4.7). Variasjoner i forhold til arbeidsmarkedet styres i stor grad av hvordan gruppene til enhver tid er sammensatt. Særlig er innslaget av nyankomne viktig (Østby 2001e og NOU 2001/20).

Høy ledighet blant flyktninger

De fleste flyktninggrupper har et betraktelig høyere ledighets- og tiltaksnivå enn totalbefolkningen. I 4. kvartal 2000 var 12,9 prosent av flyktningene registrert enten som helt ledig eller på arbeidsmarkedstiltak. Den høyeste bruttoledigheten (ledige + tiltak) finnes blant irakiske flyktninger, mens den var lavest blant de som kommer fra Chile.

Ledigheten blant flyktninger var 7,7 prosent i 2000 (tabell 4.7). Blant flyktninger fra Sri Lanka var 9,6 prosent registrert arbeidsledige, og blant flyktninger fra Somalia var prosentandelen 9,3. Dette er de høyeste nivåene blant flyktninggruppene vi har sett på. Flyktninger fra Iran hadde den laveste registrerte arbeidsledigheten, med 6,4 prosent. 5,2 prosent av flyktningene var registrert som

deltakere på arbeidsmarkedstiltak (tabell 4.8). Andelen var desidert høyest blant flyktninger fra Irak (9,7 prosent), og lavest blant flyktninger fra Chile (2,2) og Tyrkia (2,3).

Ledighetsprosenten for mannlige flyktninger var markant høyere enn blant kvinnelige flyktninger, henholdsvis 9,2 og 5,6 prosent. Vi har sett at mannlige flyktninger samtidig hadde en høyere yrkesdeltakelse. Følgelig var andelen utenfor den "registrerte arbeidsstyrken" høyere for kvinnelige flyktninger enn blant menn.

Fra 1992 til 2000 har det vært en del endringer i andelen flyktninger som var registrert arbeidsledige. Andelen økte fra 1992 til 1996, fra 10,9 til 12,7, for så synke til 7,6 prosent i 1998. Ser en på tallene i denne perioden i forhold til landbakgrunn varierer tendensene en del i de ulike gruppene. Det varierende mønsteret kan til dels forklares med forskjeller botid og ulikt antall ankomster i de forskjellige gruppene. Andelen på tiltak av hele flyktningbefolkningen har sunket fra 16,2 til 5,2 prosent fra 1992 til 2000. Også her var det variasjoner i forhold til landbakgrunn på de ulike tidspunktene.

Tabell 4.1. Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn¹ og kjønn. 4. kvartal 1990-2000. I prosent av personer i alt

Landbakgrunn og kjønn	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Arbeidstakere i alt	54,5	54,6	54,5	55,0	55,8	56,9	58,3	59,6	60,9	61,0	61,1
Av dette											
Førstegenerasjons- innvandrere i alt	43,5	42,6	41,5	41,7	42,2	43,3	45,6	48,2	50,9	50,9	50,9
Norden	55,2	54,5	54,4	55,5	56,9	57,1	57,7	59,2	60,5	62,5	62,3
Vest-Europa ellers	48,2	49,1	48,6	50,5	51,6	51,9	53,4	54,9	56,1	57,2	57,0
Øst-Europa	41,6	39,8	36,2	29,6	27,7	30,9	35,1	40,6	46,9	45,3	48,8
Nord-Amerika og Oseania	35,6	36,0	36,0	37,9	38,7	38,5	39,7	42,2	44,4	43,7	44,2
Asia ²	36,9	35,6	34,4	35,3	36,4	38,1	41,2	43,6	46,3	46,1	45,3
Afrika	33,9	31,0	29,4	30,8	32,8	34,8	37,1	39,7	41,8	41,5	41,8
Mellom- og Sør-Amerika	38,2	39,9	40,2	41,7	43,2	44,2	47,7	49,8	55,0	54,3	54,6
Menn i alt	45,9	45,0	44,0	44,7	46,1	47,6	50,3	53,2	56,0	55,2	54,7
Norden	54,4	53,5	53,6	54,9	56,7	56,8	57,5	59,1	60,6	62,6	62,5
Vest-Europa ellers	53,9	55,2	54,7	57,5	59,3	58,9	60,0	61,7	62,4	63,1	63,0
Øst-Europa	42,9	41,5	37,4	30,6	29,2	33,9	39,0	45,5	51,9	48,9	53,2
Nord-Amerika og Oseania	41,4	41,2	41,3	44,9	45,9	44,6	45,7	48,4	51,1	50,3	49,9
Asia ²	41,8	40,4	39,5	41,0	42,9	45,3	48,9	51,3	54,0	52,3	49,8
Afrika	34,7	32,0	30,6	32,7	35,9	38,8	41,7	44,7	47,6	47,1	47,3
Mellom- og Sør-Amerika	43,2	46,2	46,3	48,7	50,6	51,7	55,8	58,0	63,0	60,8	59,6
Kvinner i alt	40,8	39,9	38,7	38,3	38,2	38,8	40,7	43,1	45,9	46,6	47,1
Norden	55,7	55,2	55,1	56,0	57,0	57,4	58,0	59,4	60,3	62,4	62,1
Vest-Europa ellers	42,2	42,5	42,0	42,8	43,1	44,1	45,9	47,2	48,6	49,8	49,6
Øst-Europa	40,2	37,9	35,0	28,5	26,1	28,1	31,6	36,4	42,7	42,2	45,2
Nord-Amerika og Oseania	31,1	31,9	31,8	32,4	33,0	33,7	34,9	37,0	38,7	37,9	39,3
Asia ²	30,1	29,2	27,8	28,5	28,9	30,0	32,8	35,3	38,3	39,7	40,4
Afrika	31,9	28,9	26,8	26,8	26,8	27,4	29,3	31,4	32,7	33,3	33,9
Mellom- og Sør-Amerika	32,5	33,1	33,8	34,6	35,6	36,8	39,7	42,0	47,4	48,3	50,0

¹ Landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere.² Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.2. Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn¹. Absolutte tall og prosent av personer i alt. 4. Kvartal 1992, 1999 og 2000. Prosent

Landbakgrunn	1992	1999	2000	Prosent		
				1992	1999	2000
Sverige	6 058	13 361	13 557	55,9	67,3	67,4
Danmark	8 756	9 050	9 015	54,1	57,0	56,0
Finland	1 971	3 560	3 720	54,9	62,9	63,3
Storbritannia	4 449	5 471	5 365	47,0	58,2	57,8
Tyskland	3 047	4 333	4 439	51,8	57,3	56,5
Polen	1 682	2 738	2 814	40,8	54,9	55,2
Jugoslavia	1 219	3 478	4 207	27,6	37,5	44,2
Bosnia-Hercegovina	50	4 500	5 032	31,1	48,5	52,2
USA	2 283	2 456	2 432	36,0	42,9	43,4
Pakistan	3 093	4 786	4 885	32,8	39,9	39,4
Irak	133	1 038	1 953	11,7	21,5	22,4
Iran	952	3 268	3 593	19,7	43,3	44,2
Tyrkia	1 627	2 862	3 062	34,4	43,4	44,2
Sri Lanka	2 429	3 996	4 175	48,9	61,4	61,8
India	1 715	2 218	2 269	48,4	58,1	58,2
Filippinene	1 630	2 691	2 897	48,5	59,5	60,1
Vietnam	2 038	5 176	5 485	26,3	50,7	52,5
Marokko	848	1 457	1 536	32,3	42,3	42,5
Somalia	157	1 240	1 698	8,4	26,2	28,7
Chile	1 816	2 833	2 918	42,8	60,2	60,6

¹ Landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere.

² Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.3. Arbeidstakere i alderen 16-74 år etter landbakgrunn¹ og utvalgte næringer. 4. kvartal 2000. Prosent

Nr.	Næring	Arbeids- takere i alt	I alt	Norden	Vest- Europa ellers	Øst- Europa	Nord- Amerika og Oseania	Asia	Afrika	Sør- og Mellom- Amerika
0-9	I alt medregnet uoppgitt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Av dette									
01-05	Jordbruk, skogbruk og fiske	1,5	0,9	1,0	0,8	1,1	1,0	1,0	0,4	0,5
11	Utvinning av råolje og naturgass	1,3	1,3	1,0	4,1	0,3	5,6	0,4	0,6	0,8
10,12-37	Industri og bergverksdrift	14,0	14,0	12,0	13,0	18,0	10,0	16,0	11,0	15,0
15-16	Nærings- og nytelses- middelindustri	2,7	4,3	2,9	1,9	5,1	1,3	6,6	3,6	3,7
22	Forlag og grafisk industri	1,5	1,4	1,0	1,2	1,1	1,3	1,7	3,0	1,3
27-28	Metall- og metallvare- industri	1,7	1,5	1,3	1,4	2,2	0,8	1,6	0,6	2,6
34-35	Transportmiddelindustri	1,9	1,9	1,7	2,4	2,1	1,8	1,6	1,1	3,5
40-41	Kraft- og vannforsyning,	0,9	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1
45	Bygge- og anleggsvirk- somhet	6,5	4,0	6,8	3,6	4,9	2,5	2,1	2,5	3,6
50-55	Varehandel, hotell- og restaurantv	19,0	21,0	19,0	17,0	20,0	12,0	27,0	19,0	19,0
50	Motorkjøretøytenester .	2,5	1,4	1,4	1,3	2,0	0,7	1,6	0,9	1,3
51	Agentur og engrosandel	5,1	4,0	5,1	5,1	3,5	4,3	3,4	2,6	2,2
52	Detaljhandel og reparasjon av varer,	7,7	5,8	6,6	3,6	6,8	3,3	6,5	4,0	4,3
55	Hotell- og restaurantvirk- somhet	3,3	10	6,1	6,6	8,0	3,5	16,0	12,0	11,0
60-64	Transport og kommuni- kasjon	7,6	6,3	5,7	5,4	4,7	5,4	8,0	8,1	4,9
65-67	Finansiell tjenesteyting	2,3	0,9	1,3	1,3	0,6	2,0	0,5	0,4	0,5
70-74	Forr. tjenesteyting, eiendomsdrift	10,0	14,0	11,0	16,0	13,0	19,0	13,0	19,0	17,0
70	Eiendomsdrift	0,9	0,7	0,8	0,7	0,9	1,0	0,5	0,7	0,7
71	Utleievirksomhet, maskiner og utstyr	0,3	0,2	0,3	0,4	0,1	0,2	0,1	0,1	0,3
72	Databehandlingsvirksomhet,	1,6	1,6	2,1	2,7	1,1	4,0	1,0	0,8	1,0
73	Forskning og utviklings- arbeid	0,6	0,9	0,9	1,9	0,8	2,9	0,6	0,4	0,7
74	Annen forretn. tjenesteyting	6,8	10	7,2	9,8	11	11	11	17	14
	Av dette									
74,5	Formidling av utleie og arbeidskraft	1,3	1,7	1,7	1,2	1,6	1,7	1,5	3,4	2,3
74,7	Rengjøringsvirksomhet ..	0,9	4,5	0,9	0,9	5,5	0,6	6,8	11	8,7
75-99	Off. forvatning og annen tjenesteyting ..	37,0	37,0	42,0	39,0	36,0	42,0	31,0	38,0	39,0
75	Offentlig adm., forsvar og sosialforsikring	7,3	4,0	3,8	3,6	4,8	3,2	3,9	4,5	4,4
80	Undervisning	8,6	8,4	7,6	13	9,0	19	5,9	7,2	7,5
85	Helse- og sosialtjenester	17,0	20,0	26,0	18,0	17,0	14,0	18,0	24,0	23,0
92	Kulturell tjenesteyting og sport	1,3	1,5	2,1	2,0	1,9	3,1	0,7	0,7	0,9
	Uoppgitt	0,1	0,2	0,1	0,5	0,3	0,3	0,1	0,1	0,2

¹ Landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere,² Tyrkia medregnet,

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå,

Tabell 4.4. Arbeidstakere, etter sektor og landbakgrunn¹. Absolutte tall og prosent. 4. kvartal 2000

Landbakgrunn	I alt	Uspesifisert	Statlig sektor	Privat sektor	Kommunal/ fylkeskom- munal sektor
Arbeidstakere i alt	1 956 680	3 484	173 559	1 262 920	516 717
Førstegenerasjonsinnvandrere i alt	111 267	574	7 528	75 032	28 133
Av dette					
Norden	28 400	176	1 789	18 427	8 008
Vest-Europa ellers	16 036	96	1 344	10 902	3 694
Øst-Europa	16 890	152	948	11 510	4 280
Nord-Amerika, Oseania	3 251	17	352	2 249	633
Asia	33 686	84	2 189	23 522	7 891
Afrika	8 209	23	644	5 250	2 292
Sør- og Mellom-Amerika	4 795	26	262	3 172	1 335
Arbeidstakere i alt	100,0	0,2	8,9	64,5	26,4
Førstegenerasjonsinnvandrere i alt	100,0	0,5	6,8	67,4	25,3
Av dette					
Norden	100,0	0,6	6,3	64,9	28,2
Vest-Europa ellers	100,0	0,6	8,4	68,0	23,0
Øst-Europa	100,0	0,9	5,6	68,1	25,3
Nord-Amerika, Oseania	100,0	0,5	10,8	69,2	19,5
Asia ²	100,0	0,2	6,5	69,8	23,4
Afrika	100,0	0,3	7,8	64,0	27,9
Sør- og Mellom-Amerika	100,0	0,5	5,5	66,2	27,8

¹ Landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere.

² Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.5. Deltakere på arbeidsmarkedstiltak, etter landbakgrunn¹ og kjønn. Absolutte tall og prosent av personer i alderen 16-74 år. 4. kvartal 2000

	Deltakere i alt	Første genera- sjonsinn- vandrerere i alt	Norden	Vest- Europa ellers	Øst- Europa	Nord- Amerika og Oseania	Asia ²	Afrika	Sør- og Mellom- Amerika
Absolutte tall									
I alt	17 449	5 331	166	143	1 273	35	2 676	824	214
Menn	8 951	2 751	83	78	546	13	1 466	482	83
Kvinner	8 498	2 580	83	65	727	22	1 210	342	131
Prosent									
I alt	0,5	2,4	0,4	0,5	3,7	0,5	3,6	4,2	2,4
Menn	0,6	2,5	0,4	0,5	3,5	0,4	3,8	4,2	2
Kvinner	0,5	2,4	0,3	0,5	3,8	0,6	3,4	4,3	2,8

¹ Landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere.

² Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.6. Arbeidstakere i alderen 16-74 som er flyktninger, etter fødeland. Prosent av personer i alt. 4. kvartal 1992, 1994¹, 1996, 1998, 1999 og 2000

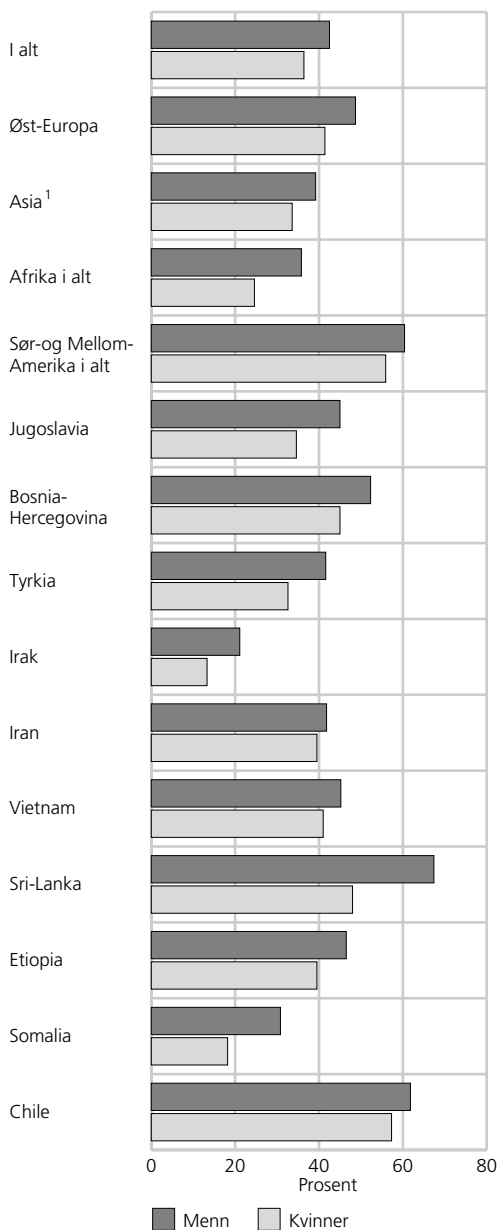
Landbakgrunn	1992	1994	1996	1998	1999	2000
I alt	23,2	21,6	32,1	44,2	42,6	39,9
Øst-Europa i alt	31,0	9,7	25,4	45,4	42,8	45,2
Asia i alt ²	21,3	24,9	34,6	43,3	42,3	37,1
Afrika i alt	14,5	16,9	26,4	35,0	34,5	31,1
Sør- og Mellom-Amerika i alt	39,6	43,1	53,4	62,9	62,3	58,4
Utvalgte land						
Jugoslavia	26,5	12,7	30,7	47,4	34,4	40,4
Bosnia-Hercegovina	3,8	21,7	44,0	49,0	48,6
Tyrkia	30,2	29,8	32,9	41,3	40,6	38,0
Irak	9,3	11,4	20,6	22,9	21,4	19,0
Iran	16,6	20,8	32,8	42,9	43,2	40,9
Vietnam	6,8	11,6	24,1	40,0	42,7	42,8
Sri-Lanka	47,1	56,6	61,9	68,8	66,5	60,9
Etiopia	14,3	21,9	39,9	49,3	47,4	43,7
Somalia	7,8	9,0	16,6	26,8	27,6	25,4
Chile	40,5	44,6	54,8	63,9	63,0	59,8

¹ Tallene fra 1992 og 1994 er fra 2. kvartal.

² Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

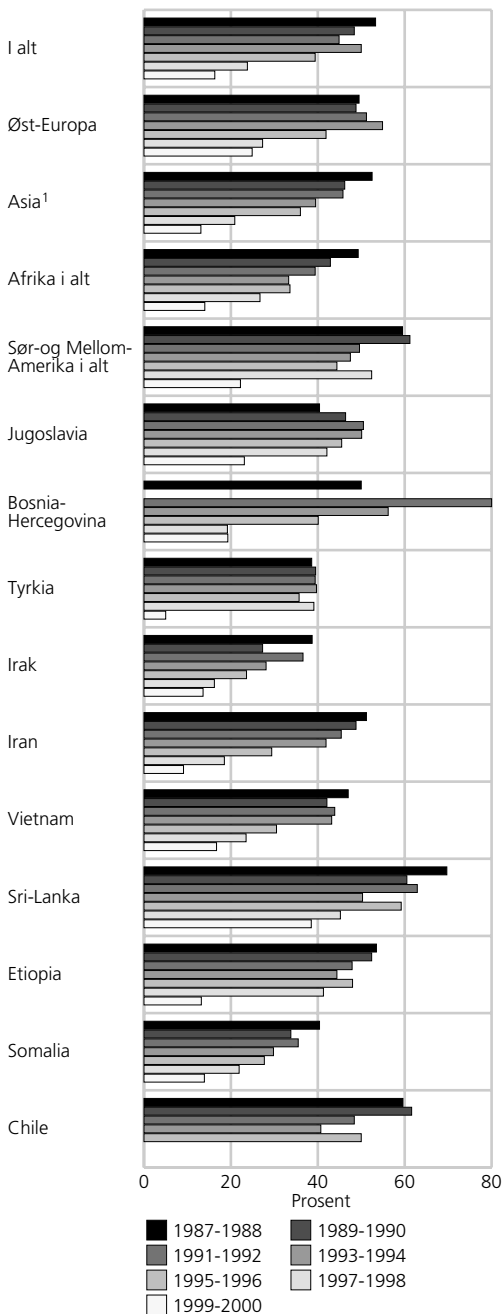
Figur 4.6. Arbeidstakere i alderen 16-74 som er flyktninger, etter fødeland og kjønn. Prosent av personer i alt. 4. kvartal 2000

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.7. Arbeidstakerprosent, etter flyktningkull og fødeland. Utvalgte land. Prosent av personer i alt. 4. kvartal 2000

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.7. Registrerte arbeidsledige i alderen 16-74 som er flyktninger, etter fødeland. Prosent av personer i alt. 1992, 1994¹, 1996, 1998 og 2000

Landbakgrunn	1992	1994	1996	1998	2000 ³
I alt	10,9	11,5	12,7	7,6	7,7
Øst-Europa i alt	14,4	5,4	12,0	7,8	7,4
Asia i alt ²	10,0	13,8	12,9	7,4	7,5
Afrika i alt	11,7	15,9	15,4	9,9	8,8
Sør-og Mellom-Amerika i alt	12,3	11,3	9,8	4,5	7,2
Utvalgte land					
Jugoslavia	17,1	12,1	15,9	9,2	8,4
Bosnia-Hercegovina	2,5	10,7	7,2	6,9
Tyrkia	18,0	18,0	15,5	8,5	7,2
Irak	12,5	16,2	15,7	7,9	7,7
Iran	10,2	16,2	14,2	7,4	6,4
Vietnam	5,7	9,4	10,8	7,2	7,8
Sri-Lanka	10,8	11,3	10,5	6,8	9,6
Etiopia	12,8	17,9	16,9	9,8	8,8
Somalia	9,2	14,1	14,7	9,8	9,3
Chile	12,6	11,5	9,7	4,6	7,0

¹ Tallene fra 1992 og 1994 er fra 2. kvartal. De resterende er fra 4. kvartal.

² Tyrkia medregnet.

³ I 1999 ble det foretatt en endring i definisjonen av helt arbeidsledige.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.8. Personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak i alderen 16-74 som er flyktninger, etter landbakgrunn. Som vanlig går det et klart skille i inntektsnivå mellom vestlige og ikke-vestlige innvandrere. Prosent av personer i alt. 4. kvartal 1992, 1994¹, 1996, 1998 og 2000

Fødeland	1992	1994	1996	1998	2000
I alt	16,2	13,1	11,5	5,3	5,2
Øst-Europa i alt	16,1	11,1	15,0	6,7	4,1
Asia i alt ³	16,1	13,7	9,6	4,6	5,5
Afrika i alt	15,4	15,5	13,3	6,2	6,3
Sør-og Mellom-Amerika i alt	17,9	12,0	7,3	2,2	2,5
Utvalgte land					
Jugoslavia	18,7	11,8	15,6	5,9	4,7
Bosnia-Hercegovina	13,5	18,4	4,4	3,7
Tyrkia	10,5	9,4	5,6	2,7	2,3
Irak	18,8	17,1	10,5	5,7	9,7
Iran	17,9	14,9	10,3	4,6	4,4
Vietnam	21,9	19,1	11,3	4,3	3,7
Sri-Lanka	12,3	7,8	3,9	3,9	3,2
Etiopia	16,6	18,2	14,3	5,7	5,3
Somalia	16,7	20,1	17,0	6,3	6,2
Chile	17,8	11,2	7,2	2,6	2,2

¹ Tallene fra 1992 og 1994 er fra 2. kvartal. De resterende er fra 4. kvartal.

² Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

5. Inntekt¹

- Innvandrerfamilier med barn har lavere inntekt enn andre barnefamilier i Norge.
- For barnefamilier fra Norden og det øvrige Vest-Europa utgjorde inntekt etter skatt henholdsvis 450 000 og 463 000 kroner i 1999. Til sammenligning hadde øvrige barnefamilier i Norge en inntekt etter skatt på 470 000 kroner.
- Østeuropeiske barnefamilier fortsetter å ligge lavest med 306 000 kroner i inntekt etter skatt.
- Yrkesinntekt er viktigste kilde til livsopphold for de fleste innvandrergupper. I 1999 utgjorde den i gjennomsnitt 75 prosent av familieinntekten til innvandrere fra tredje verden, 79 prosent av inntekten til innvandrerfamilier fra Øst-Europa, og 87 prosent for innvandrerfamilier fra Norden og Vest-Europa.
- Barnefamilier med innvandrerbakgrunn fra Øst-Europa skiller seg ut ved at 17 prosent av familiene har inntekter på et svært lavt inntektstrinn – under 150 000 kroner etter skatt. Den høye andelen skyldes at dette nesten utelukkende er flyktningfamilier.
- Botid har mye å si for flyktningers inntekter og økonomisk selvhjelpenhet.
- Til tross for en relativ inntektsforbedring hos ikke-vestlige innvandrere er de likevel fortsatt klart overrepresentert blant de inntektsfattige.

Store inntektsforskjeller i forhold til landbakgrunn

I dette kapitlet skal vi først se på familieinntekt for enkelte familietyper, og deretter litt på husholdningsinntekter. Barnefamilier er i denne statistikken definert som ektepar med barn og samboerpar med felles barn. For å korrigere for ulikheten i alderssammensetning vil vi studere inntektene til familier hvor hovedinntektstaker er i den mest yrkesaktive alderen, det vil si mellom 25 og 55 år. Ved å benytte denne aldersavgrensningen reduserer en muligheten for at enkelte grupper med lav inntekt, som for eksempel studenter og pensjonister, påvirker sammenligningen av inntekten til innvandrere og resten av befolkningen.

Som vanlig går det et klart skille i inntektsnivå mellom vestlige og ikke-vestlige innvandrere.

¹ Kapitlet er basert på SSBs webside <http://www.ssb.no/inntinnv/> og Kirkeberg 2001.

Blant de drøyt 19 000 barnefamiliene med innvandringsbakgrunn fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika samt Tyrkia utgjorde gjennomsnittlig inntekt etter skatt 325 000 kroner i 1999 (tabell 5.1). Østeuropeiske barnefamilier lå lavest med 306 000 kroner i inntekt etter skatt.

For barnefamilier fra Norden og det øvrige Vest-Europa utgjorde inntekt etter skatt henholdsvis 450 000 og 463 000 kroner. Størst inntekt hadde de 1 200 barnefamiliene fra Nord-Amerika og Oseania med en gjennomsnittlig inntekt etter skatt på 500 000 kroner. Til sammenligning hadde øvrige barnefamilier i Norge en inntekt etter skatt på 470 000 kroner. Det er ikke foretatt korrigeringer for forskjeller i familiestørrelser.

Ikke-vestlige innvandrerfamilier har høyest andel overføringer

Blant de aller fleste innvandrere i Norge er yrkesinntekt viktigste kilde til livsopphold (se figur 5.1). For innvandrere fra tredje verden utgjør yrkesinntekten i gjennomsnitt 75 prosent av familiens samlede inntekt. For innvandrerfamilier fra Øst-Europa ligger dette litt høyere med om lag 79 prosent. I innvandrerfamili-

er fra Norden og det øvrige Vest-Europa har yrkesinntekten en enda større betydning for familiens samlede økonomi (i underkant av 87 prosent).

Familier med bakgrunn fra tredje verden hadde de høyeste overføringene fra det offentlige i 1999 (tabell 5.1). Disse familiene mottok i gjennomsnitt 89 000 kroner i overføringer. Overføringer er her definert som pensjoner fra folketrygden, arbeidsledighetstrygd, barnetrygd, bostøtte, sosialhjelp med mer. Familier til innvandrere fra Øst-Europa mottok i gjennomsnitt 68 000 kroner i overføringer, mens de tilsvarende tallene for familier med bakgrunn fra Norden og Vest-Europa var henholdsvis 45 000 og 42 000 kroner.

Sosialhjelp, både i form av rene bidrag og lån, er en svært viktig inntektskilde for enkelte innvandrergrupper. Det er for familier med innvandringsbakgrunn fra ikke-vestlige land at sosialhjelp har størst inntektsmessig betydning, med et gjennomsnitt på 17 000 kroner i året. Dette utgjør for østeuropeiske familier 4,4 prosent av familiens samlede inntekter, og for familier fra tredje verden 4,2 prosent. Tidligere undersøkelser (SSB 1999) viser for eksempel at for flyktning-

Omlegging av familiestatistikken og inntektsstatistikk for familier

Familiestatistikken ble redusert i omfang med virkning fra 1. januar 1999 som en følge av at statistikken i stadig mindre grad hadde gitt et riktig bilde av familiemønsteret i Norge. Særlig førte bostedsregistreringen for studenter og manglende registrering av samboere uten felles barn til kvalitetsproblemer. Endringen førte til at det ikke lenger gis tall for familietypene enslig og mor eller far med barn. De siste tre årene har Statistisk sentralbyrå derfor frigitt statistikk med mindre detaljeringsgrad enn tidligere.

På grunn av omleggingen av familiestatistikken er det ikke laget inntektsstatistikk for familier med innvandringsbakgrunn på samme måte som for 1997 og tidligere årganger. Inntektsstatistikken for innvandrere for inntektsårene 1998 og 1999 omfatter kun ektepar med og uten barn og samboere med felles barn. Enslige, mor eller far med barn og samboere uten barn inngår ikke i denne statistikken lenger, og dermed blir gjennomsnittstallene ikke sammenlignbare med tallene i 1997 og i årene før.

Familie eller husholdning som analyseenhet

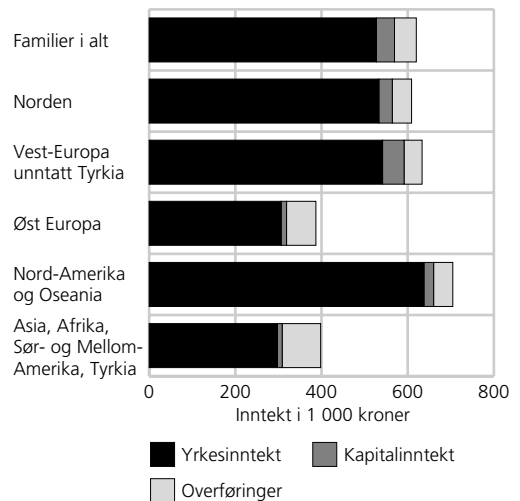
Når en skal beskrive de økonomiske levekårene til ulike grupper i befolkningen må en ta med i betraktning at mange individer inngår i et økonomisk fellesskap med andre, der en deler på både inntekter og utgifter. Inntekten fra én eller flere personer konsumeres kanskje også av andre personer som ikke har egne inntekter. Dette gjelder for eksempel barn og ungdommer, og hjemmearbeidende. Før inntekt kan benyttes som en levekårsindikator, må en derfor ta hensyn til den økonomiske enheten som individene inngår i. Analyseenheter som tar hensyn til dette er familien eller husholdningen. Mange personlige inntekter er klart husholdnings- eller familierelaterte. Barnetrygd, sosialhjelp og bostøtte blir tildelt på bakgrunn av opplysninger om familie- eller husholdnings-sammensetning.

familier fra Somalia utgjør ofte sosialhjelp viktigste kilde til livsopphold, mens for pakistanske og indiske familier betyr denne økonomiske hjelpen i gjennomsnitt langt mindre. Disse forskjellene henger igjen sammen med mange forhold, blant annet innvandringsgrunn, ulik husholdningsstruktur og gjennomsnittlig botid i Norge. Som vi skal se nedenfor er det særlig blant relativt nyankomne flyktninger at andelen som mottar sosialhjelp er høy.

Store forskjeller i inntektsfordelingen

En gruppering av barnefamiliene etter inntektstrinn, viser også det klare skillet mellom vestlige og ikke-vestlige innvandrersfamilier (tabell 5.2). Blant amerikanske barnefamilier i Norge har nesten hver tredje familie en inntekt etter skatt på mer enn en halv million kroner. For tilsvarende barnefamilier fra Norden og Vest-Europa for øvrig, er andelen familier med en slik inntekt henholdsvis 28 og 31 prosent. Om lag 8 prosent av barnefamili-

Figur 5.1. Inntektsposter for familier¹, etter landbakgrunn². Referansepersonens alder 25-55 år. Gjennomsnitt. 1999. Kroner

¹ Gjelder ektepar med og uten barn, og samboere med felles barn.

² Landbakgrunn gjelder personer med to utenlandsfødte foreldre.

Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

liene fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika samt Tyrkia hadde en inntekt på mer enn en halv million kroner. Barnefamilier med innvandrerbakgrunn fra disse delene av verden er likevel ikke mer representert på det laveste inntektstrinnet – under 150 000 kroner - enn familier med vestlig landbakgrunn. Barnefamilier fra Øst-Europa skiller seg ut i så måte hvor 17 prosent av familiene har en så lav inntekt etter skatt. Den høye andelen skyldes at dette nesten utelukkende er flyktningfamilier.

Dette illustrerer vanskeligheten ved å foreta slike sammenligninger av inntektsnivå og -fordeling på tvers av innvandrersgrupper. Forutsetningene for å kunne skaffe seg arbeid og egen inntekt varierer

sterkt mellom ulike grupper av innvandrere i Norge. En del innvandrere har lang botid og kom til landet som arbeidsøkere, mens andre har kommet i de siste årene som flyktninger.

Flyktningers inntekter stiger med botiden

En utredning foretatt av Statistisk sentralbyrå (Østby 2001e) viser at andelen som mottar sosialhjelp er høyere blant flyktninger enn ikke-flyktninger. Flyktningene er på et tidspunkt etter ankomst oppe på et nivå hvor 50-60 prosent mottar sosialhjelp, hvor på nivået synker langsomt etter hvert som tiden går. De som ikke er flyktninger har et nivå som når 15-20 prosent, som så stabiliserer seg på i overkant av 10 prosent. For innvandrere fra vestlige land ligger andelen som mottar sosialhjelp på mellom 2 og 5 prosent.

En oversikt over flyktningfamiliers inntektssammensetning sett opp mot botiden i Norge, viser at mange flyktninger blir mer selvhjulpne etter hvert (tabell 5.3). Den samlede inntekten for flyktninger stiger betydelig jo lenger flyktningene har bodd i Norge. Det er en klar tendens i retning av at sosialhjelpens betydning minsker til fordel for yrkesinntekt. For flyktningfamilier som kom hit til landet i 1988 utgjorde yrkesinntekten i gjennomsnitt 65 prosent av samlet inntekt i 1997, mens 11 prosent av inntekten kom fra sosialhjelp. Ser en på flyktningfamilier som kom hit i 1996 blir bildet det motsatte. Yrkesinntekten utgjorde for disse familiene 21 prosent av samlet inntekt i 1997, mens sosialhjelp var i gjennomsnitt viktigste kilde til livsopphold med en andel på 61 prosent av inntekten. Til tross for denne klare tendensen er det verdt å merke seg at en relativt stor gruppe flyktninger ser ut til å være av-

Om statistikken

Inntektsstatistikken er basert på opplysninger hentet fra likningsregisteret, selvangivelsesregisteret, lønns- og trekkoppgaveregisteret, sosialhjelpsregisteret, Statens lånekasse for utdanning, Husbankens bostøtteregister og registre i Rikstrygdeverket. Statistikken omfatter alle bosatte i Norge ved utgangen av det aktuelle inntektsåret. Fordelen ved å bruke register i statistikken er at man da har opplysninger om hele befolkningen og derfor muligheten til å studere mindre grupper. Dette gjør det for eksempel mulig å analysere inntekten til innvandrere ut fra hvilket land de kommer fra, hvor de bor i landet og etter hvor lenge de har bodd her.

Familie er benyttet som enhet i noen av tabellene. Grupperingen av personer er foretatt ved hjelp av et familienummer som er knyttet til hver enkelt person i Det sentrale personregisteret. Familienumrene blir holdt løpende à jour ved meldinger om vigsler, skilsmisser, dødsfall, flyttinger og så videre. Landbakgrunn til referansepersonen i familien avgjør om vi snakker om østeuropeiske familier, nordiske familier osv. For gifte par vil referansepersonen være mannen, mens det for samboere med felles barn vil være kvinnen.

Husholdningen blir likevel ansett for å være den beste analyseenheten når en skal se på inntekt i levekårssammenheng. Opplysninger om hvem som inngår i en husholdning foreligger ennå ikke i noe register. Som husholdning er regnet alle personer, uansett slektsforhold, som er fast bosatt i boligen og som har felles kost. Grunnlaget for opplysninger om husholdningssammensetning tar utgangspunkt i årlige og representative utvalgsundersøkelser hvor Statistisk sentralbyrå innhenter opplysningene via intervju. Har en husholdning som enhet kan en ta hensyn til alle inntekter i det økonomiske fellesskapet hvor individet inngår.

hengig av sosialhjelp selv etter flere års botid i Norge. Mer enn fire av ti flyktningfamilier som kom til Norge i 1988 fikk fortsatt utbetalt noe sosialhjelp i 1997.

Mange enslige forsørgere blant ikke-vestlige innvandrere

Utvalgsundersøkelser viser at innvandre- re, sammenlignet med befolkningen for øvrig, oftere oppgir større husholdninger enn hva familiestatistikken viser. Tall fra Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger i 1998 viste at gjennomsnittlig antall personer i husholdninger med hovedinntektstaker i alderen 25-55 år var 2,8 personer for ikke-vestlige innvandrere og 2,4 personer for vestlige innvandrere. Norske husholdninger ligger midt imellom med 2,6 personer i gjennomsnitt. Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger viser at det i 1998 blant ikke-vestlige innvandrere var 12 prosent enslige, 5 prosent tilhørte husholdningstypen par uten barn, mens 37 og 23 prosent tilhørte husholdninger med par som har henholdsvis minst ett barn i alderen 0-6 år og barn i alderen 7-19 år. I underkant av 17 prosent var enslige forsørgere, mens resten tilhørte andre husholdningstyper². Sammenlignet med norske husholdninger betyr dette en mindre andel par uten barn og en høyere andel enslige forsørgere. Blant vestlige innvandrere er det flere enslige og par uten barn sammenlignet med både ikke-vestlige innvandrere og i befolkningen for øvrig. Andelen personer som tilhører gruppen par med barn er lik for alle tre grupper, men med litt forskjellig fordeling på om de har små barn eller større barn.

Den vanligste måten å sammenligne inntekten til husholdninger med ulik størrelse og sammensetning på er å benytte seg av såkalte ekvivalensskalaer. Nedenfor benytter vi oss av skalaen som tar utgangspunkt i inntekten til husholdningen dividert på antall personer i husholdningen opphøyd i 0,5 (EL=0,5). Denne ekvivalensskalaen legger relativt stor vekt på stordriftsfordeler ved at flere bor sammen. For eksempel holder det om en husholdning på to voksne og to barn har en inntekt som er dobbelt så stor som inntekten til en enslig for å oppnå det samme velferdsnivået.

Ikke-vestlige enslige forsørgere har lavest inntekt og lavest andel med yrkesinntekt

Uansett hvilke typer husholdninger vi studerer, så hadde ikke-vestlige innvandrershusholdninger i 1998 en lavere inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5) enn gjennomsnittet for alle husholdninger med hovedinntektstaker i alderen 25-55 år (figur 5.2). Vi finner det samme forholdet i statistikken for 1994. Enslige og enslige forsørgere³ har den laveste inntekten uansett om de tilhører innvandrerbefolkningen eller den øvrige befolkningen. Disse husholdningsgruppene har et inntektsnivå på 50-80 prosent av gjennomsnittet for alle husholdninger i 1998. Ikke-vestlige innvandrere som tilhører husholdningstypene par uten barn og par med store barn, har et inntektsnivå som ligger betraktelig lavere enn tilsvarende vestlige husholdninger og husholdninger uten innvandringsbakgrunn, med 80-85 prosent av gjennomsnittet (figur 5.2).

² Fordelingen på de ulike husholdningstypene må tolkes med litt forsiktighet på grunn av få observasjoner for enkelte husholdningstyper.

Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger

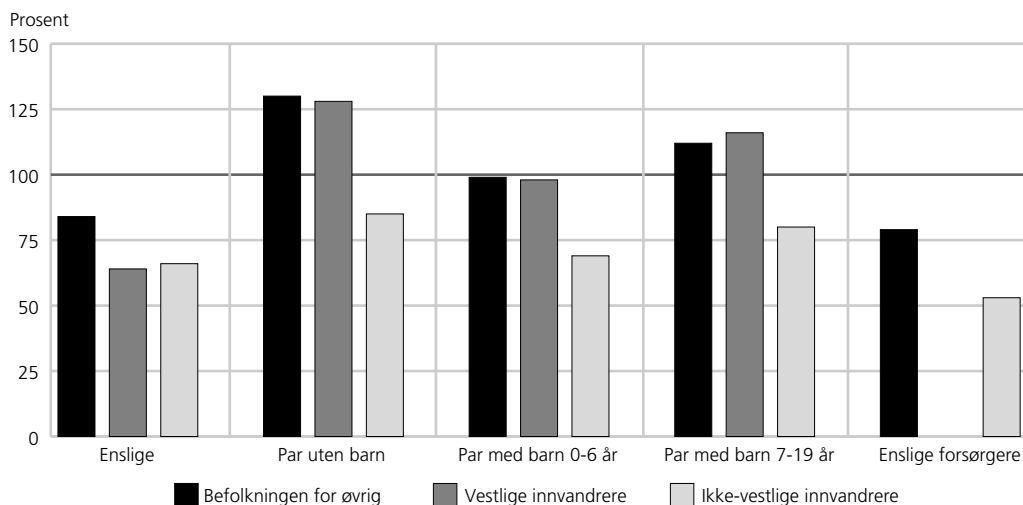
... er en utvalgsundersøkelse som for inntektsårene 1994 og 1998 omfatter henholdsvis 12 800 og 14 500 husholdninger. Opplysninger om skattepliktige inntekter som f.eks. yrkesinntekter og kapitalinntekter blir hentet fra selvangivelsesstatistikken. I tillegg blir det innhentet opplysninger om skattefrie overføringer som tilfaller husholdningen. Eksempler på slike overføringer er barne-trygd, bostøtte, stipend, sosialhjelp, grunn- og hjelpestønad og engangsstønad ved fødsel. Inntekt etter skatt er summen av yrkesinntekter, kapitalinntekter og overføringer, fratrukket utlignet skatt og negative overføringer.

Det ikke nok observasjoner i inntekts- og formuesundersøkelsen til å gi tall etter landbakgrunn basert på enkeltland. Det er viktig å være oppmerksom på at når alle husholdninger grupperes sammen der hvor hovedinntektstaker har landbakgrunn fra land i Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika samt Tyrkia, skjules store forskjeller mellom de enkelte landene.

Også når en ser på husholdninger er yrkesinntekt den klart viktigste inntektskilden for alle vestlige- og ikke-vestlige innvandrere sett under ett (tabell 5.4). Unntaket er igjen de ikke-vestlige enslige forsørgerne hvor yrkesinntekten utgjør kun 24 prosent av husholdningens samle-

de inntekt. Dette tyder på at denne innvandregruppen har store problemer med å komme seg inn på arbeidsmarkedet. Til sammenligning utgjorde yrkesinntekt 65 prosent av samlet inntekt blant norske enslige forsørgere.

Figur 5.2. Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5), etter husholdningstype og landbakgrunn, som andel av inntekt etter skatt per forbruksenhet for alle husholdninger. Hovedinntektstaker 25-55 år. 1998. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger 1998, Statistisk sentralbyrå.

³ På grunn av få observasjoner kan det ikke gis tall for enslige forsørgere med vestlig landbakgrunn.

Mange ikke-vestlige enslige og enslige forsørgere nederst inntektsfordelingen

Vi har sett at det er til dels store forskjeller i gjennomsnittlig inntekt mellom ulike innvandrerrusholdninger, og mellom mange innvandrerrusholdninger og norske husholdninger. Gjennomsnittstall gir ofte en god pekepinn på tingenes tilstand, men kan også i stor grad skjule hvordan inntekten faktisk er fordelt.

Deler en inn hele befolkningen i fem like store inntektsgrupper etter stigende inntekt ser en at det er en klar overrepresentasjon av ikke-vestlige innvandrere blant de 20 prosentene med lavest inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5). Samtidig er de underrepresentert blant de 20 prosentene med høyest inntekt (tabell 5.5). Nok en gang er det ikke-vestlige enslige forsørgere som står i en særstilling. Tre av fire personer som tilhører denne husholdningstypen har en inntekt etter skatt per forbruksenhet som plasserer dem i den laveste inntektsklassen (kvintil 1) i 1998. Til sammenligning tilhører én av tre personer den samme inntektsklassen blant norske enslige forsørgere. Ingen ikke-vestlige innvandrere som tilhører en eneforsørgerhusholdning befinner seg blant de 20 prosentene med høyest inntekt, mens 5 prosent blant norske enslige forsørgere har et slikt inntektsnivå.

Blant gruppen enslige havner drøyt halvparten av både ikke-vestlige og vestlige innvandrere i den laveste inntektsgruppen i 1998. Sammenlignet med 1994 har det likevel skjedd en forbedring av inntektssituasjonen til enslige ikke-vestlige innvandrere. Det er blitt færre i den

nederste delen av inntektsfordelingen, mens enslige vestlige innvandrere viser motsatt tendens. Øverst i inntektsfordelingen har forholdene derimot vært mer stabile for enslige innvandrere uansett landbakgrunn.

Blant par med barn er situasjonen ganske forskjellig når man sammenligner ikke-vestlige og vestlige innvandrere. Fire av ti personer som tilhører ikke-vestlige husholdninger med småbarn befinner seg i den nederste inntektsgruppen i 1998. Situasjonen er noe bedre for ikke-vestlige husholdninger med større barn hvor tilsvarende forholdstall er tre av ti. Inntektene til disse to husholdningstypene har bedret seg siden 1994. Årsaken er nok først og fremst økt yrkesdeltakelse som følge av konjunkturoppgangen, og at innvandrerne fra Øst-Europa har en gunstigere fordeling etter botid. Men selv om andelen med de laveste inntektene minker, klarer de ikke i noen større grad å klatre helt opp blant de 20 prosentene med høyest inntekt.

17 prosent ikke-vestlige innvandrere under lavinntektsgrensen

Vi skal til slutt trekke inn et inntektsmål som ofte blir referert til i internasjonale studier som en lavinntektsgrense, definert som 50 prosent av medianinntekten⁴. Personer som har en inntekt under denne grensen tilhører lavinntektsgruppen, også kalt inntektsfattige.

I 1994 hadde 26 prosent av personene i ikke-vestlige innvandrerrusholdninger en inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5) under lavinntektsgrensen, når denne er definert som 50 prosent av

⁴ Med medianinntekten i en populasjon menes den midterste observasjonen etter at inntekten til alle i populasjonen er sortert stigende (eller fallende). I motsetning til et vanlig gjennomsnitt er medianen i mye mindre grad påvirket av få observasjoner med svært høye eller lave inntekter.

medianinntekten (tabell 5.6). I 1998 hadde denne andelen falt til 17 prosent. Til sammenligning var 8 prosent av de vestlige innvandrerne inntektsfattige i 1998 etter denne definisjonen, for øvrig den samme andelen som fire år tidligere. I resten av befolkningen var andelen inntektsfattige også stabil, tre prosent både i 1994 og 1998. Uttrykt på en litt annen måte var det i 1994 mer enn 3 ganger så stor sannsynlighet for at en ikke-vestlig innvandrer havnet under lavinntekstgrensen sammenlignet med en vestlig innvandrer. Sammenlignet med en person i befolkningen for øvrig var sannsynligheten mer enn åtte ganger så stor. I 1998 hadde denne sannsynligheten falt til to ganger sammenlignet med vestlige innvandrere og til i underkant av seks ganger sammenlignet med den øvrige befolkningen. Denne relative inntektsforbedringen blant ikke-vestlige innvandrere skyldes økte yrkesinntekter blant østeuropeerne. I 1994 hadde 42 prosent av personene i innvandrerhusholdninger med landbakgrunn fra Øst-Europa, en inntekt etter skatt ($EL=0,5$) under lavinntekstgrensen. Fire år senere hadde denne andelen falt til 11 prosent. For innvandrere med annen ikke-vestlig landbakgrunn har nedgangen vært mer moderat, fra 21 prosent inntektsfattige i 1994 til 18 prosent i 1998.

Tabell 5.1. Inntektsposter for familier, etter familietype¹ og landbakgrunn². Referansepersonens alder 25-55 år. Gjennomsnitt. 1999. Kroner

	Yrkes- inntekt	Kapital- inntekt	Over- føringer	Barne- trygd ³	Sosial- hjelp	Inntekt etter skatt	Antall familier
Familier i alt	527 300	42 100	50 600	15 800	1 300	451 600	592 754
Ektepar uten barn	467 300	43 800	33 000	200	900	387 100	83 437
Ektepar med barn og samboerpar med felles barn	537 100	41 900	53 500	18 400	1 400	462 100	509 317
Personer med to utenlandsfødte foreldre, etter landbakgrunn							
Norden i alt	533 200	31 100	44 700	16 000	700	436 000	7 660
Ektepar uten barn	477 900	19 200	27 600	100	600	367 900	1 327
Ektepar med barn og samboerpar med felles barn	544 700	33 600	48 300	19 300	700	450 300	6 333
Vest-Europa unntatt Tyrkia i alt	541 700	49 900	41 800	14 100	500	444 000	6 539
Ektepar uten barn	499 400	22 500	21 700	100	500	369 000	1 325
Ektepar med barn og samboerpar med felles barn	552 400	56 900	46 800	17 700	500	463 100	5 214
Øst Europa i alt	306 400	12 500	68 100	15 300	17 000	298 200	6 816
Ektepar uten barn ⁴	282 600	9 800	37 200	100	11 100	244 500	866
Ektepar med barn og samboerpar med felles barn	309 900	12 900	72 600	17 500	17 900	306 000	5 950
Nord-Amerika og Oseania i alt	637 800	22 400	44 500	15 300	900	471 800	1 568
Ektepar uten barn	541 300	17 600	24 500	0	700	378 100	381
Ektepar med barn og samboerpar med felles barn	668 800	24 000	50 900	20 200	900	501 900	1 187
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika samt Tyrkia i alt ..	297 700	11 100	89 200	19 900	16 900	311 200	22 608
Ektepar uten barn	273 000	5 300	37 900	200	10 300	237 400	3 514
Ektepar med barn og samboerpar med felles barn	302 200	12 200	98 700	23 500	18 100	324 800	19 094
Øvrige familier i alt	538 900	43 900	49 000	15 700	500	459 500	547 563
Ektepar uten barn	477 300	46 900	33 100	200	400	396 400	76 024
Ektepar med barn og samboerpar med felles barn	548 900	43 400	51 600	18 200	500	469 700	471 539

¹ Gjelder ektepar med og uten barn, og samboere med felles barn.² Landbakgrunn gjelder personer med to utenlandsfødte foreldre.³ Ektepar uten barn kan ha hatt barn i løpet av året som er berettiget til barnetrygd. Familietype er bestemt ut fra familiesituasjonen ved utgangen av året.⁴ En ekstrem observasjon ble fjernet.

Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.2. Andel familier¹, etter intervaller for inntekt etter skatt og landbakgrunn². Referansepersonens alder 25-55 år. 1999. Prosent

	Intervaller for inntekt etter skatt i 1000 kroner						
	I alt	Under 150	150-199	200-299	300-399	400-499	500 og over
Ektepar uten barn i alt	100	3,2	4,2	21,6	38,4	20,4	12,3
Personer med to utenlandsfødte foreldre							
Norden	100	6,3	5,3	19,9	34,1	21,7	12,8
Vest-Europa unntatt Tyrkia	100	10,4	4,3	18,8	30,0	19,4	17,1
Øst-Europa	100	22,4	14,3	32,2	23,4	4,7	3,0
Nord-Amerika og Oseania	100	19,2	6,3	22,0	18,9	12,9	20,7
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika samt Tyrkia	100	22,1	19,4	32,2	18,3	5,8	2,2
Øvrige familier	100	1,8	3,4	21,0	39,8	21,2	12,7
Ektepar med barn og samboere med felles barn i alt	100	1,0	1,1	9,9	31,0	29,9	27,0
Personer med to utenlandsfødte foreldre							
Norden	100	2,8	2,1	10,8	28,3	28,3	27,6
Vest-Europa unntatt Tyrkia	100	5,2	2,3	11,6	25,4	24,8	30,6
Øst-Europa	100	17,3	5,4	24,1	30,7	14,2	8,3
Nord-Amerika og Oseania	100	8,9	3,4	13,0	22,8	20,0	31,9
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika samt Tyrkia	100	6,5	8,1	30,6	31,5	15,4	7,8
Øvrige familier	100	0,5	0,8	8,9	31,1	30,8	27,9

¹ Familier gjelder ektepar og samboere med felles barn.

² Landbakgrunn gjelder personer med to utenlandsfødte foreldre.

Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.3. Inntektsregnskap for familier hvor referansepersonen har flyktningbakgrunn¹, etter år for første opphold i Norge. 1997. Gjennomsnittlig beløp. Kroner

	1988	1989	1990	1991	1992
Yrkesinntekter	139 100	116 600	104 500	90 800	97 000
Overføringer	72 800	77 100	80 200	85 500	86 600
Av dette					
Sosialhjelp	22 900	28 000	30 800	39 500	41 900
Samlet inntekt	213 400	195 100	185 500	177 000	184 100
Antall familier	3 786	2 667	2 113	2 218	2 329
	1993	1994	1995	1996	1997 ²
Yrkesinntekter	102 100	92 900	42 400	28 200	6 100
Overføringer	83 000	90 100	106 200	105 600	69 200
Av dette					
Sosialhjelp	46 100	53 000	76 500	81 200	55 200
Samlet inntekt	185 600	183 200	148 700	133 800	75 400
Antall familier	3 595	1 923	1 431	911	1 125

¹ Opplysninger om flyktningbakgrunn er basert på en samkjøring mellom data fra SSBs befolkningsstatistikksystem, fra Fremkonregisteret og fra Flyktningregisteret (begge tilhører UDI).

² En av forklaringene til de lave inntektstallene for 1997 er flyktninger som kom til landet sent på året og derfor har hatt kort oppholdstid.

Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.4. Ulike inntekter som andel av samlet inntekt, etter husholdningstype og landbakgrunn. 1998. Prosent

	Enslige	Par uten barn	Par med barn 0-6 år	Par med barn 7-19 år	Mor eller far med barn 0-19 år
Ikke-vestlige innvandrere					
Yrkesinntekt	78	89	72	81	24
Kapitalinntekt	3	0	1	1	0
Overføringer	18	10	27	18	75
Av dette					
Pensjoner (inkl. tj.pen.)	3	5	1	5	27
Sosialhjelp	12	1	10	5	12
Barnetrygd	0	0	8	4	17
Bostøtte	1	0	1	1	5
Andel personer	12	5	37	23	17
Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse	1,0	2,0	4,2	4,2	3,0
Antall observasjoner	62	28	96	89	38
Vestlige innvandrere					
Yrkesinntekt	94	95	91	94	:
Kapitalinntekt	3	2	2	1	:
Overføringer	3	3	8	6	:
Av dette					
Pensjoner (inkl. tj.pen.)	1	2	1	1	:
Sosialhjelp	1	0	0	0	:
Barnetrygd	0	0	4	2	:
Bostøtte	0	0	0	0	:
Andel personer	15	14	37	22	:
Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse	1,0	2,0	3,8	3,9	:
Antall observasjoner	52	49	67	55	:
Øvrig befolkning					
Yrkesinntekt	88	90	85	88	65
Kapitalinntekt	1	5	5	5	3
Overføringer	11	5	10	7	32
Av dette					
Pensjoner (inkl. tj.pen.)	7	4	2	3	11
Sosialhjelp	2	0	0	0	1
Barnetrygd	0	0	5	2	8
Bostøtte	0	0	0	0	1
Andel personer	12	11	33	27	8
Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse	1,0	2,0	4,1	3,9	2,6
Antall observasjoner	1 449	1 437	2 031	2 587	514

Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.5. Andelen personer, som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker er i alderen 25-55 år, etter kvintilfordelt inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5). Første (laveste) og siste (høyeste) kvintil. Vestlig og ikke-vestlig landbakgrunn. 1994 og 1998. Prosent

	Enslig	Par uten barn	Par med barn 0-6 år	Par med barn 7-19 år	Mor eller far med barn 0-19 år
Ikke-vestlige innvandrere					
1998					
Kvintil 1	52	27	40	30	76
Kvintil 5	5	11	1	5	0
Ant. obs	62	28	96	89	38
1994					
Kvintil 1	65	46	50	43	:
Kvintil 5	5	12	3	6	:
Ant. obs	60	29	90	70	:
Vestlige innvandrere					
1998					
Kvintil 1	51	5	6	11	:
Kvintil 5	15	47	16	37	:
Ant. obs	52	49	67	55	:
1994					
Kvintil 1	38	4	9	4	:
Kvintil 5	17	74	23	28	:
Ant. obs	51	27	42	42	:
Øvrig befolkning					
1998					
Kvintil 1	25	3	10	4	32
Kvintil 5	11	49	14	27	5
Ant. obs	1 449	1 437	2 031	2 587	514
1994					
Kvintil 1	26	5	7	3	34
Kvintil 5	12	48	15	28	4
Ant. obs	1 225	1 014	1 741	2 099	488

Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.6. Andelen personer, som tilhører en husholdning hvor hovedinntektstaker er innvanderer i alderen 25-55 år, med gjennomsnittlig inntekt etter skatt som andel av medianinntekten (EL=0,5). 1994 og 1998. Prosent

	Vestlig	Ikke-vestlig	Øvrig befolkning
1998			
50 prosent	8	17	3
60 prosent	12	29	5
70 prosent	16	41	10
1994			
50 prosent	8	26	3
60 prosent	11	36	6
70 prosent	16	55	11

Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

6. Valgdeltakelse

- Det var lavere valgdeltakelse blant stemmeberettigede innvandrere ved stortingsvalget i 2001 enn i 1997.
- 52 prosent av de norske statsborgerne med innvandrerbakgrunn benyttet stemmeretten ved stortingsvalget i 2001. Dette er 23 prosentpoeng lavere enn i befolkningen for øvrig, som hadde 75 prosent.
- Valgdeltakelsen blant innvandrere med vestlig bakgrunn var i 2001 på 75 prosent, og for dem med ikke-vestlig bakgrunn 45 prosent.
- 54 prosent av kvinnene brukte stemmeretten, mens valgdeltakelsen blant menn var på 49 prosent.
- Sammenlignet med forrige stortingsvalg i 1997 har det vært nedgang i valgdeltakelsen blant innvandrere med 11 prosentpoeng. Dette skyldes til dels endringer i sammensetningen i gruppen stemmeberettigede innvandrere, og dels nedgang for sammenliknbare grupper.
- Det er særlig blant unge at valgdeltakelsen har gått ned i forhold til stortingsvalget i 1997. Da stemte 54 prosent i gruppen 18-21 år, mens tilsvarende tall for 2001 viser at 34 prosent brukte stemmeretten i denne aldersgruppen.
- De med lengst botid (30 år og over) hadde 23 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn de med kortest botid (0-9 år).

Valgundersøkelsen i forbindelse med stortingsvalget 2001 viste at 52 prosent av de norske statsborgerne med innvandrerbakgrunn benyttet stemmeretten (tabell 6.1). Dette var 23 prosentpoeng lavere enn i befolkningen for øvrig. Valgdeltakelsen for hele befolkningen ved valget i 2001 var på 75,5 prosent. I tilsvarende undersøkelse gjennomført ved stortingsvalget i 1997 var valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen på 63 prosent (tabell 6.2). I 2001 var valgdeltakelsen blant dem med vestlig bakgrunn 75 prosent, og for dem med ikke-vestlig bakgrunn 45 prosent. Ved valget i 1997 var valgdeltakelsen henholdsvis 76 og 58 prosent.

Den høyeste valgdeltakelsen hadde de med dansk bakgrunn. Blant disse brukte 81 prosent stemmeretten. Forskjeller i valgdeltakelse for ulike grupper av landbakgrunn er vist i figur 6.1. Innvandrere med bakgrunn fra Kina hadde den laveste valgdeltakelsen, og bare 29 prosent av disse brukte stemmeretten. Blant de med bakgrunn fra Pakistan og Vietnam, som var de to største innvandringsgruppene var valgdeltakelsen på 43 prosent. Blant

de ikke-vestlige gruppene var det personer med indisk bakgrunn som hadde den høyeste valgdeltakelsen. I denne gruppen brukte 55 prosent stemmeretten.

Aldersfordeling en viktig forklaring

Sammenlignet med forrige stortingsvalg har det vært nedgang i valgdeltakelsen blant innvandrere med 11 prosentpoeng. To demografiske trekk er med å forklare den store tilbakegangen i den samlede valgdeltakelsen i innvandrerbefolkningen. Først og fremst har innvandrerbefolkningen skiftet karakter siden stortingsvalget i 1997. Ved undersøkelsen i 1997 hadde om lag en tredjedel av de stemmeberettigede innvandrerbakgrunn fra vestlige land. Ved undersøkelsen i 2001 var den tilsvarende andelen sunket til om lag en femtedel. Tall fra begge undersøkelser viser at innvandrere med vestlig bakgrunn har en høyere valgdeltakelse enn de med ikke-vestlig bakgrunn. For alle aldersgrupper lå valgdeltakelsen markert høyere blant innvandrere med vestlig bakgrunn.

For det andre var aldersfordelingen er svært ulik i disse to gruppene (figur 6.2). Blant de med ikke-vestlig bakgrunn var aldersfordelingen relativt jevn, med en overvekt av yngre stemmeberettigede. I gruppen med vestlig bakgrunn var det en klar overvekt av eldre stemmeberettigede. Tidligere undersøkelser (<http://www.ssb.no/valgaktuelt/art-2001-08-23-01.html>) har vist at valgdeltakelsen er mye lavere blant ungdom enn i befolkningen for øvrig.

Ved stortingsvalget i 1997 brukte 76 prosent i aldersgruppen "60 år og over" stemmeretten, ved årets valg sank deltakelsen til 71 prosent (tabell 6.3). For de yngste aldersgruppene har nedgangen vært større. I 1997 stemte 54 prosent i

gruppen 18-21 år, mens tilsvarende tall for 2001 viser at 34 prosent brukte stemmeretten i denne gruppen. Den lave deltakelsen blant ungdom er derfor med å forklare den lave valgdeltakelsen i hele innvandrerbefolkningen.

For nesten alle grupper øker valgdeltakelsen i takt med botid (figur 6.3), og de med lengst botid (30 år og over) hadde 23 prosentpoeng høyere valgdeltakelse enn de med kortest botid (0-9 år). Når en ser på valgdeltakelse blant de med kort botid, er det viktig å huske på at en må være norsk statsborger for å stemme ved stortingsvalg, og for å få norsk statsborgerskap må en ha en viss botid (se kapittel 2).

Kvinner hadde høyere valgdeltakelse enn menn

Kvinner hadde samlet en høyere valgdeltakelse enn menn (tabell 6.1 og figur 6.4). 54 prosent av kvinnene brukte stemmeretten, mens valgdeltakelsen blant menn var på 49 prosent. Også ved valget i 1997 var valgdeltakelsen 5 prosentpoeng høyere for kvinner enn for menn. Den gang stemte 61 prosent av mennene, mens 66 prosent av kvinnene brukte stemmeretten.

Tallene baserer seg på en manntalsundersøkelse gjennomført i forbindelse med stortingsvalget. Populasjonen, stemmeberettigede norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, utgjør om lag 94 000 personer. Av disse er det trukket et utvalg på nær 7 500 personer. Undersøkelsen er gjennomført på oppdrag av Kommunal- og regionaldepartementet. For mer informasjon om stemmerett og metode, se <http://www.ssb.no/emner/00/valg>

Tabell 6.1. Stortingsvalget 2001. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og kjønn

Landbakgrunn	Valgdeltakelse i prosent			Personer med stemmerett i utvalget		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	52	49	54	7 277	3 470	3 807
Europa	61	59	63	2 784	1 212	1 572
Afrika	43	40	48	886	537	349
Asia	45	45	45	2 486	1 273	1 213
Nord- og Mellom Amerika	67	68	67	488	191	297
Sør-Amerika	49	48	49	492	209	283
Oseania	65	65	65	141	48	93
Norden	77	78	77	727	253	474
Vest-Europa ellers unntatt Tyrkia	73	73	73	643	281	362
Øst-Europa	49	47	50	1 169	548	621
Nord-Amerika og Oseania	72	74	71	437	160	277
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	44	44	45	4 301	2 228	2 073
Vestlige land	75	75	75	1 807	694	1 113
Ikke-vestlige land	45	44	46	5 470	2 776	2 694
Utvalgte land						
Danmark	81	81	81	244	102	142
Storbritannia	77	81	75	195	77	118
Tyskland	76	80	73	197	66	131
Sverige	74	74	74	243	72	171
USA	72	75	70	197	79	118
Finland	71	61	76	195	62	133
Ungarn	70	75	63	196	118	78
India	55	61	50	199	95	104
Polen	53	48	55	241	79	162
Sri Lanka	53	55	51	247	161	86
Filippinene	50	42	53	237	73	164
Bosnia-Hercegovina	49	53	45	193	91	102
Tyrkia	44	42	45	245	130	115
Chile	44	47	42	196	103	93
Pakistan	43	44	41	249	144	105
Vietnam	43	42	44	243	133	110
Iran	42	43	41	243	146	97
Thailand	41	21	44	196	28	168
Etiopia	39	40	36	192	112	80
Irak	38	39	37	194	121	73
Somalia	37	37	39	198	126	72
Jugoslavia	36	34	38	242	131	111
Marokko	36	33	40	199	116	83
Libanon	32	33	31	190	112	78
Kina	29	22	38	192	106	86

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

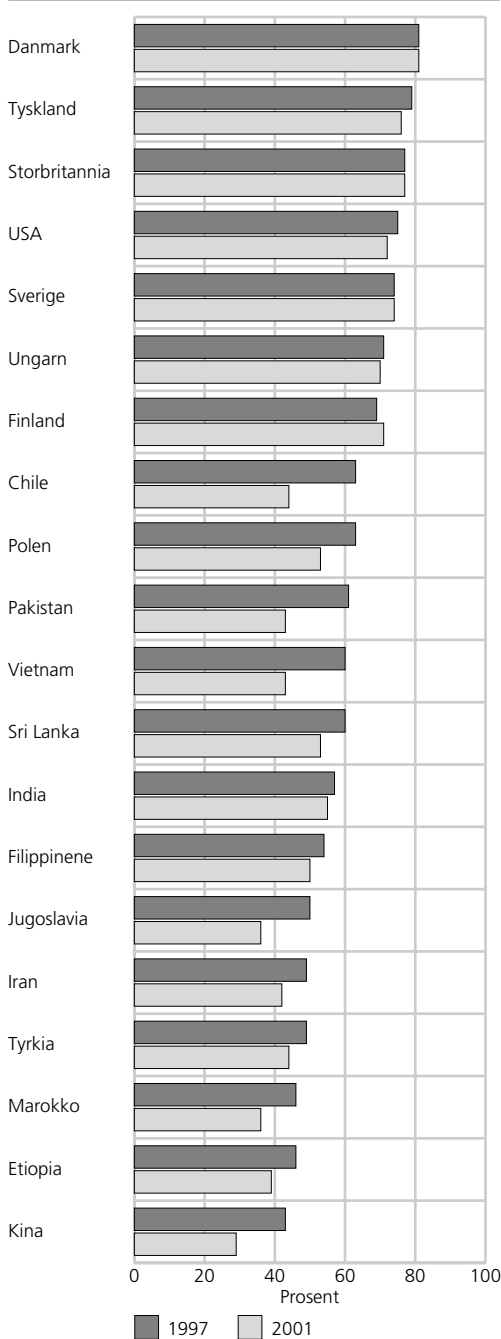
Tabell 6.2. Stortingsvalget 1997 og 2001. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn. Endring i prosentpoeng

Landbakgrunn	Valgdeltakelse i prosent		
	1997	2001	Endring i prosentpoeng
I alt	63	52	-11
Europa	69	61	-8
Afrika	54	43	-11
Asia	57	45	-12
Nord- og Mellom-Amerika	73	67	-6
Sør-Amerika	64	49	-15
Oseania	75	65	-10
Norden	77	77	0
Vest-Europa ellers	75	73	-2
Øst-Europa	62	49	-13
Asia, Afrika, Sør-og Mellom-Amerika, Tyrkia	57	44	-13
Nord-Amerika og Oseania	75	72	-3
Vestlige land	76	75	-1
Ikke-vestlige land	58	45	-13
Utvalgte land			
Danmark	81	81	0
Storbritannia	77	77	0
Tyskland	79	76	-3
Sverige	74	74	0
USA	75	72	-3
Finland	69	71	2
Ungarn	71	70	-1
India	57	55	-2
Polen	63	53	-10
Sri Lanka	60	53	-7
Filippinene	54	50	-4
Bosnia-Hercegovina	49	.
Tyrkia	49	44	-5
Chile	63	44	-19
Pakistan	61	43	-18
Vietnam	60	43	-17
Iran	49	42	-7
Thailand	41	.
Etiopia	46	39	-7
Irak	38	.
Somalia	37	.
Jugoslavia	50	36	-14
Marokko	46	36	-10
Libanon	32	.
Kina	43	29	-14

¹ Innvandringsbakgrunn gjelder personer med to utenlandsfødte foreldre.

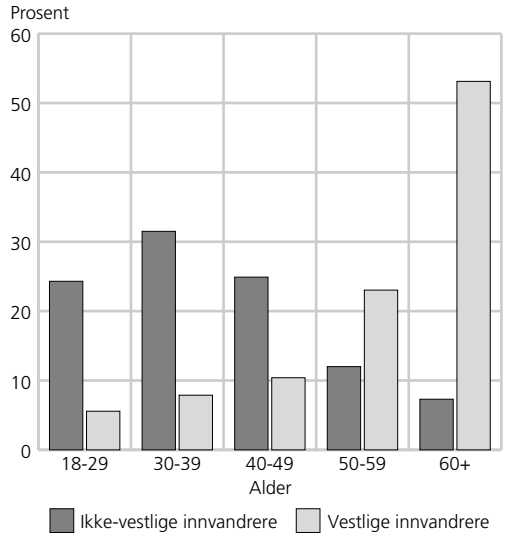
Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 6.1. Stortingsvalgene 1997 og 2001. Valgdeltakelse etter landbakgrunn. Prosent

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 6.2. Stortingsvalget 2001. Aldersfordelingen i den stemmeberettigede innvandrerbefolkningen. Prosent

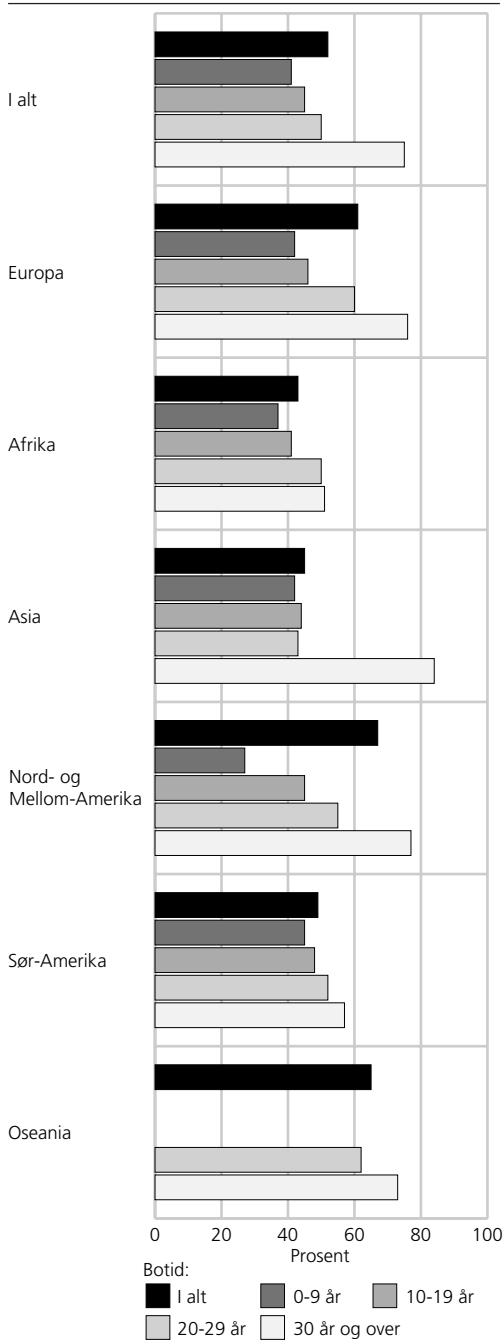
Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 6.3. Stortingsvalget 2001. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og alder

Landbakgrunn	I alt	18-21 år	22-25 år	26-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60 år og over
I alt	52	34	29	40	44	53	62	71
Europa	61	35	31	41	50	58	70	74
Afrika	43	37	30	39	38	52	48	48
Asia	45	34	27	42	43	51	52	62
Nord- og Mellom-Amerika	67	:	:	19	71	54	76	75
Sør-Amerika	49	30	41	40	46	57	56	54
Oseania	65	:	:	:	:	:	74	70
Norden	77	:	:	:	72	81	80	78
Vest-Europa ellers	49	32	29	35	42	50	63	64
Øst-Europa	73	:	:	:	58	69	80	75
Asia, Afrika, Sør-og Mellom-Amerika, Tyrkia	44	34	28	41	43	52	50	57
Nord-Amerika og Oseania	72	:	:	:	:	55	86	76
Vestlige land	75	:	48	46	68	74	80	77
Ikke-vestlige land	45	34	28	40	43	51	53	60

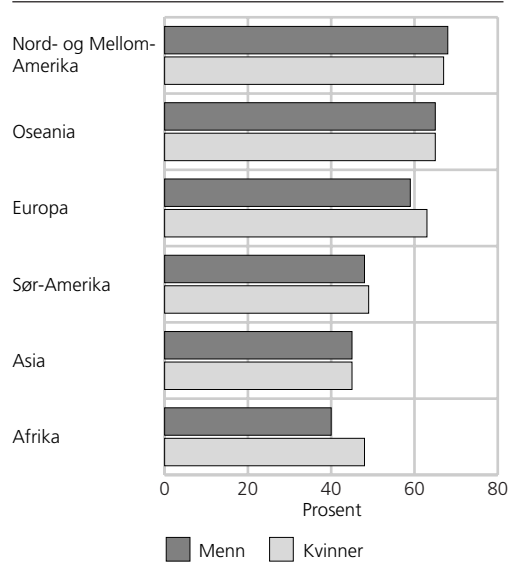
Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 6.3. Stortingsvalget 2001. Valgdeltakelse i prosent i utvalget av norske statsborgere med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og botid

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 6.4. Stortingsvalget 2001. Valgdeltakelse, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent

Kilde: Valgstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

7. Holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk

- Nordmenn er blitt mer positive til innvandring og innvandrere utover på 1990-tallet.
- Velviljen økte særlig fra 1995 til 1996. I årene 1993-1995 endret holdningene til innvandringsspørsmål seg relativt lite.
- Befolkningen viser størst skepsis i spørsmålet om innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp.
- Over 90 prosent mener at innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn.
- I 2000 var det en liten nedgang i andelen som mente at Norge burde gi opphold til flyktninger og asylsøkere "i samme omfang som i dag".

Statistisk sentralbyrå (SSB) måler hvert år¹ folks holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk ved å be et representativt utvalg av befolkningen om å ta standpunkt til følgende fire utsagn:

1. "Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag."
2. "Innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp sammenlignet med nordmenn."

3. "Innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn."

4. "Innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn."

Små endringer i holdningene

Det var relativt små endringer i resultatene fra undersøkelsene fra 1999 til 2000. Det var i holdninger til det første utsagnet, "Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag.", at endringen var tydeligst. I 2000 mente 64 prosent at vi skulle ta imot like mange flyktninger og asylsøkere som i dag, mens andelen som var uenig i dette utgjorde 29 prosent (tabell 7.1). I 1999 sa 71 prosent seg enig, mens 20 prosent var uenig i dette.

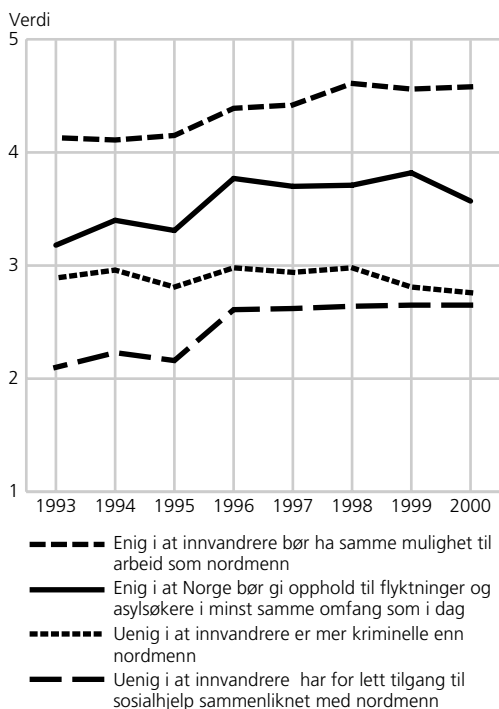
Mange asylsøkere i landet

De meninger som kommer til uttrykk i denne type spørsmål, er ofte påvirket av situasjonen og den løpende debatt på det tidspunkt folk blir spurt. Det var mange asylsøkere som kom til landet i 1998, og

En holdning er en disposisjon til å reagere på et bestemt fenomen på en bestemt måte. Holdninger har både emosjonelle og kognitive sider. I ulik grad danner holdninger utgangspunkt for handling.

¹ Undersøkelsen ble ikke gjennomført i 2001. Se forøvrig Blom 1999 og <http://www.ssb.no/>

Figur 7.1. Holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk. 1993-2000. Gjennomsnitt på fem punkts skala hvor høy verdi uttrykker innvandrervennlig holdning

Kilde: Omnibusundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

enda flere i 1999. Nivået holdt seg høyt også utover i 2000. Sommeren 2000 var mange opptatt av at antall asylsøkere var svært høyt, og at tiden man ventet i asylmottak på endelig vedtak og eventuell bosetting i en kommune var svært lang. I en slik situasjon er det lett å mene at vi får for mange flyktninger og asylsøkere til Norge. Det var knapt andre viktige saker i media som kunne sette det store antall asylsøkere i et mer forsonende lys. Da intervjuene ble gjennomført i 1999, var media opptatt av den flyktningestrøm som krigen i Kosovo skapte, og det syntes å være en klar støtte til regjeringens politikk om å la 6 000

fordrevne kosovoalbaniere få midlertidig opphold i Norge. Nedgangen i andelen som var positiv til innvandringsnivået i 2000 må altså ses i forhold til at det kanskje var spesielt mange positive svar året før.

For de tre andre spørsmålene var det bare ubetydelige endringer fra 1999 til 2000. 53 prosent var enige i påstanden om at innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp, og 50 prosent var enige i påstanden om at innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn. Endelig mente over 90 prosent at innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn.

Mer positive gjennom 1990-årene

De samme spørsmålene er stilt årlig siden 1993. Selv om det stort sett er små endringer fra år til annet, viser svarene på disse spørsmålene at holdningene til innvandring og innvandringspolitikken gjennomgående er blitt noe mer positive gjennom 1990-tallet.

I årene 1993-1995 endret holdningene seg lite. I 1996 gjorde opinionen en markert sving i "innvandrervennlig" retning på alle fire indikatorene. Størst var endringene i synet på oppholdstillatelse for flyktninger og asylsøkere (tabell 7.2). Andelen som ønsket å gi opphold til flyktninger og asylsøkere i "minst samme omfang som i dag" økte med hele 14 prosentpoeng fra 1995 til 1996. Oppslutningen har siden holdt seg relativt stabil på et nivå mellom 34 og 39 prosent.

Også oppfatningen om innvandreres bruk av sosialhjelp endret seg fra 1995 til 1996 (tabell 7.3). Andelen som antok at innvandrere hadde urettmessig lett tilgang til sosialhjelp sank med 12 prosentpoeng, og har holdt seg på det samme nivået siden.

En stadig større andel har sagt seg enig i påstanden om at "Innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn." (tabell 7.4). Andelen av de som svarer "Helt enig" har økt fra 58 prosent i 1993 til 74 prosent i 2000. Tilsvarende har andelen av de som svarte "Helt uenig", gått ned fra 8 til 2 prosent.

Når det gjelder den siste påstanden, "Innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn.", har det vært lite utslagsgivende endringer i svarene (figur 7.1. og tabell 7.5).

Holdningsendringene fra 1995 til 1996 kan ha hatt sammenheng med reportasjer i media med fokus på Norges praktisering av en restriktiv flyktning- og asylsøkerpolitikk. Nedgangen i arbeidsledigheten og en generell bedring i samfunnsøkonomien kan likeledes ha bidratt til å påvirke holdningene i en mer liberal retning (Blom og Ellingsen 1998).

Flere forhold påvirker holdningene

Syn på innvandring og innvandrere varierer i forhold til bakgrunnsvariabler som kjønn, alder, bosetting og utdanningsnivå. Dette fremgår av Statistisk sentralbyrås undersøkelse. Jo høyere utdanningsnivå, desto større er velviljen overfor innvandrere og flyktninger. Yngre er mer liberale enn eldre, og kvinner mer liberale enn menn. Personer i tettbygde strøk er mer tilbøyelige til å ha positive holdninger til innvandrere enn personer bosatt i spredtbygde områder. Når vi ser partireferanser i sammenheng med innvandringsspørsmål, finner vi at Fremskrittspartiet har de minst innvandrervennlige tilhengerne, mens Sosialistisk venstreparti og Venstre har de mest innvandrervennlige sympatisørene.

Om statistikken

Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelse stiller spørsmål på vegne av flere skiftende oppdragsgivere om en rekke forskjellige emner. Undersøkelsen har med et fast sett med bakgrunnsvariabler. I alt 2 000 personer i alderen 16-79 år trekkes ut for å delta i undersøkelsen. En serie på fire spørsmål har vært stilt årlig i mai/juni fra 1993 til og med 2000. I 1998 ble det tatt med et tilleggsspørsmål, som ble utelatt igjen i 1999.

I 2000 svarte 1 395 personer av et bruttutvalg på 1 987 (70 prosent). Antall personer som svarte i 1993-1994 var ca. 1800, i 1995-1997 var tallet ca. 1400, i 1998 var det ca. 1200, og i 1999 svarte ca. 1400.

Tabell 7.1. Holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk¹. 2000. Prosent

Påstand	Enig							
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag	49	56	56	70	67	69	71	64
Innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp sammenlignet med nordmenn	67	64	65	54	53	53	51	53
Innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn	75	78	80	86	86	92	90	91
Innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn	41	40	48	44	44	43	48	50
	Uenig							
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag	40	33	36	24	25	23	20	29
Innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp sammenlignet med nordmenn	18	22	21	33	31	32	32	33
Innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn	15	15	15	11	8	5	6	5
Innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn	33	38	36	42	39	39	34	35

¹Antall personer som svarte: 1993-1994: ca. 1 800, 1995-1997: ca. 1 400, 1998: ca. 1 200, 1999-2000: ca. 1 400.

Kilde: Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelser.

Tabell 7.2. Holdninger til påstanden "Norge bør gi opphold til flyktninger og asylsøkere i minst samme omfang som i dag.". 1993-2000. Prosent

	Alle	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Tallet på personer som svarte
1993	100	28	21	11	21	19	1	1 824
1994	100	30	26	9	19	14	1	1 843
1995	100	28	28	7	18	18	1	1 398
1996	100	40	30	5	14	10	1	1 388
1997	100	39	28	7	15	10	1	1 373
1998	100	34	36	7	14	9	1	1 223
1999	100	39	32	8	12	8	1	1 409
2000	100	34	30	6	17	12	1	1 382

Kilde: Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelser.

Tabell 7.3. Holdninger til påstanden "Innvandrere har for lett tilgang til sosialhjelp sammenlignet med nordmenn.". 1993-2000. Prosent

	Alle	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Tallet på personer som svarte
1993	100	45	22	8	9	10	7	1 824
1994	100	40	24	8	13	9	6	1 843
1995	100	43	23	6	13	9	7	1 399
1996	100	29	25	7	18	15	6	1 388
1997	100	28	24	10	18	14	5	1 372
1998	100	27	26	9	18	14	6	1 225
1999	100	28	23	10	17	14	8	1 412
2000	100	28	25	10	17	15	4	1 383

Kilde: Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelser.

Tabell 7.4. Holdninger til påstanden "Innvandrere bør ha samme mulighet til arbeid som nordmenn.". 1993-2000. Prosent

	Alle	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Tallet på personer som svarte
1993	100	58	17	8	7	8	2	1 823
1994	100	53	24	6	9	6	1	1 842
1995	100	57	23	4	9	7	0	1 398
1996	100	67	19	3	6	5	0	1 388
1997	100	66	20	5	5	3	0	1 375
1998	100	76	15	3	4	2	0	1 225
1999	100	73	17	3	4	2	1	1 414
2000	100	74	17	3	3	2	0	1 385

Kilde: Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelser.

Tabell 7.5. Holdninger til påstanden "Innvandrere er mer kriminelle enn nordmenn.". 1993-2000. Prosent

	Alle	Helt enig	Nokså enig	Både og	Nokså uenig	Helt uenig	Vet ikke	Tallet på personer som svarte
1993	100	21	21	19	14	19	7	1 823
1994	100	20	21	14	20	18	8	1 843
1995	100	23	25	11	18	18	6	1 397
1996	100	20	24	10	22	20	4	1 388
1997	100	21	23	13	21	19	4	1 374
1998	100	17	26	13	20	19	4	1 225
1999	100	21	27	13	18	16	5	1 412
2000	100	24	26	12	20	15	3	1 385

Kilde: Statistisk sentralbyrås omnibusundersøkelser.

8. Oversikt over innvandrrelatert statistikk

I tråd med SSBs generelle publiseringsstrategi, der Internett er hovedformidlingskanal, blir all innvandrrelatert statistikk publisert på SSBs Internettsider. Ny statistikk blir frigjort som Dagens Statistikk (DS) på Internett. Fra oversiktsiden for innvandrrelatert statistikk, <http://www.ssb.no/innvstat>, kan du finne lenker til de forskjellige statistikkområdene og til diverse publikasjoner. Løpende statistikk finnes alltid her.

Nedenfor finner du referanser til Internettssidene for de forskjellige emneområdene og til slutt en liste over spesielle innvandrrelaterte artikler og publikasjoner.

Befolkningsstatistikk

Følgende befolkningsstatistikk produseres årlig:

- Befolkningsstatistikk. Innvandrerbefolkningen (<http://www.ssb.no/innvbef>)
- Befolkningsstatistikk. Overgang til norsk statsborgerskap (<http://www.ssb.no/emner/02/02/statsborger/>)
- Befolkningsstatistikk. Utenlandske statsborgere (<http://www.ssb.no/emner/02/01/10/utlstat/>)

- Befolkningsstatistikk. Adopsjoner (<http://www.ssb.no/emner/02/02/10/adopsjon/>)
- Befolkningsstatistikk. Flyktninger (<http://www.ssb.no/emner/02/01/10/flyktninger/>)
- Befolkningsstatistikk. Flyttinger (<http://www.ssb.no/emner/02/02/20/flytting/>)
- Befolkningsstatistikk. Inngåtte ekteskap og registrerte partnerskap (<http://www.ssb.no/emner/02/02/30/ekteskap/>)
- Befolkningsstatistikk. Skilsmisser og separasjoner (<http://www.ssb.no/emner/02/02/30/skilsmisse/>)

Utdanningsstatistikk

På følgende områder publiseres det utdanningsstatistikk på løpende, årlig basis (se for øvrig emneområdet for utdanning: <http://www.ssb.no/utd/>):

- Utdanningsstatistikk. Barnehager (<http://www.ssb.no/barnehager/>)
- Utdanningsstatistikk. Grunnskolen (<http://www.ssb.no/utgrs/>)
- Utdanningsstatistikk. Voksenopplæring (<http://www.ssb.no/emner/04/02/50/>)
- Utdanningsstatistikk. Videregående skoler (<http://www.ssb.no/utvgs/>)

- Utdanningsstatistikk. Universiteter og høyskoler (<http://www.ssb.no/emner/04/02/40/>)
- Utdanningsstatistikk. Befolkningens høyeste utdanningsnivå (<http://www.ssb.no/utniv/>)

I 1998 ble det foretatt en særskilt undersøkelse om innvandreres utdanningsnivå: Utdanningsstatistikk. Innvandrernes utdanningsnivå, 1998 (<http://www.ssb.no/utinnv/>)

Arbeidsmarked

Ledighets- og tiltaksstatistikk for innvandrere publiseres kvartalsvis. Det blir dessuten årlig publisert arbeidstakerstatistikk for innvandrere, 4. kvartal, og det utgis årlig et notat om flyktningers tilpasning til arbeidsmarkedet.

- Innvandrere og arbeidsledighet. Registrert arbeidsledighet blant innvandrere (<http://www.ssb.no/innvarbl/>)
- Arbeidstakerstatistikk for innvandrere, 4. kvartal (<http://www.ssb.no/innvarb/>)
- Notat 2001/68. Flyktninger og arbeidsmarkedet, 4. kvartal 2000. (http://www.ssb.no/emner/06/01/notat_200168/notat_200168.pdf)

Inntekt

Inntektsstatistikk for innvandrerbefolkningen publiseres som Dagens Statistikk.

- Inntektsstatistikk. Innvandrere, 1999 (<http://www.ssb.no/inntinnv/>)

Annet

Andre områder det produseres innvanderrelatert statistikk på, er områder som sosialhjelp, kriminalitet og holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk.

Resultater fra en valgundersøkelse i forbindelse med stortingsvalget ble publi-

sert på denne adressen:

<http://www.ssb.no/emner/00/00/10/innvstat/>. Det ble også publisert noen artikler knyttet til innvandring i serien valgaktuelt på SSBs Internettmagasin:

- Valgaktuelt. *Innvandring og befolkningsutvikling*. Lars Østby, 4. september 2001
- Valgaktuelt: *Arbeidsmarkedssituasjonen for helsepersonell. Mangel på hjelpepleiere og tannleger*. Nils Martin Stølen. 30. august 2001.

Statistiske analyser

Kåre Vassenden (red.): Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de? Statistiske analyser 20.

Marte Kristine Bjertnæs: Innvandring og innvandrere 2000. Statistiske analyser 33, i tillegg oppdatert til 2001 på Internett: http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/

Sosialt utsyn 2000 (SA 35). Boken gir en beskrivelse av levekårene i Norge på slutten av 1990-tallet. Blant annet beskrives befolkningens sammensetning. Innvandererstatistisk materiale er gjengitt og referert til.

Samfunnsspeilet

I SSBs tidsskrift Samfunnsspeilet blir det med jevne mellomrom utgitt artikler med relevans for innvandrerfeltet. I 2001 kom det dessuten ut et spesialnummer med innvandrere og innvandring som tema. Temanummeret fokuserte på ulike aspekter ved innvandreres situasjon i Norge og inneholdt følgende artikler (Samfunnsspeilet 2/2001):

Lars Østby: Hvorfor fokusere på innvandrere? s. 2-14.

Marte Kristine Bjertnæs: Når ordene teller, s. 15-20.

Trude Lappegård: Fruktbarhet blant innvandrerkvinner: Myter og fakta, s. 21-27.

Trude Jakobsen: En datter fra Kina, s. 28-32.

Kåre Vassenden: Hvor stor er innvandringen til Norge? s. 33-41.

Marianne Dæhlen: Rekruttering til høyere utdanning: Sosial bakgrunn betyr mer enn innvandrerbakgrunn, s. 42-47.

Elisabeth Dalheim: Innvandrere og utdanning: Med utdanning i bagasjen? s. 48-54.

Tor Bjørklund og Karl-Eirik Kval: Innvandrere og politiske valg: fra objekt til subjekt, s. 55-59.

Mads Ivar Kirkeberg: Innvandrerhusholdningenes inntekter 1994 og 1998: Færre ikke-vestlige innvandrere med lav inntekt, s. 60-68.

Svein Blom: Økt bokkonsentrasjon blant innvandrere i Oslo - er toppen snart nådd? s. 69-80.

Trygve Kalve: Innvandrerbarn i barnevernet - oftere hjelp, men færre under omsorg, s. 81-89.

Marianne Tønnessen: Lever av innvandrerne, s. 90-95.

Blant andre artikler i

Samfunnsspeilet kan nevnes:

Benedicte Lie: Store flyttestrømmer - strikse mottakerland. Samfunnsspeilet 1/2002.

Frants Gundersen: Innvandrere som ofre: Mer vold enn ventet. Samfunnsspeilet 3/2000.

Britt Justad: Fra arbeidsledighet til knapphet på arbeidskraft. Samfunnsspeilet 4/2000.

Arnt Even Hustad: Begår innvandrere mer kriminalitet enn andre? Samfunnsspeilet 3/99.

Ulla Haslund: Innvandrere blir oftere pågrepet. Samfunnsspeilet 3/99.

Trygve Kalve: Utenlandsadopterte barn sjelden i barnevernet. Samfunnsspeilet 6/98.

Svein Blom og Dag Ellingsen: Holdninger til innvandrere og innvandring: Økende toleranse i gode tider? Samfunnsspeilet 6/98.

Svein Blom og Jorunn Ramm: Ikke-vestlige innvandreres helse: Ikke flere syke, men når de først blir syke... Samfunnsspeilet 3/98.

Svein Blom: Levekår blant ikke-vestlige innvandrere: Hvorfor er så mange ensomme? Samfunnsspeilet 4/97.

Jørgen Carling: Flytting og befolkningsutvikling: Innvandring demper eldrebølgen. Samfunnsspeilet 4/97.

Nico Keilman: Utvandring blant innvandrere: Flyktninger forblir, nordboere reiser hjem. Samfunnsspeilet 4/97.

Arnt Even Hustad: Anmeldt vold: Oslo er bedre enn sitt rykte. Samfunnsspeilet 4/97.

Eivind Lofthus og Ane Osmunddalen: Innvandrere og sosialhjelp: Får de mer fordi de trenger det? Samfunnsspeilet 3/97.

Trygve Kalve: Innvandrerbarn i barnevernet: Flyktningbarn mottar oftest hjelp. Samfunnsspeilet 3/97.

Svein Blom og Agnes Aall Ritland: Levekår blant ikke-vestlige innvandrere: Trang økonomi, men færre enn antatt opplever diskriminering. Samfunnsspeilet 1/97.

Jan Erik Sivertsen: Konsentrasjoner av innvandrere på arbeidsmarkedet. Samfunnsspeilet 2/96.

Rapporter

Lars Østby: Flyktningers sekundærflyttinger under 1990-tallet. Rapporter 2001/22. Vedlegg i NOU 2001/20.

Trude Lappegård: Mellom to kulturer - Fruktbarhetsmønstre blant innvandrerkvinner i Norge. Rapporter 2000/25.

Frants Gundersen, Ulla Haslund, Arnt Even Hustad og Reid Jone Stene: Innvandrere og nordmenn som offer og gjerningsmenn. Rapporter 2000/18.

Svein Blom: Levekår blant ikke-vestlige innvandrere i Norge. Rapporter 98/16
Trygve Kalve: Innvandrerbarn i barnevernet. Rapporter 99/11.

Eivind Lofthus og Ane Osmunddalen: Innvandrere og sosialhjelp: Får de mer fordi de trenger det? Rapporter 98/17.

Tone Ingrid Tysse og Nico Keilman: Utvandring blant innvandrere 1975-1995. Rapporter 98/15.

Svein Blom: Inn i samfunnet. Flyktningekull i arbeid, utdanning og på sosialhjelp. Rapporter 96/5.

Diverse publikasjoner

Svein Blom: Residential Concentration Among Immigrants in Oslo. International Migration, 37:3, 133-138.

Lars Østby: Beskrivelse av nyankomne flyktningers vei inn i det norske samfunnet. Notat til Lovutvalget som skal utrede og lage forslag til lovgivning om stønad for nyankomne innvandrere. Notater 2001/23.

Lars Østby: The Demographic Characteristics of Immigrant Population in Norway. Council of Europe 2001.

Lars Østby: Hva oppnår vi med systematisk registrering, oppfølging og kartlegging (monitoring) av diskriminerende handlinger? Hva vet vi i dag, hva mangler vi kunnskap om, og hvilke forutsetninger må være til stede for å kunne følge med i utviklingen? Oslo, 3.10.2000.

Lars Østby: Sekundærflytting for hver ankomstkohort fra 1990, og forholdet mellom sekundærflytting og arbeidsmarked. Rapport nr. 2 om flyktningenes sekundærflyttinger. Foreløpig utgave 9.8.2001.

Jorunn Lajord og Else Flitting: Innvandrere og uførepensjon. Notater 95/20.

Referanser

Blom, Svein (1996): *Inn i samfunnet? Flyktningkull i arbeid, utdanning og på sosialhjelp*. Rapporter 96/5. Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (1998): *Levekår blant ikke-vestlige innvandrere i Norge*. Rapporter 98/16. Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein og Dag Ellingsen (1998): *Holdninger til innvandrere og innvandring: Økende toleranse i gode tider? Samfunnsspeilet 1998*, 6, Statistisk sentralbyrå.

Blom, Svein (1999): *Holdninger til innvandrere og innvandringspolitikk. Spørsmål i SSBs omnibus mai/juni 1999*. Notater 1999/61. Statistisk sentralbyrå.

Bjertnæs, Marte Kristine (2000): *Innvandring og innvandrere 2000*. Statistiske analyser 33. Statistisk sentralbyrå.

Bjertnæs, Marte Kristine (2001): *Innvandring og innvandrere 2001*. http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/. Statistisk sentralbyrå.

Bjertnæs, Marte Kristine (2001b): *Når ordene teller*. Samfunnsspeilet 2001, 2, s. 15-20. Statistisk sentralbyrå.

Kirkeberg, Mads Ivar (2001): *Innvandrerhusholdningenes inntekter 1994 og 1998: Færre ikke-vestlige innvandrere med lav inntekt*. Samfunnsspeilet 2001, 2, s. 60-68. Statistisk sentralbyrå.

Kommunal- og regionaldepartementet (2002): *Nyhetsbrev om flyktning- og innvandringspolitikk*. Nr. 3. - 23. januar 2002. 9. årgang.

Lappegård, Trude (2000): *Mellom to kulturer - Fruktbarhetsmønstre blant innvandrerkvinner i Norge*. Rapporter 2000/25.

Lie, Benedicte og Gunnlaug Daugstad (2001): *Er det makt i de statistiske hendene? - Og hva i all verden gjør en sosialantropolog i Statistisk sentralbyrå? Innlegg på årskonferanse i Norsk Antropologisk forening*. Upublisert.

Lie, Benedicte (2002): *Store flyttestrømmer - strikse mottakerland*. Samfunnsspeilet 2002, 1, s. 58-66. Statistisk sentralbyrå.

Mathisen, Bjørn (2001): *Flyktninger og arbeidsmarkedet*. 4. kvartal 2000. Notater 2001/68. Statistisk sentralbyrå.

NOU 2001:20: Lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere. Kommunal- og regionaldepartementet. Oslo

Statistisk sentralbyrå (30.8.1999): "Lavest inntekt blant østeuropeerne", <http://www.ssb.no/emner/05/01/inn-tinnv> .

Statistisk sentralbyrå (23.08.2001): "Valgdeltakelse. Lavest deltagelse i Finnmark.", <http://www.ssb.no/valgaktuelt/art-2001-08-23-01.html> .

Utlendingsdirektoratet (2001): Årsrapport 2000. (<http://www.udi.no>).

Østby, Lars (2000): Hva oppnår vi med systematisk registrering, oppfølging og kartlegging (monitoring) av diskriminerende handlinger? Hva vet vi i dag, hva mangler vi kunnskap om og hvilke forutsetninger må være til stede for å kunne følge med i utviklingen? Oslo, 3.10.2000.

Østby, Lars (2001a): Hvorfor fokusere på innvandrere? *Samfunnsspeilet* 2001, 2, s. 2-14. Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2001b): The Demographic Characteristics of Immigrant Population in Norway. Rapport fra 5. møte i Europarådets spesialistgrupper for demografiske karakteristika blant innvandrere (PO-S-MIG), Council of Europe, Strasbourg, 25-26. oktober 2001. Upublisert.

Østby, Lars (2001c): *Innvandring og befolkningsutvikling*. Valgaktuelt, Statistisk sentralbyrå 2001 (<http://www.ssb.no/emner/00/01/10/valgaktuelt/art-2001-09-04-01.html>).

Østby, Lars (2001d): *Flyktningers sekundærflyttinger under 1990-tallet*. Rapport nr 2001/22. Statistisk sentralbyrå. Vedlegg i NOU 2001/20.

Østby, Lars 2001e Beskrivelse av nyankomne flyktningers vei inn i det norske samfunnet. Notat til lovutvalget som skal utrede og lage forslag til lovgivning om stønad for nyankomne innvandrere. Notater 2001/23. Statistisk sentralbyrå.

De sist utgitte publikasjonene i serien Statistiske analyser

Recent publications in the series Statistical Analyses

- 29 Naturressurser og miljø 1999. 1999. 245s. 250 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4635-0
- 30 Natural Resources and the Environment 1999. 1999. 260s. 250 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4651-2
- 31 O.F. Vaage: Norsk mediebarometer 1998. 1999. 79s. 135 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4652-0
- 32 E. Birkeland, E.S. Lunde, B. Otnes og Å. Vigran: Eldre i Norge. 1999. 87s. 140 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4718-7
- 33 M.K. Bjertnæs: Innvandring og innvandrere 2000. 2000. 69s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4775-6
- 34 Naturressurser og miljø 2000. 2000. 282s. 265 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4788-8
- 35 Sosialt utsyn 2000. 2000. 256s. 265 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4789-6
- 36 O.F. Vaage: Norsk mediebarometer 1999. 2000. 79s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4794-2
- 37 Natural Resources and the Environment 2000. 2000. 298s. 265 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4832-9
- 38 O.F. Vaage: Kultur- og fritidsaktiviteter. 2000. 122s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4841-8
- 39 E. Søybye: Statistikk og historie. 2001. 145s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4860-4
- 40 Social Trends 2000. 2001. 253s. 265 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4902-3
- 41 Helse i Norge. Helsetilstand og behandlingstilbud belyst ved befolkningsundersøkelser. 2001. 158s. 260 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4912-0
- 42 O.F. Vaage: Norsk mediebarometer 2001. 79s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4913-9
- 43 S.T. Vikan: Kvinner og menn i Norge. 2001. 132s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4916-3
- 44 O.F. Vaage: Norsk kulturbarometer 2000. 2001. 98s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4924-4
- 45 M.I. Kirkeberg: Inntekt, skatt og overføringer 2001. 2001. 155s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4965-1
- 46 Naturressurser og miljø 2001. 2001. 278s. 300 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4967-8
- 47 Natural Resources and the Environment 2001. Norway. 2001. 293s. 300 kr inkl. mva. ISBN 82-537-4995-3
- 48 D. Ellingsen: Kriminalitet og rettsvesen. 2001. 73s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5010-2
- 49 R. Kjeldstad og M. Rønsen: Enslige foreldre på arbeidsmarkedet 1980-1999. En sammenligning med gifte mødre og fedre. 2002. 122s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5027-7